

Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa

Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa

Hanna Wass ja Marjukka Weide

ISSN 1798-7067

ISBN 978-952-259-450-1

Oikeusministeriö 2015

KUVAILULEHTI
9.4.2015

Julkaisija
Oikeusministeriö

Julkaisun nimi

Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta
Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012
kunnallisvaaleissa

Tekijät

Hanna Wass (Helsingin yliopisto)
Marjukka Weide (Jyväskylän yliopisto)

Sarjan nimi ja numero

Oikeusministeriön julkaisu
Selvityksiä ja ohjeita 26/2015

Asianumero

OM 9/51/2015

ISSN verkkojulkaisu

1798-7067

ISBN verkkojulkaisu

978-952-259-450-1

URN-tunnus

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-450-1>

Kieli

suomi

Julkaisun muut kieliversiot

Tiivistelmä ruotsiksi

Julkaisun jakelu

www.oikeusministerio.fi

Yhteyshenkilön nimi

Neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson

Asia- ja avainsanat

äänestysaktiivisuus, kunnallisvaalit, maahanmuuttaneet

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan Tilastokeskuksen tuottaman yksilötason rekisteriaineiston pohjalta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Tulosten perusteella näyttää siltä, että maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisesta muodostuu suhteellisen samanlainen kuva riippumatta siitä, mitä määritelmää käytetään. Muiden tutkimuskysymysten osalta keskeisin huomio on, että kahta lukuun ottamatta asetetut hypoteesit saivat tukea. Erilaisen vasteen mallin sisältämien hypoteesien osalta havaittiin, että sekä iällä että koulutuksella on lievempi yhteys äänestämiseen maahanmuuttotaustaisten kuin syntyperäisten äänioikeutettujen keskuudessa. Vastaavasti erilaisen vasteen mallin sisältämä hypoteesi matalamman sosioekonomisen aseman negatiivisesta vaikutuksesta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen osoittautui paikkansapitäväksi.

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista edistäviä tekijöitä tarkasteltiin neljän eri mallin pohjalta. Molemmat assimilaatioon liittyvät hypoteesit puolison kansalaisuudesta ja alaikäisten lasten vanhemmuuden merkityksestä saivat tukea. Avioliitto syntyperäisen kansalaisen kanssa ja suurperheen vanhemmuus lisäsivät huomattavasti maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisen todennäköisyyttä. Altistumismalliin sisältyvällä äänioikeutettuna olemisen kestolla oli niin ikään positiivinen, joskin vaatimaton yhteys äänestämiseen. Siirrettävyyksellä osalta havaittiin, että asetetun hypoteesin mukaisesti synnyinmaan demokratisoitumisen aste lisäsi selvästi äänestämisen todennäköisyyttä. Tämä on huomattavaa myös siitä syystä, että kaksi kolmasosaa tutkimuksen aineistoon sisältyvistä maahanmuuttotaustaisista äänioikeutetuista on syntynyt ei-

Lisäksi demokratisoitumisen asteen huomioiminen tarkensi myös resistanssimalliin sisältyvää oletusta maahanmuuttoajan vaikutuksesta. Havainto myöhemmällä iällä muuttaneiden korkeammasta osallistumisen tasosta, joka ensisilmäyksellä tuntui olevan päinvastainen asetetun hypoteesin kanssa, osoittautuikin ainoastaan demokraattisissa maissa syntyneitä koskevaksi. Kyseinen yhteisvaikutus on luonteva, koska vanhempana Suomeen muuttaneet ovat ehtineet saada kokemusta äänestämiseen liittyvistä käytännöistä aikaisemmassa kotimaassaan ja pystyvät näin siirtämään ne uuteen kontekstiin. Sen sijaan vain osittain demokraattisissa tai ei-demokraattisissa valtioissa syntyneillä maahanmuuttoikä ei näyttänyt vaikuttavan äänestämiseen.

Kuten tutkimuksen tulokset osoittavat, kaikkien suomalaisten ja Suomessa etnisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten äänestysosallistumista selittävät osin samat tekijät, kuten sosioekonominen asema. Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen liittyy kuitenkin myös erityispiirteitä, joiden tutkimista on tärkeää jatkaa monipuolisin menetelmin. Sähköisen äänioikeusrekisterin sisältämät äänestystiedot ovat tässä erityisen arvokkaita. Kokeilun laajentaminen on siis merkityksellistä myös tutkimustiedon tuottamisen kannalta. Suuremmat tutkimusaineistot mahdollistavat monipuolisemmat ryhmittelyt ja siten yksityiskohtaisemmat tulokset. Sitä mukaa kun maahanmuuttaneiden osuus kaikista äänioikeutetuista kasvaa, uusiin etnisiin vähemmistöihin kuuluvia on mahdollista myös sisällyttää mukaan esimerkiksi eduskuntavaalitutkimusten kyselyaineistojen otoksiin. Näin voidaan saada poliittista kiinnittymistä ja asenteita koskevaa tietoa äänestysaktiivisuutta kuvaavien lukujen tueksi.

Kotouttamispolitiikan suhteen tulokset kertovat tarpeesta huomioida esimerkiksi koulutuksissa kotoutujien nuoruusiän poliittisen sosialisoinnin konteksti, ja sopeuttaa sisältöjä sen mukaan, onko muualla kertyneitä poliittista järjestelmää koskevia oletuksia ja taitoja mahdollista hyödyntää täysin, joiltain osin tai vain vähän suomalaisessa yhteiskunnassa. Puolueille hiljattain maahan muuttaneet edustavat mahdollista uutta äänestäjäkuntaa, jota niiden kannattaisi lähestyä aktiivisesti. Vaalioikeussäännöstö tulisi selvennää, mikäli kaikki ulkomaan kansalaiset saisivat osallistumisoikeuden kunnallisvaaleissa yhtäläisen kriteerin mukaan eli 51 päivää suomalaisessa kotikunnassa asuttuaan. Tämä helpottaisi poliittisista oikeuksista viestimistä ja tukisi laajemmin aktiivisen kansalaisuuden mahdollisuuksia.

PRESENTATIONSBLAD
9.4.2015

Utgivare
Justitieministeriet

Publikationens namn

Röstande som en del av politiskt medborgarskap
Valdeltagande bland röstberättigade invandrare i kommunalvalet 2012

Författare

Hanna Wass (Helsingfors universitet)
Marjukka Weide (Jyväskylä universitet)

Publikationsseriens namn och
löpande nummer

Justitieministeriets publikation
Utredningar och anvisningar 26/2015

Ärendenummer

OM 9/51/2015

ISSN elektronisk publikation

1798-7067

ISSN elektronisk publikation

978-952-259-450-1

URN

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-450-1>

Typ av publikation

Justitieministeriets utredningar och anvisningar 26/2015

Distribution

www.oikeusministerio.fi

Kontaktpersonens namn

Konsultativ tjänsteman Niklas Wilhelmsson

Ämnes- och nyckelord

valdeltagande, kommunalval, invandrandrare

Sammanfattning/referat

I undersökningen granskas röstberättigade invandrades deltagande i kommunalvalet 2012 utgående från ett registermaterial på individnivå som har sammanställts av Statistikcentralen. Resultaten pekar på att bilden av valdeltagandet bland personer med invandrarbakgrund blir ungefär densamma oberoende av hur gruppen definieras. Beträffande de övriga forskningsfrågorna stöder forskningsmaterialet alla utom två av forskningshypoteserna. Forskningsmaterialet uppvisar att ålder och utbildning i mindre grad påverkar valdeltagande bland invandrare än bland infödda röstberättigade. Likaledes bekräftar materialet hypotesen om att en generell lägre socioekonomisk position bland invandrare delvis förklarar det lägre valdeltagandet bland invandrare än bland infödda.

I undersökningen granskades faktorer som påverkar deltagande bland röstberättigade med invandrarbakgrund utgående från fyra olika modeller. Båda assimilationshypoteserna, närmare bestämt mannens eller hustruns nationalitet och betydelsen av föräldraskap till minderåriga barn, får stöd av forskningsmaterialet. Äktenskap med en infödd finländare och föräldraskap i en stor familj ökar betydligt valdeltagande bland röstberättigade med invandrarbakgrund. Exponeringsmodellen, närmare bestämt hur länge en person har haft rösträtt, har även en positiv men blygsam inverkan på valdeltagandet. Undersökningen uppvisar att demokratiseringsgraden i fördelslandet klart ökar oddsen för att rösta. Resultatet är betydande i och med att tvåtredjedelar av invandrarna i undersökningsmaterialet är födda i icke demokratiska länder.

Demokratiseringsgraden i ursprungslandet klargör även resistensmodellens antagande om huruvida personens ålder då migrationen sker påverkar röstandet. Vid en första anblick förefaller det högre val deltagandet bland dem som har emigrerat i en högre ålder motsätta sig forskningshypotesen. En närmare granskning visar dock att sambandet endast gäller för dem som har flyttat från demokratiska länder. Resultatet är naturligt i och med att de som har flyttat till Finland vid en högre ålder redan har fått erfarenheter av att rösta i ursprungslandet som de därmed kan överflytta till den nya kontexten. Bland de invandrare som är födda i delvis demokratiska eller icke-demokratiska länder fanns inte motsvarande samband.

Forskningsresultaten uppvisar att delvis samma faktorer, så som socioekonomisk position, förklarar både finländares och etniska minoriteters valdeltagande. Undersökningen uppvisar dock även särdrag beträffande deltagande bland personer med invandrabakgrund. Dessa är viktiga att undersöka med hjälp av mångsidiga metoder. Det elektroniska valregistret är i det här avseendet viktigt. Utvidgandet av det elektroniska valregistret är därmed även betydelsefullt ur forskningshänseende. Större forskningsmaterial möjliggör mångsidigare grupperingar och mer detaljerade analyser. I och med att antalet invandrare bland samtliga väljare växer kommer det i fortsättningen att möjliggöra att man kan granska dessa även genom enkätmaterial i samband med riksdagsvalsundersökningen. På detta vis kan man erhålla information även om politiska attityder som stöd för kvantitativ data om valdeltagande.

Beträffande integrationspolitiken uppvisar forskningsresultaten ett behov av att inom utbildningen beakta kontexten inom vilken den politiska socialisationsprocessen i ungdomen har skett. Man borde inom undervisningen beakta elevernas utgångsläge beträffande kunskapen om det politiska systemet då man undervisar om det finska samhället. För partierna representerar de som nyligen har flyttat till landet en ny väljarkår som det kan vara lönsamt att aktivt närma sig. Vallagstiftningen skulle bli klarare ifall alla utländska medborgare, oavsett ursprung, skulle erhålla rösträtt enligt samma kriterier, närmare bestämt att man har en hemkomun i Finland 51 dagar före valen. Det här skulle göra det enklare att informera om politiska rättigheter och det skulle i större grad stöda ett aktivt medborgarskap.

SISÄLLYS

ESIPUHE.....	10
FÖRORD.....	11
1 Johdanto.....	12
2 Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta.....	15
3 Maahanmuuttaneiden vaaliosallistuminen: tuloksia kansainvälisistä tutkimuksista.....	17
3.1 Poliittisen aktiivisuuden kehittyminen maahanmuuton jälkeen.....	17
3.2 Äänestämiseen vaikuttavien tekijöiden ryhmittely.....	17
3.3 Aikaisemman kotimaan ominaisuudet.....	20
3.4 Uuden kotimaan ominaisuudet.....	20
3.5 Maahanmuuttoon liittyvät yksilötason tekijät.....	22
3.6 Yksilötason yleiset taustamuuttajat.....	25
4 Tutkimuksen hypoteesit.....	27
5 Suomeen suuntautuvan maahanmuuton kehitys ja maahanmuuttaneiden äänioikeus.....	33
6 Tutkimuksen aineisto ja menetelmät.....	35
7 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa.....	39
8 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen suhteessa syntyperäisiin kansalaisiin.....	44
9 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuutta lisäävät tekijät.....	49
10 Päätelmät.....	56
LÄHTEET.....	60
LIITETAULUKOT.....	70
KIRJOITTAJAT.....	73
VIITTEET.....	74

ESIPUHE

Hyvä lukija,

Suomi kansainvälistyy ja uusien suomalaisten tulee voida tuntea olevansa osa tätä yhteiskuntaa. Nyt julkaistavassa tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten äänestysaktiivisuutta poikkeuksellisen laajan rekisteriaineiston perusteella. Tutkimus tarjoaa paljon uutta tietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuuteen. Päätelmissä nostetaan esille tärkeitä havaintoja siitä miten julkinen valta voisi paremmin tukea maahanmuuttajien osallisuutta. Suomi sijoittuu kansainvälisissä demokratiavertailuissa poikkeuksetta maailman kärkidemokratioiden joukkoon. Suomen valttina ovat vakaa poliittinen järjestelmä sekä avoin ja korruptoitumaton hallinto. Erityisesti viime vuosikymmenten aikana poliittisen järjestelmän parlamentaarisuutta on lisätty ja kansalaisten yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia edistetty.

Suomalaisen demokratian suurimpana haasteena voidaan pitää äänestysaktiivisuuden laskemista ja osallistumisen eriarvoistumista. Vastaavanlainen kehitys on havaittavissa kaikissa läntisissä demokratioissa. Taustalla on yhteiskunnallinen muutos, jossa politiikan ja puolueiden roolit ovat muuttuneet, ihmisten käytös ja valinnat ovat yhä yksilökeskeisempiä ja jossa kansainvälistyminen ja talous vaikuttavat vahvemmin poliittiseen agendaan. Myös työ- ja sosiaalipoliittisten tekijöiden kuten työttömyyden, taloudellisen toimeentulon ja syrjäytymisen on osoitettu vaikuttavan kansalaisten osallistumisaktiivisuuteen.

Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskemaan päätöksentekoon. Julkisen vallan on myös turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Valtioneuvosto onkin viime vuosien aikana demokratiapolitiikallaan pyrkinyt vastaamaan demokratian uusiin haasteisiin. Demokratiapolitiikan tavoitteena on ollut se, että päätöksenteko perustuu kansalaisten laajaan osallistumiseen, ja että siinä toteutuu osallistumisen yhdenvertaisuus.

Keskeistä on ollut kehittää uusia kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja sekä lisätä hallinnon avoimuutta ja vuorovaikutusta sidosryhmien sekä kansalaisten kanssa. Myös vuoden alusta voimaan tullut yhdenvertaisuuslaki velvoittaa edistämään oikeuksien yhdenvertaista toteutumista. Perusoikeuksien toteutumisen ja yhteiskunnallinen eheyden kannalta on tärkeää, että jokainen Suomessa asuva kokee voivansa osallistua ja vaikuttaa meitä kaikkia koskeviin yhteisiin asioihin. Kokemus siitä, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa omiin elinoloihinsa voi myös ehkäistä syrjäytymistä. Tämän vuoksi on tärkeitä pohtia miten maahanmuuttajien yhteiskunnallista osallistumista voitaisiin jatkossa tukea entistä paremmin. Julkaistavasta tutkimuksesta saamme uusia aineksia tähän pohdintaan.

Johanna Suurpää

Johtaja

Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö

Oikeusministeriö

FÖRORD

Bästa läsare,

Finland blir hela tiden internationellare och det är viktigt att nya finländare kan känna sig som en del av det här samhället. Den här undersökningen granskar invandrades valdeltagande utgående från ett stort registermaterial. Undersökningen ger mycket ny kunskap om de faktorer som påverkar invandrarnas valdeltagande. Forskarna lyfter i konklusionerna fram viktiga iakttagelser om hur det offentliga bättre kunde stöda invandrades delaktighet.

I internationella jämförelser placerar sig Finland genomgående bland de främsta demokratierna i världen. Finlands styrka är ett stabilt politiskt system och en öppen, okorrumpad förvaltning. I synnerhet under de senaste decennierna har man ökat det parlamentariska inslaget i det politiska systemet och förbättrat medborgarnas möjligheter till delaktighet på lika villkor.

Det sjunkande valdeltagandet och den ökande ojämlikheten i fråga om delaktighet kan betraktas som de största utmaningarna för den finländska demokratin. En motsvarande utveckling kan skönjas i alla västerländska demokratier. Bakom detta ligger en samhällelig förändring där politiken och partierna har fått nya roller, människors beteende och val är alltmer individcentrerade och internationaliseringen och ekonomin har en starkare påverkan på den politiska agendan. Även arbets- och socialpolitiska faktorer som arbetslöshet, ekonomisk försörjning och marginalisering har konstaterats påverka medborgarnas delaktighet.

Enligt grundlagen ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Det offentliga har också skyldighet att garantera att grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter uppfylls. Statsrådet har med sin demokratipolitik velat svara på de nya utmaningar som demokratin ställs inför. Målet med demokratipolitiken är att beslutsfattandet ska grunda sig på omfattande och jämlikt medborgardeltagande. Det viktigaste är att utveckla nya sätt för medborgare att delta och påverka samt att öka förvaltningens öppenhet och växelverkan med intressenter och medborgare. Den nya jämställdhetslagen som trädde i kraft i årsskiftet förpliktar att främja jämlika rättigheter.

För samhällsfreden är det viktigt att alla som är bosatta i Finland känner att man har en möjlighet att delta och påverka beslut. Känslan av att vara och ha en möjlighet att påverka livsmiljön kan förhindra utslagning. Därför är det viktigt att fundera hur man i fortsättningen bättre kunde stöda invandrades samhälleliga deltagande. Den här undersökningen ger nytt material för att begrunda denna fråga.

Johanna Suurpää

Direktör

Enheten för demokrati, språk och grundläggande rättigheter

Justitieministeriet

1 Johdanto¹

Mahdollisuus äänestää vaaleissa on keskeinen kansalaisuuteen sisältyvä poliittinen oikeus. Useat maat, kuten Irlanti (1963), Ruotsi (1976), Tanska (1981), Norja (1982) ja Hollanti (1986), ovat kuitenkin myöntäneet myös maassa pysyvästi asuville ulkomaiden kansalaisille äänioikeuden paikallisissa vaaleissa (Togeby 1999, 665). Euroopan unionin maiden kansalaiset saavat toisessa unionimaassa asuessaan osallistua asuinmaansa kunnallisvaaleihin (94/80/EY). Suomessa kaikki maassa pysyvästi asuvat pohjoismaiden kansalaiset ovat saaneet äänestää kunnallisvaaleissa vuoden 1976 vaaleista lähtien (L 355/1976). Muilla ulkomaiden kansalaisilla on ollut äänioikeus kunnallisvaaleissa vuodesta 1992 lähtien (L 1718/1991).

Sitä mukaa kun muuttoliike on voimakkaasti lisääntynyt Euroopassa viimeisten vuosikymmenten aikana, ulkomaalaistaustaisen väestön poliittinen aktiivisuus vaaliosallistuminen mukaan lukien on herättänyt aikaisempaa enemmän kiinnostusta. Yhtäältä äänestäminen on nähty osoituksena sosiaalisesta ja poliittisesta kiinnittymisestä uuteen kotimaahan (esim. Bevelander ja Pendakur 2011, 72; Bueker 2005, 107–108) ja toisaalta poliittisen järjestelmän kyvystä sitouttaa muualta lähtöisin olevia äänestäjiä ja sitä kautta edustuksellisen demokratian toimivuudesta.

Käytännössä maahanmuuttaneiden osallisuus vaaleissa on jäänyt toistaiseksi vaatimattomaksi. Eri maissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että muuttoliikkeen seurauksena muodostuneiden uusien vähemmistöjen vaaliosallistuminen on selvästi syntyperäisiä kansalaisia matalammalla tasolla (Aalandslid 2008; Ahokas ym. 2011; Bevelander ja Pendakur 2011; Bhatti ja Hansen 2010, 2014; Bäck ja Soininen 1998; Fenema ja Tillie 1999; González-Ferrer 2011; Heath ym. 2011; Sanders ym. 2014; Togeby 1999, 2004; Wüst ym. 2011), heihin kohdistuu vähemmän aktivoimisyrityksiä puolueiden taholta (Sobolewska ym. 2013) ja he ovat aliedustettuina niin ehdokkaiden kuin valittujen edustajien keskuudessa (Bird ym. toim. 2011).

Taulukko 1

Äänestysaktiivisuus kansalaisuuden mukaan vuosien 1996–2012
Suomen kunnallisvaaleissa (%).

	1996	2000	2004	2008	2012
Suomen kansalaiset	61,8	56,4	59,4	62,2	59,5
Muiden EU-maiden sekä Islannin ja Norjan kansalaiset	32,0	30,4	17,9	20,9	19,1
Muiden maiden kansalaiset	16,7	17,7	13,5	18,6	20,0
Ulkomaiden kansalaiset yhteensä	20,7	20,8	15,3	19,6	19,6
Kaikki äänioikeutetut yhteensä	61,3	55,9	58,6	61,2	58,3

Lähde: Tilastokeskus 1997, 2001, 2006, 2011, 2013, 2015e.

Havainto maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen syntyperäisiä kansalaisia matalimmista äänestysprosentteista pätee myös Suomeen. Taulukosta 1 nähdään, että kunnallisvaaleissa äänioikeutettujen ulkomaiden kansalaisten äänestysaktiivisuus on vaihdellut vuosien 1996–2012 kunnallisvaaleissa 20 prosentin tuntumassa (Tilastokeskus 2013). Äänioikeutettujen ulkomaiden kansalaisten osuus on kyseisellä ajanjaksolla kuitenkin huomattavasti kasvanut. Kun vuoden 1996 kunnallisvaaleissa ää-

nioikeutettuja ulkomaiden kansalaisia oli 44 569, vuoden 2012 vaaleissa vastaava luku oli jo 136 954 eli kolme prosenttia kaikista äänioikeutetuista (mt.). Äänioikeutetuista ulkomaiden kansalaisista muiden EU-maiden kansalaisia oli lähes puolet (44 %) (Tilastokeskus 2015e).

Yleisesti ottaen maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen äänestysprosenttien kansainvälinen vertaaminen suoraan eri tilastojen ja tutkimusten välillä on usein hankalaa, koska huomion kohteena olevien ryhmien määrittely vaihtelee. Suomessa on käytetty kansalaisuuteen perustuvaa määritelmää, ja taulukon 1 tavoin aggregoidut äänestystiedot ovat olleet näin suoraan poimittavissa Tilastokeskuksen julkisesta vaalitulostusta. Tilastokeskus kykenee tuottamaan tiedon suhteellisen helposti, koska kansalaisuus sisältyy äänioikeusrekisterin tietoihin. Tutkimukset maista, joissa uusien etnisten vähemmistöjen osuus väestöstä on suurempi, hyödyntävät kuitenkin yleensä laajempia tietoja ja identifiointitapoja. Esimerkiksi Tanskassa puhutaan muun muassa ”uustanskalaisista” eli maahanmuuttajista ja heidän jälkeläisistään. Näiden kategorioiden määrittelyssä käytetään muun muassa tietoja vanhempien syntymämaasta ja kansalaisuudesta. Esimerkiksi uustanskalaisiin sisältyy sekä oman että muiden maiden kansalaisia (Bhatti ja Hansen 2010, 28–33; Bhatti ja Hansen 2014, 25–33). Tarkasteltujen muuttajien määrittelyyn vaikuttavat niin väestörakenne, saatavissa olevat tiedot, resurssit tuottaa uusia aineistoja kuin myös tutkimuksen kysymyksenasettelu. Suomessakin Tilastokeskus otti vuonna 2012 käyttöön luokituksen, jonka mukaan ihmisen syntyperä jatkossa määritellään oman ja vanhempien syntymämaan avulla (Tilastokeskus 2015d).

Myös päällisin puolin toisiaan hyvin vastaavat kategoriat voivat poiketa toisistaan sisällöllisesti. Ulkomaiden kansalaisten tarkastelemiseen liittyy ylipäänsä se ongelma, että riippuen uuden asuinmaan kansalaistamispolitiikasta (ja yksilön omista valinnoista) äänioikeutetuilla saattaa olla pitkään ulkomaiden kansalaisen status tai vaihtoehtoisesti saada asuinmaan kansalaisuuden jo muutaman vuoden kuluttua maahan asettumisesta. Vaikka tilastotiedot perustuvatkin usein yksittäisiin taustamuuttujiin, kuten kansalaisuuteen, hedelmällisintä olisi luonnollisesti analysoida useiden eri taustatekijöiden vaikutusta osallistumiseen. Eri maista tehtyjen tutkimusten tuloksia onkin mielekkäämpää lähestyä muuttajien yhteyksien näkökulmasta kuin pelkästään vertaamalla toisiinsa varsinaisia äänestysprosentteja.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Tilastokeskuksen tuottamaan yksilötason rekisteriaineistoon pohjautuen maahanmuuttotaustaisten äänestäjien osallistumista vuoden 2012 kunnallisvaaleissa.² Tutkimuksella on neljä keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisesta pyritään muodostamaan aiempaa monipuolisempi kuva vertailemalla keskenään eri kategorioita ja luokitteluperusteita. Tämä on tarpeellista etenkin siitä syystä, että rekisteripohjainen vaalitutkimus on ylipäänsä ollut toistaiseksi melko harvinaista ja maahanmuuttaneiden osalta vasta käynnistymässä. Äänestysaktiivisuudesta voi muodostua jossain määrin erilainen kuva, mikäli huomio kiinnitetään ulkomaiden kansalaisten sijaan esimerkiksi ulkomailla syntyneisiin äänioikeutettuihin kansalaisuudesta riippumatta.

Toiseksi tarkastelemme, missä määrin syntyperäisen väestön äänestysaktiivisuutta selittävät mallit ovat yleistettävissä maahanmuuttotaustaisiin äänioikeutettuihin (Heath ym. 2011, 261). On nimittäin mahdollista, että tiettyjen osallistumiseen vahvasti sidoksissa olevien tekijöiden, kuten iän tai koulutuksen, vaikutus on erilainen tässä ryhmässä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on esimerkiksi havaittu, että aikaisemmassa kotimaassa hankittu koulutus ei välttämättä käänny uudessa kotimaassa poliittista osallistumista tukevaksi resurssiksi (Xu 2005). Tämä mahdollisuus osaltaan korostaa tarvetta ymmärtää maahanmuuttaneiden äänestämiseen liittyviä erityispiirteitä.

Kolmanneksi olemme kiinnostuneita siitä, missä määrin maahanmuuttotaustaisten äänestäjien kantaväestöä matalampi vaaliosallistuminen nivoutuu esimerkiksi heikompaan asemaan työmarkkinoilla. Yleisesti ottaen tiedetään, että maahanmuuttaneen väestön sosioekonominen rakenne on erilainen kuin kantaväestöllä. Maahanmuuttaneet ovat kokonaisuutena tarkasteltuna usein nuorempia kuin väestö keskimäärin, heidän koulutus- ja tulotasonsa on matalampi ja osallistuminen eri järjestöjen toimintaan on vähäisempää kuin väestöllä keskimäärin (Bevelander ja Pendakur 2011, 72; Bäck ja Soininen 1998, 36). Tästä näkökulmasta katsottuna maahanmuuttaneiden vaaliosallistumisen tasoa ei kannata suoraan verrata syntyperäisiin kansalaisiin, koska edellä mainittujen tekijöiden tiedetään nimenomaan laskevan äänestystodennäköisyyttä (esim. Bäck ja Kestilä-Kekkonen 2013; Martikainen ja Wass 2002).

Neljänneksi huomio kiinnitetään tekijöihin, joiden on havaittu aktivoivan poliittista osallistumista maahanmuuttaneiden keskuudessa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että avioituminen kantaväestöön kuuluvan henkilön kanssa, kouluikäisten lasten vanhemmuus ja kansalaisuuden saavuttaminen nostavat huomattavasti äänestystodennäköisyyttä (esim. Bevelander ja Pendakur 2009, 2011; Logan ym. 2012; Togeby 1999). Kansalaistetut ovat myös yleensä asuneet pidempään uudessa kotimaassa ja ovat näin ollen myös vanhempia (White ym. 2008, 271). Toisaalta uudessa kotimaassa vietetty aika voi heijastaa erilaisia siirtolaisuusaaltoja, joissa eri kansalaisuudet ovat olleet epätasaisesti edustettuina (Pikkov 2011). Poliittisen sosiaalisaation konteksti, mitattuna synnyinmaan demokratisoitumisen asteella, voi nimittäin myös osaltaan vaikuttaa maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuuteen (mt.). Eidemokraattisista maista muuttaneiden äänestämistodennäköisyys uudessa (demokraattisessa) kotimaassa on demokraattisista maista muuttaneita pienempi (Bueker 2005). Lisäksi äänioikeutettuna olemisen kesto korreloi positiivisesti vaaliosallistumisen kanssa. Oletettavasti tämä johtuu siitä, että uuden kotimaan poliittinen konteksti ja vaaliprosessi ovat tutumpia ja kiinnostavampia sellaisille äänestäjille, joilla on ollut pidempään mahdollisuus osallistua (mt.)

Tutkimuksen seuraavassa kahdessa osassa keskustellaan poliittisen kansalaisuuden käsitteestä ja tarkastellaan maahanmuuttaneiden vaaliosallistumisesta eri maissa saatuja tuloksia. Tämän jälkeen esitellään tutkimuksen hypoteesit, aineisto ja käytetyt tutkimusmenetelmät sekä tehdään lyhyt katsaus maahanmuuton kehityksestä Suomessa. Varsinaisessa analyysiosuudessa tarkastellaan ensin maahanmuuttotaustaisen väestön äänestysaktiivisuutta vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Tämän jälkeen tutkitaan sosioekonomisten tekijöiden yhteyttä syntyperäisten suomalaisten, kansalaistettujen ja Suomessa asuvien ulkomaiden kansalaisten vaaliosallistumiseen, kyseisten muuttujien vaikutusta ryhmien välisiin osallistumiseroihin sekä maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista lisääviä tekijöitä. Päätelmissä tiivistetään keskeiset havainnot ja pohditaan niiden merkitystä erityisesti poliittisen kansalaisuuden näkökulmasta.

2 Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta

Kansalaisuudella on yhteiskunnallisissa ja yhteiskuntatieteellisissä keskusteluissa muodollista, valtion jäsenyyttä merkitsevää statusta laajempi merkitys. Kyseisellä käsitteellä viitataan yksilön ja valtion ja/tai laajemmin yhteiskunnan suhteeseen, johon sisältyy oikeuksia, kuten mielipiteen vapaus ja velvollisuuksia, kuten verojen maksu, ja jota määrittävät myös erilaiset sosiaaliset normit (Held 1991). Kansalaisuuden tutkimus on monitieteinen kenttä, joka on viimeisten 20–30 vuoden aikana kasvanut merkittävästi. Kansalaisuuden käsite on myös otettu käyttöön yhä useammissa yhteyksissä. Kulloinkin olennaisesta painotuksesta kertoo kansalaisuuteen yhdistetty etuliite, kuten käsitteissä työkansalaisuus (Anttonen 2001), intiimi kansalaisuus (Plummer 2001) ja kulttuurinen kansalaisuus (Pakulski 1997) kohdalla. Tässä tutkimuksessa keskitymme poliittiseen kansalaisuuteen, jolla viitataan pääasiassa kansalaisuuden poliittisiin oikeuksiin ja osallistumiseen liittyviin aspekteihin (esim. Guldvik ym. 2013).

Yhtenä demokraattisen poliittisen järjestelmän peruselementtinä kansalaisuus on kuitenkin myös itsessään poliittinen eli kiistanalainen ja muuttuva käsite (Shafir 1998). Vaikka useimmat ihmiset saavatkin jonkin valtion muodollisen jäsenyyden heti syntyessään, kansalaisuuden varsinainen sisältö muotoutuu vuoro- ja yhteisvaikutuksessa julkisten ja yksityisten organisaatioiden kansalaiseen kohdistamien toimien ja käytäntöjen, yhteiskunnallisten ilmiöiden ja yksilöiden oman toiminnan välillä (Saastamoinen 2010). Maasta toiseen muuttaessaan henkilö voi joko menettää tai säilyttää poliittisia oikeuksiaan entisessä kotimaassaan (Bauböck 2005). Hänen kuulumisen kokemuksensa suuntautuu mahdollisesti yhtä aikaa niin aikaisempiin kuin uusiin poliittisiin yhteisöihin eri tasoilla (paikallisesti, kansallisesti ja yllirajaisesti) ja sitä muovaavat osaltaan historialliset kehityskulut ja eriarvoisuus sosiaalisissa positioissa (Yuval-Davis 1999). Poliittinen kansalaisuus ei siis sinänsä kytkeydy pelkästään kansallisvaltioon, vaikka tässä tarkastelemmekin äänestämistä yhden valtion kontekstissa.

Valtiolle kansalaisuuden sisällön ohjaaminen on osa sen oman olemassaolon legitimitin jatkumisen turvaamista. Nykyisin eurooppalaiset julkishallinnot painottavat ”aktiivista kansalaisuutta”. ”Aktiivisuus” viittaa muun muassa yksilölle siirrettävään vastuuseen omasta työllistymisestään (Dahlstedt 2009; Yuval-Davis 1999), mutta myös toimintamalliin, jossa yksilöitä kutsutaan osallistumaan eri tavoin poliittis-hallinnollisiin prosesseihin (Keränen 2007, 215). Näin kansalaiset paitsi tulevat osaksi yhä useamman tyyppisiä julkisia prosesseja (mahdollisesti jopa vaikuttaen niiden lopputulokseen), myös tuottavat itse omaa hallinnanalaisuuttaan (Cruikshank 1999).

Monissa Euroopan maassa on 1980–90-lukujen vaihteesta lähtien käynnistetty erilaisia kotouttamispolitiikkoja, joiden tavoitteena on ollut sitouttaa maahanmuuttaneita osaksi uuden kotimaansa yhteiskuntaa ja työmarkkinoita (Joppke 2007). Poliittisen osallistamisen rooli vaihtelee niissä selvästi (MIPEX 2015). Hiukan alle puolessa niistä neljästäkymmenestä pääasiassa eurooppalaisesta maasta, jotka sisältyivät Migrant Integration Policy -indeksiin vuoden 2010 vertailuun, kunnallistason vaalioikeudet eivät koskeneet maassa pysyvästi asuvia EU:n ulkopuolisten maiden tai, muun kuin EU-maan ollessa kyseessä, minkään ulkomaiden kansalaisia (MIPEX 2015). Myös kansalaistamispoliitikoissa, ja sitä kautta äänioikeuden myöntämisessä maahanmuuttaneille, ilmenee suurta maakohtaista vaihtelua (Goodman 2010, myös Eudo Citizenship Observatory 2014). Lisäksi poliittiseen inklusioon vaikutetaan

muun muassa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksien säätelyn avulla (McAdam 1996).

Äänestämistä on perinteisesti pidetty yhtenä kansalaisuuden keskeisimmistä ilmentämismuodoista. Keskeinen asema liittyy osin vaaleilla valittavien instituutioiden suureen painoarvoon demokraattisissa poliittisissa järjestelmissä, mutta äänestämistä pidetään olennaisena poliittisen integroitumisen indikaattorina myös muista syistä. Äänestämisen katsotaan usein heijastavan kiinnostusta ja kiinnittymistä poliittiseen yhteisöön (Winkler 1993, 331), vaikkakin tätä kiinnittymistä voi ilmaista myös monilla muilla tavoilla. Äänestäminen kuitenkin vaatii osallistujalta suhteellisen vähän resursseja verrattuna joihinkin muihin osallistumismuotoihin (Brady ym. 1995). Ehdolla oleviin puolueisiin ja ehdokkaisiin tutustuminen edellyttää tosin jonkin verran vaivannäköä erityisesti siinä tapauksessa, että äänioikeutettu on muuttanut aikuisiällä yhden poliittisen järjestelmän piiristä toiseen. Toisaalta äänestämiseen voi liittyä pääosin ekspressiivisiä motiiveja, kuten halu tukea vallitsevaa poliittista järjestelmää tai velvollisuudentunne (yhteenvetona Blais 2000). Äänestämisen painoarvoa tukee myös havainto siitä, että ulkoparlamentaarinen poliittinen toiminta, kuten kulutusvalinnoilla vaikuttamaan pyrkiven tai mielenosoituksiin osallistuminen, pikemminkin täydentää kuin toimii vaaliosallistumiselle kokonaan vaihtoehtoisena muotona (esim. Myllyniemi toim. 2014). Harva äänioikeutettu, joka käyttää muita poliittisen osallistumisen muotoja saadakseen asiaansa edistettyä, jättää siis äänestämättä.

Kansalaisten äänioikeudella ja äänestyspotentiaalilla on myös käytännön yhteys ehdokasasetteluun ja siten edustetuksi tulemiseen. Uudet etniset vähemmistöt näyttävät puolueille uutena mahdollisena kannattajakuntana, ja siten heidät otetaan ainakin jossain määrin huomioon ehdokasasettelussa (Bird 2005). Tässä suhteessa on olennaista, minkä suuruisiksi puolueet yhtäältä arvioivat maahanmuuttotaustaisten äänestäjien osallistumispotentiaalin ja toisaalta maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden kyvyn saada taakseen myös muita kuin uusiin etnisiin vähemmistöihin lukeutuvia äänestäjiä (Sobolewska 2013; Sobolewska ym. 2013). Ehdokkaaksi pääseminen puolestaan on edellytys valituksi tulemiselle ja siten läsnäololle päätöksentekoprosessissa. Yleisesti ottaen äänioikeutettujen ja äänioikeuttaan käyttävien ihmisten intressit ja sosiaalinen tausta tulevat todennäköisemmin esille edustuksellisessa politiikassa kuin niiden, joilta äänioikeus puuttuu tai jotka eivät sitä käytä. Vaikka poliittinen kansalaisuus ei siis tyhjenny vaaliosallistumiseen, äänioikeudella on tärkeä osansa maahanmuuttaneiden kiinnittymisessä uuden kotimaan poliittiseen järjestelmään.

3 Maahanmuuttaneiden vaaliosallistuminen: tuloksia kansainvälisistä tutkimuksista

3.1 Poliittisen aktiivisuuden kehittyminen maahanmuuton jälkeen

Poliittisen aktiivisuuden kehitymisestä uudessa kotimaassa on esitetty useita erilaisia malleja. Keskeisin niitä erottava tekijä on näkemys siitä, missä määrin ja miltä osin maahanmuuttaneiden odotetaan sosiaalistuvan tulomaan poliittiseen järjestelmään (White ym. 2008, 268–269). *Altistumishypoteesin* pohjalta voidaan esittää, että poliittinen kiinnittyminen lisääntyy sitä mukaa, kun äänestäjälle kertyy kokemusta uuden kotimaan poliittisesta järjestelmästä (mt., 269). *Assimilaatiohypoteesi* vastavasti olettaa, että äänestäjän koulutus- ja tulotason mahdollinen nousu ja äänioikeuden saavuttamisesta kulunut aika lisäävät äänestystaipumusta (Bueker 2005, 118). Myös *siirrettävyyshypoteesi* sisältää odotuksen uuteen poliittiseen kontekstiin sopeutumisesta. Sen mukaan aiemmin saavutettu poliittinen kokemus ja oppiminen ovat joiltain osin hyödynnettävissä uudessa kotimaassa (Black 1987). Tässä suhteessa voidaan myös esittää, että olennaista on kyseisten poliittisten kokemusten laatu ja eron tekeminen demokraattisten ja ei-demokraattisten entisten kotimaiden välille (mt., 739; Bueker 2005, 117).

Edellä mainituista oletuksista poiketen *resistanssihypoteesissa* poliittinen oppiminen uudessa ympäristössä nähdään vaikeaksi (White ym. 2008, 269). Poliittisen sosialisoinnin tutkimuksessa nuoruudessa saatuja poliittisia kokemuksia on perinteisesti pidetty poliittisen orientaation muodostumisen kannalta erityisen tärkeinä. Ihmisillä on myös havaittu olevan taipumus torjua sellaisia poliittisia viestejä, jotka eivät ole linjassa heidän aikaisempien näkemystensä kanssa, mikä korostaa varhaisen poliittisen oppimisen merkitystä (Festinger 1957, Zaller 1992, Pomerantz ym. 1995, viitattu tutkimuksessa White ym. 2008, 270). Sopeutuminen uuden ympäristön poliittiseen järjestelmään ja ilmapiiriin voi siten olla sitä vaikeampaa, mitä pidempään äänestäjä on asunut entisessä kotimaassaan. Tämän oletuksen mukaisesti myös aikaisempi poliittinen aktiivisuus on sopeutumisesta vaikeuttava tekijä, koska uuteen järjestelmään muuttava joutuu ensin tavallaan oppimaan pois omaksumistaan toimintamalleista (Black 1987, 736). Tältäkin osin on luonnollisesti olennaista, missä määrin uusi kotimaa poikkeaa entisestä. Lisäksi aiemman poliittisen aktiivisuuden luonne on merkityksellistä, koska voi olettaa, että uudelleen orientoituminen on erityisen haastavaa sellaisille aktiivisen kansalaisroolin omaksuneille henkilöille, joiden poliittiset kannat ja toimintamallit sopivat huonosti uuteen toimintaympäristöön (Black 1987, 735–736).

3.2 Äänestämiseen vaikuttavien tekijöiden ryhmittely

Suurin osa ulkomaalaistaustaisen väestön vaaliosallistumista koskevasta tutkimuksesta on tehty Yhdysvalloissa ja Kanadassa, joissa kummassakin maahanmuutto on ollut paitsi määrällisesti huomattavaa, myös etnisesti moninaista. Molemmissa maissa äänioikeus on sidottu kansalaisuuteen, joten tarkkaan ottaen kyse on eri etnisiin vähemmistöihin kuuluvien, ei-syntyperäisten Yhdysvaltojen ja Kanadan kansalaisten osallistumisen tarkastelusta.³ Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on perinteisesti kiinnitetty huomiota etenkin latinalaistaustaisiin äänestäjiin (yhteenvetona esim. Barreto

2005; Cassel 2002; Highton ja Burris 2002), mutta mielenkiinto myös aasialaista alkuperää olevien kansalaisten osallistumiseen on lisääntynyt, mikä heijastaa heidän kasvavaa osuuttaan maan väestöstä (esim. Bass ja Casper 2001a,b; Cho 1999; Lien 2004; Ramakrishnan ja Espenshade 2001; Uhlaner ym. 1989; Xu 2005). Euroopassa maahanmuuttaneiden vaaliosallistumista on tutkittu esimerkiksi Alankomaissa (esim. Fennama ja Tillie 1999), Isossa-Britanniassa (esim. Cutts ym. 2007; Fieldhouse ja Cutts 2008; Heath ym. 2011; Sanders ym. 2014), Ruotsissa (Bevelander ja Pendarikur 2010, Bäck ja Soininen 1998), Saksassa (esim. Wüst 2012), Suomessa (Ahokas ym. 2011; Hellsten ja Martikainen 2001; Martikainen ym. 2013; Weide 2012) ja Tanskassa (esim. Bhatti ja Hansen 2010, 2014; Elklit ym. 2002; 2005; Togeby 1999, 2004). Muutamissa tutkimuksissa on myös vertailtu eri maita keskenään (esim. Bird ym. toim. 2011; Messina 2006; Morales ja Giugni toim. 2011).

Maahanmuuttaneiden poliittiseen aktivoitumiseen vaikuttavat useat eri tekijät, joita ihannetilanteessa voitaisiin tarkastella samanaikaisesti. Kuten poliittisessa osallistumisessa yleisestikin, huomio voidaan kiinnittää sekä institutionaalisiin (järjestelmätaason analyysit) että äänestäjien (yksilötason analyysit) ominaisuuksiin tai näiden yhteisvaikutuksiin (monitasoanalyysit). Ulkomaalaistaustaisten äänestäjien osallistumisen kohdalla keskeisiä institutionaalisia tekijöitä ovat synnyin- ja lähtömaahan liittyvät ominaisuudet, kuten demokratisoitumisen aste, sekä uuden kotimaan instituutiot, lainsäädäntö ja käytännöt, kuten kotouttamistoimenpiteet ja äänioikeutta ja kansalaisuuden myöntämistä koskeva lainsäädäntö.

Yksilötasolla useat keskeiset tekijät ovat pitkälti samoja kuin vaalitutkimuksessa yleisestikin. Äänestämiseen vaikuttavat sosioekonominen asema (sukupuoli, ikä, koulutus, tulot) ja sosiaalipsykologiset tekijät, kuten uskonnollisuus, luottamus poliittiseen järjestelmään, politiikkaa koskeva kiinnostus ja poliittinen tietämys. Näiden lisäksi monilla suoraan maahanmuuttoon liittyvillä seikoilla on havaittu olevan merkitystä äänestämisen kannalta. Näihin lukeutuvat esimerkiksi uudessa kotimaassa vietetyn ajan pituus, ikä maahanmuuton ajankohtana ja yleiset uuteen kotimaahan integroitumista ilmentävät tekijät, kuten avioliitto uuden kotimaan kansalaisen kanssa, työsäkäynti ja kielitaito. Taulukkoon 2 on koottu lista eri tutkimuksissa käytetyistä muuttajista, joiden on havaittu vaikuttavan maahanmuuttotaustaisten äänestäjien vaaliosallistumiseen.

Taulukko 2

Maahanmuuttaneiden vaaliosallistumiseen vaikuttavat järjestelmä- ja yksilötason tekijät kansainvälisten tutkimusten mukaan.

Järjestelmätaso	
Aikaisemman kotimaan ominaisuudet	Uuden kotimaan ominaisuudet
demokratisoitumisen aste	maahanmuuttaneille tarjolla olevat julkiset palvelut
	äänestäjien rekisteröitymistä koskevat säädökset
	henkilöllisyyden todistamista äänestämisen yhteydessä koskevat vaatimukset
	mahdollisuus äänestää poissaolevana
	oman etnisen ryhmän alueellinen keskittyminen
	oman etnisen ryhmän edustus poliittisissa elimissä
Yksilötaso	
Maahanmuuttoon liittyvät tekijät	Yleiset sosiaaliseen taustaan liittyvät tekijät
sukupuolvi suhteessa maahanmuuttoon	uskonnollisuus
kansalaisuuden saaminen	sukupuoli
uudessa kotimaassa vietetyn ajan pituus	siviilisääty
ikä maahanmuuton ajankohtana	sukupuolen ja siviilisäädyn yhteisvaikutus
etnisen järjestön jäsenyys	ikä
integroituminen uuteen kotimaahan: – avioliitto uuden kotimaan kansalaisen kanssa – lasten opiskelu – kouluttautuminen – työssäkäynti – kielitaito – luottamus poliittiseen järjestelmään – identifioituminen uuden kotimaan kansalaiseksi – uuden kotimaan politiikkaa kohtaan tunnettu kiinnostus, uutisten seuraaminen, järjestöjäsenyys – ystävyyssuhteet uuden kotimaan kansalaisen kanssa – tunne kiinnittymisestä asuinympäristöön – kokemukset etniseen taustaan liittyvästä syrjinnästä	vanhemmuus koulutus tulot asunnon omistaminen maassamuutto

Taulukkoon on sisällytetty ainoastaan ne muuttajat, joilla on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys maahanmuuttotaustaisten äänestäjien vaaliosallistumiseen.

3.3 Aikaisemman kotimaan ominaisuudet

Eri tutkimuksissa on saatu toisistaan poikkeavia tuloksia siitä, miten synnyinmaa vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen uudessa kotimaassa. Kanadalaisessa viiden eri vaalivuoden aineistoja yhdistelevässä tutkimuksessa todettiin, että ulkomaalaissyntyneen äänestäjän entisen kotimaan ominaisuudet (Länsi-Eurooppa, Yhdysvallat, Australia, Uusi-Seelanti ja Japani vs. muut maat) eivät näyttäneet suoraan vaikuttavan hänen politiikkaa kohtaan tuntemaansa kiinnostukseen, puoluesamastumiseensa tai vaaliosallistumiseensa (White ym. 2008). Sen sijaan laajassa, joskin vain vuoden 2000 parlamenttivaaleja tarkastelevassa kanadalaistutkimuksessa huomattiin, että synnyinmaan demokraattisuuden asteella oli voimakas positiivinen yhteys äänestämiseen (Pikkov 2011). Sama havainto on tehty saksalaisessa tutkimuksessa (Wüst 2012). Vaikka osallistumisen ero demokraattisista ja ei-demokraattisista maista lähtöisin olevien maahanmuuttaneiden välillä hieman kapenikin uudessa kotimaassa vietetyn ajan myötä, se oli nähtävissä vielä silloin, kun maahanmuutosta oli kulunut jo useita vuosikymmeniä (mt., 51–52).

Buekerin (2005) tutkimuksessa tarkasteltiin kymmenestä eri maasta syntyisin olevien yhdysvaltalaisien äänioikeutettujen osallistumisesta useina eri vaalivuosina kerättyjä aineistoja yhdistelemällä. Tutkimuksen hypoteesin mukaan lähtömaalla on merkitystä paitsi demokraattisiin käytäntöihin sosiaalistumisen, myös mobilisaation kannalta. Oletuksena oli, että äänestämistä koskeva velvollisuudentunne ja kokemus osallistumisen mielekkyydestä ovat voimakkaampia niiden uusien etnisten vähemmistöjen joukossa, joilla on uudessa kotimaassa jo vakiintuneet sosiaaliset verkostot (yhteen vetona mt., 111). Saatujen tulosten mukaan ei-demokraattisista maista peräisin olevien maahanmuuttajien äänestämistodennäköisyys oli muita matalampi. Toisaalta vastaava havainto ei suoraan ollut käännettävissä demokraattisista maista tuleviin maahanmuuttajiin, sillä heidän osallistumisen asteensa ei systemaattisesti ollut muita korkeampi vaan siinä oli maakohtaista vaihtelua. Sosiaalisten verkostojen merkitys näkyi siten, että oli kuubalaista alkuperää olevilla kansalaisilla oli suurin todennäköisyys äänestää. Heidän aktivoitumisestaan selittivät osaltaan tiivis alueellinen keskittyminen Miamiin, ja ryhmään kohdistuvat tukitoimet (mt., 127).⁴ Toisessa Yhdysvaltoja koskevassa tutkimuksessa ei sen sijaan havaittu vastaavaa yhteyttä ei-demokraattisen lähtömaan ja äänestämisen välillä (Ramakrishnan ja Espenshade 2001).

3.4 Uuden kotimaan ominaisuudet

Maahanmuuttaneiden vaaliosallistumiseen uudessa asuinmaassa vaikuttavat muun muassa poliittisen kansalaisuuden omaksumista tukevat toimenpiteet. Tällaisia voivat olla poliittiseen järjestelmään perehdyttäminen, äänestämistä koskevat instituutionaaliset järjestelyt sekä maahanmuuttaneiden edustus eri poliittisissa elimissä. Kouttamistoimien vaikutusten tutkimus on tässä suhteessa ollut vähäistä. Tämä on sikäli ymmärrettävää, sillä esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa äänioikeus on vain kansalaisilla, kansalaisuuden saaminen jo itsessään edellyttää, että hakija on perehtynyt uuden kotimaan poliittisiin instituutioihin ja kansalaisen velvollisuuksiin (Barreto 2005, 80). Niissä maissa, joissa myös pysyvästi asuvat ulkomaalaiset saavat äänestää, asian tutkiminen vaatisi puolestaan joko koulutukseen osallistuneiden henkilöiden osallistumisen vertailua yhden maan sisällä tai maiden vertailua keskenään. Ensin mainittua lähestymistapaa rajoittaa tarvittavien tietojen vaikea saatavuus. Jälkimmäisen kohdalla yksilötason erojen huomioiminen jäisi puolestaan vähäiseksi.

Myös maahanmuuttaneiden kokemukset heihin kohdistuvasta asenneilmapiiristä voivat sisältyä kotoutumisen tarkasteluun. Togeby (1999) kuitenkin havaitsi, että Tanskaan muuttaneiden kokemus vieraanvaraisuudesta ei ollut yhteydessä äänestysaktiivisuuteen. Yhdysvaltojen kontekstissa on tarkasteltu maahanmuuttajien vastaanottoon liittyvien asenteiden ja maahanmuuttaneiden julkisten palvelujen piiriin pääsyn vaikutusta vaaliosallistumiseen (Logan ym. 2012). Näistä ainoastaan palveluiden tarjonnalla osoittautui olevan tilastollisesti merkitsevä positiivinen yhteys äänestämiseen. Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei kuitenkaan havaittu afroamerikkalaista alkuperää olevilla äänestäjillä. On myös arvioitu, että Kaliforniassa 1990-luvun puolivälissä tehty lakialoite kieltää julkisten palveluiden käyttö paperittomilta siirtolaisilta olisi aktivoinut maahanmuuttaneita osallistumaan vaaleissa (esim. Ramakrishnan ja Espenshade 2001).⁵

Äänestämistä koskevan lainsäädännön osalta merkittävin tekijä liittyy rekisteröitymiseen. Toisin kuin Euroopassa, Yhdysvalloissa äänioikeutettujen tulee rekisteröityä äänestäjiksi ennen kun he voivat osallistua vaaleihin. Rekisteröitymistä koskevien vaatimusten on todettu nostavan äänestämisen kynnystä erityisesti heikommin koulutettujen kansalaisten kohdalla. Tämä heijastuu myös ulkomaalaistaustaisiin äänioikeutettuihin, joiden koulutustaso on keskimäärin kantaväestöä matalampi (Jones-Correa 2001, 45–46, myös Wolfinger ja Rosenstone 1980). Yhdysvaltojen latinalaistaustaisia äänestäjiä koskevassa tutkimuksessa havaittiinkin heidän osallistumisensa olevan vähäisempää niissä osavaltioissa, joissa äänestämättä jättäneet poistetaan säännöllisesti äänioikeusrekisteristä (mt.).

Yksilötasolla äänestäjäksi rekisteröitymiseen vaikuttavat pitkälti samat tekijät kuin äänestämiseen (Lien 2004). Aasialais- ja latinalaistaustaisten äänestäjien syntyperäisiin valkoisiin tai afroamerikkalaisiin kansalaisiin nähden matalampi osallistumisaste näkyy siten nimenomaan rekisteröitymisen asteessa. Ero on kuitenkin huomattavasti lievempi tarkasteltaessa äänestäneiden osuutta rekisteröityneistä (mt., 503). On myös osoitettu, että sekä latinalais- että aasialaissyntyisten kansalaisilla lyhyempi uudessa kotimaassa vietetty aika vähentää todennäköisyyttä rekisteröityä äänestäjäksi (Xu 2005). Suomessa äänestysrekisterin ylläpito ja päivittäminen ovat vaalit toimittavan viranomaisen (oikeusministeriö) vastuulla ja erillinen äänestäjäksi rekisteröityminen koskee ainoastaan niitä maassa asuvia toisen EU-maan kansalaisia, jotka haluavat Euroopan parlamentin vaaleissa äänestää Suomessa ehdolla olevaa ehdokasta (L 714/1998, 18 §).

Poliittisen integraation kannalta on myös olennaista, kuinka paljon puolueet pyrkivät aktivoimaan etnisiin vähemmistöihin kuuluvia äänestäjiä, ja missä määrin he tulevat poliittisesti edustetuiksi uudessa kotimaassaan. Isossa-Britanniassa tehdyissä makrotason tutkimuksissa on havaittu, että eri etnisten ryhmien äänestysaktiivisuus on korkeampaa sellaisilla aluilla, joihin on keskittynyt runsaasti samaan ryhmään kuuluvia (Cutts ym. 2007; Fieldhouse ja Cutts 2008). Alueellinen keskittyminen helpottaa paitsi ryhmän sisäistä mobilisaatiota (Cutts ym. 2007), myös lisää sen tunnistettavuutta puolueiden kannalta merkittävänä äänestäjäresurssina (Sobolewska ym. 2013). Näyttäisi myös siltä, että etnisten vähemmistöjen ennätysnykyään menestykseen vuoden 2010 Ison-Britannian parlamenttivaaleissa vaikutti olennaisesti molempien pääpuolueiden strategia asettaa etnisiin vähemmistöihin kuuluvia ehdokkaita myös perinteisesti ”valkoisilla” alueilla (Sobolewska 2013).

Yhdysvalloissa asuvan latinalaistaustaisen väestön osalta on puolestaan saatu viitteitä, että oman etnisen ryhmän edustus eri päätöksentekokelemissä jossain määrin vähentää poliittista vieraantuneisuutta. Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin heidän käsitystään siitä, edistääkö hallinto vain muutamia intressejä vai yleisesti kaikkia ihmisiä hyödyttävää politiikkaa (Pantoja ja Segura 2003). Toisessa amerikkalaisessa tutkimuksessa samaa etnistä ryhmää edustavien viranhaltijoiden määrällä näytti puolestaan olevan mobilisoiva vaikutus ainoastaan afroamerikkalaisten äänestäjien kohdalla (Logan ym. 2012).

Tanskan uusien etnisten vähemmistöjen korkean osallistumisasteen on katsottu osaltaan heijastavan kunnallisvaaleissa käytössä olevaa suhteellista vaalitapaa yhdistettynä puoliavoimiin listoihin eli mahdollisuuteen äänestää puolueen lisäksi myös suoraan yksittäistä ehdokasta, mikä on puolestaan otollista etnisten vähemmistöjen valituksi tulemisen kannalta (Togeby 1999, 681). Tanskassa käytössä olevassa vaalijärjestelmässä suuren äänimäärän saaneilla puolueilla viimeinen läpimennyt ehdokas tarvitsee näin ollen vain vähän henkilökohtaisia ääniä, jolloin hänen mahdollisuutensa tulla valituksi ovat jokseenkin korkeat, mikäli hän kykenee keräämään kollektiivisesti jonkin ryhmän äänet. Monet suurimmista etnisistä vähemmistöistä ovat tästä mahdollisuudesta tietoisia, ja vaikka vaalijärjestelmää ei olekaan erityisesti kehitetty maahanmuuttajien osallistumisen tukemisen kannalta, se tarjoaa näin tehokkaat edellytykset heidän mobilisoinnilleen (mt.). Tältä osin olennaista on myös etnisten vähemmistöjen sisäinen kollektiivinen mobilisaatio (mt., 671), jota tehostavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi samaa etnistä ryhmää edustavien äänestäjien asumisen alueellinen keskittyminen ja samalla alueella asumisen kesto.

3.5 Maahanmuuttoon liittyvät yksilötason tekijät

Suoraan maahanmuuttoon liittyvistä vaaliosallistumiseen vaikuttavista yksilötason tekijöistä keskeisin on kansalaisuuden saaminen. Kansalaisuuden hakemisen motiivaatio on mahdollisesti yhteydessä samoihin asenteisiin kuin äänestäminenkin, kuten esimerkiksi isänmaallisuuteen uutta asuinmaata kohtaan (Highton ja Burris 2002, 290) ja poliittista osallistumista koskevaan velvollisuudentunteeseen (Ramakrishnan ja Espenshade 2001, 876), sosioekonomisiin tekijöihin sekä maassa asumisen keston (Bass ja Casper 2001b). Kansalaistamiseen tähtäävän prosessin käynnistäminen voi olla myös itsessään poliittinen teko etenkin tilanteessa, jossa oman etnisen ryhmän asema koetaan uhatuksi (Pantoja ym. 2001). Koulutuksen ja maassa asumisen keston ohella myös kaksoiskansalaisuuden mahdollisuuden on huomattu lisäävän sekä todennäköisyyttä, että latinalaissyntyiset siirtolaiset kansalaistavat itsensä, että taipumusta äänestää kansalaisuuden saavuttamisen jälkeen (Jones-Correa 2001). Myös ruotsalaisessa tutkimuksessa kansalaisuuden saamisen havaittiin lisäävän voimakkaasti vaaliosallistumista pohjoismaista ja Itä-Aasiasta tulleiden maahanmuuttajien keskuudessa (Bevelander ja Pendakur 2011). Vaikutus oli lievempi EU:n ulkopuolisesta Euroopasta peräisin olevilla äänestäjillä eikä nähtävissä muualla syntyneillä maahanmuuttajilla (mt.). Myös entisestä Jugoslaviasta ja Pakistanista kotoisin olevien äänestäjien on huomattu aktivoituneen Tanskan kansalaisuuden saamisen jälkeen (Togeby 2004).

Kansalaisuuden saamisen merkitys näyttäytyy kuitenkin monisäikeisempänä, kun verrataan keskenään saman etnisen ryhmän edustajia, joista yhdet ovat muualla syntyneitä ja toiset syntyperäisiä kansalaisia eli niin kutsuttua toista sukupolvea. On kuitenkin jossain määrin epäselvää, kumman ryhmistä voisi olettaa olevan poliittisesti aktiivisempi. Yhtäältä ensimmäisen sukupolven edustajat kohtaavat erilaisia kielellisiä ja kulttuurisia esteitä, jotka vaikeuttavat äänestämistä uudessa kotimaassa samalla kun heidän siteensä entisen kotimaan poliittiseen elämään ovat seuraavaa sukupolvea kiinteämpiä (Ramakrishnan ja Espenshade 2001, 876). Toisaalta on huomautettu, että oletus ensimmäisen sukupolven passiivisuudesta perustuu näkemykseen, että maahanmuuttaneet tuntevat heikosti uuden kotimaansa poliittista järjestelmää ja että lisääntynyt kokemus lisää aktiivisuutta (Barreto 2005, 80). Ensimmäisen sukupolven osallistumismotivaatio voi olla heidän jälkeläisiään korkeammalla tasolla, koska kansalaisuuden hakuprosessi on voinut edellyttää maan poliittiseen järjestelmään perehtymistä (myös Ramakrishnan ja Espenshade 2001, 876). Lisäksi kansalaistettujen äänestäjien ensimmäinen äänestämismahdollisuus ajoittuu usein jo hieman vanhemmalle iälle, jolloin äänestämällä voi tuntua olevan oman elämän kannalta enemmän merkitystä kuin nuoruusiässä (Barreto 2005, 80–81).

Empiirisissä analyyseissä saadut tulokset ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttaneiden osallistumisoista poikkeavat toisistaan ja niissä on havaittu vaihtelua myös eri etnisten ryhmien sisällä. Yhdysvaltoja koskevassa tutkimuksessa toisen sukupolven aasialaistaustaisten äänestäjien todettiin olevan ensimmäisen sukupolven maahanmuuttaneita aktiivisempia, mutta vastaavaa eroa ei ollut enää nähtävissä seuraavan sukupolven kohdalla (Ramakrishnan ja Espenshade 2001, 885–888). Latinalaistaustaisilla äänestäjillä tilanne oli päinvastainen: äänestysaktiivisuus oli ensimmäisellä sukupolvella toista korkeampi, ja sama asetelma säilyi myös myöhemmillä sukupolvilla (mt., eroista eri sukupolvien välillä myös Bass ja Casper 2001a; Cho 1999, DeSipio 1996; Logan ym. 2012; Xu 2005). Saksalaisessa tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että matalampi vaaliosallistuminen oli erityisesti ensimmäisen sukupolven piirre, kun taas toisen sukupolven edustajat eivät merkittävästi eronneet muista äänioikeutetuista (Wüst 2011). Lisäksi muutamassa tutkimuksessa kansalaistettujen on todettu olevan aktiivisempia äänestäjiä kuin samaan etniseen ryhmään kuuluvat syntymästään Yhdysvaltain kansalaiset (Barreto 2005; Pantoja ym. 2001).

On myös esitetty, että pelkkä jaottelu ensimmäiseen ja toiseen sukupolveen on liian yksinkertainen (Highton ja Burris 2002, 291). Tuolloin nimittäin oletetaan, että tutkimuksella tarkasteltavan maan politiikasta ei itsessään olisi vaikutusta äänestysaktiivisuuteen.⁶ Olennaista onkin huomioida samanaikaisesti maassa vietetyn ajan kesto (mt.). Monissa tutkimuksissa on tarkasteltu uudessa kotimaassa vietetyn ajan suoraa vaikutusta osallistumiseen perustuen oletukseen siitä, että se lisää politiikkaa koskevan informaation saatavuutta ja yleistä integroitumista tulomaan kulttuuriin (Uhlener ym. 1989, 203) sekä sosiaalisten verkostojen muodostumista (Bass ja Casper 2001, 106). Maassa vietettyä aikaa on mitattu eri tavoin, kuten uudessa kotimaassa asumisen vuosina (Bass ja Casper 2001a, b; Bevelander ja Pendakur 2011; Black 1982; Messina 2006; González-Ferrer 2011; Pikkov 2011; Ramakrishnan ja Espenshade 2001; Togeby 1999; White ym. 2008), uudessa asuinmaassa vietetyn ajan osuutena yksilön elämästä (Lien 2004), uuden asuinmaan ulkopuolella vietetyn ajan osuutena yksilön elämästä (Uhlener ym. 1989), aikana äänioikeuden saamisesta (Bueker 2005) sekä maahanmuuton ajankohtana (Bass ja Casper 2001a; Jones-Correa 2001; Xu 2005).

Saadut tulokset tukevat yhtenäisesti aiemmin mainitun altistumishypoteesin mukaisista oletuksista, että mitä pidempään maahanmuuttanut on asunut uudessa kotimaassaan, sitä enemmän hänellä on havaintoja sen poliittisesta järjestelmästä ja maassa toteutettavasta politiikasta, ja sitä suurempi hänen motivaationsa osallistua vaaleissa. Hightonin ja Burrisin (2002) tutkimuksessa, jossa yhdistettiin tieto synnyinmaasta ja maassa vietetyn ajan kestosta, havaittiin, että Yhdysvalloissa enintään kymmenen vuotta asuneiden meksikolaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuus oli kuusi prosenttiyksikköä syntyperäisiä yhdysvaltainmeksikolaisia matalampi. Sen sijaan niiden ensimmäisen sukupolven edustajien keskuudessa, jotka olivat asuneet Yhdysvalloissa suurimman osan elämästään, äänestysaktiivisuus oli 13 prosenttiyksikköä toista sukupolvea korkeampi. Samantyyppinen havainto päti myös Puerto Ricosta kotoisin oleviin äänestäjiin (mt.). Toisaalta kymmenen maata kattavassa vertailevassa tutkimuksessa on osoitettu, että vaikka maassa asumisen kesto paikoin kaventaakin kansalaistettujen ja syntyperäisten kansalaisten välistä eroa äänestysaktiivisuudessa, äänestystottumuksen omaksuminen näyttää olevan varsin hidaskas prosessi (González-Ferrer 2011).

Maassa vietetyn ajan ohella eräs huomioitava seikka on myös maahanmuuton ajoitus suhteessa yksilön elinkaareen. Voi olettaa, että nuorten, joilla on vain rajallinen kokemus entisen kotimaan politiikasta, on helpompaa sosiaalistua osallistumiseen uudessa poliittisessä järjestelmässä (Black 1982, 21). Vanhemmilla ikäryhmillä sopeutuminen vaatii selvästi enemmän uudelleenoppimista. Resistanssihypoteesin mukaisesti se on sitä vaikeampaa, mitä vanhempi ihminen on ja mitä vakiintuneemat poliittiset asenteet ja toimintamallit hän on omaksunut (mt.; White ym. 2008, 272). Aikaisempien tutkimusten tulokset eivät kuitenkaan suoranaisesti tue tätä hypoteesia. Blackin (1982) Kanadaa koskevassa tutkimuksessa todettiin yksilön iällä maasta toiseen muuton ajankohtana olevan oletetusta poiketen positiivinen vaikutus eli vanhemmalla iällä muuttaneilla oli nuorempina muuttaneita suurempi todennäköisyys äänestää. Niin ikään kanadalaisessa useita vaaleja yhdistävässä analyysissä kyseinen tekijä ei kuitenkaan osoittautunut tilastollisesti merkitseväksi (White ym. 2008). Sen sijaan vuoden 2002 Kanadan parlamenttivaalien tarkastelussa huomattiin 20–29- ja 40-vuotiaina tai vanhempina maahan muuttaneiden äänestystodennäköisyyden olevan matalampi kuin nuorempina muuttaneilla tai Kanadassa syntyneillä (Bevelander ja Pendakur 2009).

Ruotsia koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että avioliiton uuden kotimaan kansalaisen kanssa solmineet äänestivät muita maahanmuuttaneita vilkkaammin (Bevelander ja Pendakur 2011). Tanskalaisessa tarkastelussa kyettiin osoittamaan usean uuteen kotimaahan integroitumisen indikaattorin positiivinen yhteys äänestämiseen (Togeby 1999, 680). Lasten opiskelu tanskalaisessa koulussa, koulututtautuminen uudessa kotimaassa, ammattiyhdistyksen jäsenyys, tanskankielisten uutisten seuraaminen ja ystävyysuhteet uuden kotimaan kansalaisten kanssa lisäsivät kukin äänestämistodennäköisyyttä. Yllättäen uuden maan kielitaidolla ei kuitenkaan näytänyt olevan vaikutusta (mt.). Toisaalta muutamissa muissa tutkimuksissa kielitaito on osoittautunut osallistumista lisääväksi tekijäksi (Heath ym. 2011; González-Ferrer 2011). Myös työllistyminen kasvattaa taipumusta äänestää, kuten myös kiinnostus uuden kotimaan politiikka kohtaan (González-Ferrer 2011).

Sosiaalisten verkostojen merkityksen ihmisen elämässä voi olettaa korostuvan silloin kun uuteen kotimaahan muuttamisesta on kulunut vain lyhyt aika. Tämä näkyy myös äänestämässä. Amsterdamissa neljää etnistä vähemmistöä tutkittaessa havaittiin aggregaattitasolla yhteys etnisiin yhdistyksiin kuulumisen ja poliittisen osallistumisen ja luottamuksen välillä (Fennema ja Tillie 1999). Yksilötasolla ilmiössä on kyse siitä,

että erilaisiin vapaaehtoisjärjestöihin kuulumisen lisää luottamusta toisiin ihmisiin, mikä puolestaan parantaa edellytyksiä poliittiselle osallistumiselle ja poliittisia instituutioita kohtaan tunnetulle luottamukselle (Togeby 2004, 510). Vastaavasti se voi vähentää etnisen taustan vuoksi syrjityksi tulemisen kokemuksia, joilla on havaittu olevan negatiivinen vaikutus äänestämiseen (González-Ferrer 2011). Samaa asetelmaa on sovellettu yksilötasolla Brysseliä (Jacobs ym. 2004), Berliiniä (Berger ym. 2004) ja Tanskaa (Togeby 2004) koskevilla tutkimuksissa. Togebyn (2004) toisen sukupolven tanskalaisia tarkastelevassa tutkimuksessa kävi ilmi, että kyseinen yhteys vaihtelee etnisen ryhmän ja poliittisen osallistumisen muodon mukaan. Etnisen yhdistyksen jäsenyys lisäsi äänestysaktiivisuutta niillä äänestäjillä, joiden juuret olivat entisessä Jugoslaviassa ja Turkissa.⁷ Berliinin osalta puolestaan havaittiin, että etniisiin yhdistyksiin kuulumisen lisäsi poliittista aktiivisuutta, mutta ei kiinnostusta saksalaiseen politiikkaan (Berger ym. 2004). Kun tutkimusasetelmaa sovellettiin Brysselissä, selkeää muuttajien välistä positiivista korrelaatiota ei löydetty aggregaatti- eikä yksilötasolla (Jacobs ym. 2004).

3.6 Yksilötason yleiset taustamuuttajat

Yleisten sosiaalisten taustamuuttajien vaikutus maahanmuuttotaustaisten äänestäjien vaaliosallistumiseen on kiinnostavaa kahdesta eri syystä. Yhtäältä sosioekonomisen aseman erot kantaväestön ja maahanmuuttaneiden välillä voivat heijastua äänestysaktiivisuuden eroihin, koska jälkimmäisessä joukossa korostuvat monet matalaan osallistumiseen perinteisesti liittyvät tekijät (Bevelander ja Pendakur 2011, 72; Bäck ja Soinen 1998, 36). Toisaalta on mahdollista, että eri taustamuuttajien vaikutus osallistumistaipumukseen on ainakin osittain kulttuuri- tai kontekstisidonnainen ja vaihtelee siten etnisten ryhmien välillä (Cho 1999, 1143). Eri tutkimuksissa on löydetty tukea molemmille oletuksille. Matalamman sosioekonomisen aseman yhteydestä alhaisempaan osallistumisasteeseen on tehty havaintoja muun muassa latinalaistaustaisten äänestäjien kohdalla Yhdysvalloissa (Cassel 2002; Uhlaner ym. 1989; Xu 2005) ja Kanadaan muuttaneita ihmisiä tarkastelevissa tutkimuksissa (White ym. 2006).⁸

Sosiaaliseen taustan osalta on esitetty, että iän, koulutuksen ja sukupuolen vaikutus osallistumiseen voi vaihdella eri etnisten ryhmien välillä. Vaikka ikä yleensä lisää poliittista osallistumista ja kiinnittyneisyyttä, maahanmuuttaneiden kohdalla nuorten ikäryhmien osallistumisen voisi kuitenkin olettaa olevan vanhempien kanssa samalla tasolla, koska osallistumisen ”käynnistämiskustannukset” ja sosiaalisiin verkostoihin kiinnittymiseen liittyvät haasteet uudessa kotimaassa koskettavat vanhoja ja nuoria yhtäläisesti (Black ym. 1987, 75). Tämä hypoteesi ei kuitenkaan saanut tukea empiirisessä analyysissä, vaan osallistuminen oli myös maahanmuuttotaustaisilla äänestäjillä korkeammalla tasolla vanhemmissa ikäluokissa kuin nuoremmassa (mt., 76–77).⁹ Myös Togebyn (1999) Tanskan vuoden 1997 kunnallisvaaleihin kohdistuneessa tutkimuksessa havaittiin vakiintunut kurvilineaarinen suhde iän ja äänestämisen välillä sekä libanonilaisilla että turkkilaisilla äänestäjillä: osallistuminen oli matalinta nuorimmilla ja vanhimmilla äänestäjillä ja korkeinta keski-ikäisillä.

Myös koulutuksen vaikutus voi olla erilainen maahanmuuttaneiden kohdalla. Chon (1999, 1143–1144) mukaan oletus, että koulutus lisää äänestämistä koituvaa tyydytystä sekä äänestämiseen liittyvää velvollisuudentunnetta, ei välttämättä ole mielekäs ulkomaalaistaustaisten äänestäjien kohdalla. Koulutus ei nimittäin itsessään aktivoi äänestämistä vaan pikemminkin heijastaa koulutukseen liittyvän yleisemmän sosialisatioprosessin merkitystä. Olennaista on siksi se koulutus, jota on saatu uu-

nessa kotimaassa (mt., 1144). Tämä käy hyvin ilmi aasialaistaustaisten amerikkalaisten kohdalla, joiden suhteellisen korkea koulutustaso on usein hankittu jo ennen Yhdysvaltoihin muuttamista (Xu 2005, 686–687). Heidän koulutuksensa ei näin ollen suoraan käänny tulomaassa tapahtuvaan osallistumiseen vaadittaviksi tiedoiksi ja taidoiksi (mt.).

On myös havaittu joitakin viitteitä siitä, että sukupuoli vaikuttaisi äänestämiseen eri tavoin eri etnisissä ryhmissä (Bueker 2005; Lien 1998). Togebyn (1999, 2004) Tanskaa koskevissa tutkimuksissa havaittiin miesten olevan naisia aktiivisempia äänestäjiä libanonilaissyntyisten sekä niiden toisen sukupolven äänestäjien joukossa, joilla oli juuria entisen Jugoslavian alueella. Sen sijaan turkkilaissyntyisillä sukupuolierot vaihtelivat iän mukaan. Siinä missä nuoret naiset olivat nuoria miehiä aktiivisempia, vanhemmissa ikäryhmissä suhde oli päinvastainen.

Jones-Correan (1998) laadullisen aineiston analyysissä tuli esiin, että latinalaistautaiset naiset integroituvat Yhdysvaltoihin miehiä selvemmin. Siinä missä miehille oli ominaista osallistumisen keskittyminen etnisen taustan ympärille perustettuihin yhdistyksiin, naisilla oli lastensa kautta enemmän yhteyksiä myös muualle ympäröivään yhteiskuntaan. Naisten työskentely kodin ulkopuolella oli uudessa ympäristössä myös entistä kotimaata yleisempää, mikä kasvatti heidän verkostojaan ja oletettavasti siten myös naisten yhteiskunnallista aktiivisuutta. Amerikkalaisessa tutkimuksessa sukupuolella myös havaittiin kiinnostava yhteisvaikutus siviilisäädyn kanssa (Bass ja Casper 2001a). Syntyperältään yhdysvaltalaiset naiset olivat miehiä aktiivisempia äänestäjiä siviilisäädystä riippumatta, mutta kansalaistettujen äänestäjien kohdalla naimisissa olevien miesten osallistumistaipumus oli naimisissa olevia naisia korkeampaa. Sen sijaan niillä kansalaistetuilla äänestäjillä, jotka eivät olleet naimisissa, sukupuolella ei havaittu olevan tilastollisesti merkitsevää vaikutusta (mt., 505–506).

Yleisesti ottaen myös sosiaalinen pääoma vaikuttaa äänestystodennäköisyyteen (esim. Bäck ja Kestilä-Kekkonen 2013). Kanadalaisessa sosiaalisen pääoman erimittareita tarkastelleessa tutkimuksessa kävi ilmi, että etnisestä taustasta riippumatta uskonnollisuudella oli suurin merkitys äänestysaktiivisuuden kannalta (Bevelander ja Pendakur 2009). Myös Isoa-Britanniaa koskevassa tutkimuksessa uskonnollisuuden on havaittu lisäävän maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista (Heath ym. 2011). Kanadalaisessa tutkimuksessa huomattiin lisäksi, että kun sosioekonomisen aseman ja sosiaalisen pääoman indikaattorien vaikutus oli otettu huomioon, eri etnisten vähemmistöryhmien äänestystodennäköisyys oli samaa luokkaa kuin brittiläistä alkuperää olevien kanadalaisten keskuudessa, joskin yhä silti matalampi kuin ranskalaisperäisillä äänestäjillä (mt.).

4 Tutkimuksen hypoteesit

Edellä esitetty aikaisemman, enimmäkseen pohjoisamerikkalaisen, tutkimuksen tarkastelu osoittaa, että maahanmuuttotasaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisen tutkiminen on monimutkaista. Äänestämisen on yhteydessä laajana kirjoon erilaisia tekijöitä. Jotkin niistä vaikuttavat suhteellisen samalla tavalla eri etnisiin ryhmiin, mutta osan kohdalla on havaittavissa selvää ryhmäkohtaista vaihtelua. Saadut tulokset ovat myös osin toisiaan täydentäviä ja osin toisistaan poikkeavia. Tämä paitsi korostaa lisätutkimuksen tarvetta, myös vaikeuttaa vahvojen ennako-oletusten tekemistä. Aikaisempien maahanmuuttaneiden vaaliosallistumisesta saatujen tulosten ja yleisesti äänestämistä koskevan tutkimustiedon pohjalta voidaan kuitenkin muotoilla joukko hypoteeseja. Näitä testataan tutkimuksen analyysiosiossa Tilastokeskuksen tuottaman yksilötason rekisteriaineiston pohjalta. Taulukossa 3 on esitetty yhteenveto tämän tutkimuksen hypoteeseista ja niihin liittyvistä laajemmista maahanmuuttaneiden poliittista osallistumista selittävistä malleista. Hypoteesit 1–3 kattavat kaikki äänioikeutetut, kun taas hypoteesit 4–8 koskevat pelkästään maahanmuuttotasaisten äänioikeutettuja.

Taulukko 3
Tutkimuksen hypoteesit.

Erilaisen vasteen malli	Matalamman sosioekonomisen aseman malli	Resistanssimalli	Assimilaatiomalli	Altistumismalli	Siirrettävyyssmalli
<p>Äänestystodennäköisyyden ero nuorten ja vanhempien ikäryhmien välillä on lievempi maahanmuutto-taustaisilla kuin syntyperäisillä äänioikeutetuilla (H1).</p> <p>Koulutuksen äänestämistä aktivoiva vaikutus on vähäisempi maahanmuutto-taustaisilla kuin syntyperäisillä äänioikeutetuilla (H2).</p>	<p>Maahanmuuttotaustaisten ja syntyperäisten äänioikeutettujen välinen ero äänestystodennäköisyydessä on pienempi silloin, kun huomioidaan koulutuksen (H3a), ammattiluokan (H3b) ja varallisuuden (H3c) vaikutus.</p>	<p>Äänestystodennäköisyys on matalampi niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat muuttaneet vanhemmalla iällä (H4).</p>	<p>Äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat naimisissa Suomen kansalaisen kanssa (H5a).</p> <p>Äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, ja joilla on alle 18-vuotiaita lapsia (H5b).</p>	<p>Äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat olleet pidempään äänioikeutettuina (H6).</p>	<p>Äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisissa maissa kuin niillä, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H7).</p> <p>Aikaisempi äänioikeus lisää äänestystodennäköisyyttä enemmän niillä maahanmuutto-taustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisessa maassa kuin niillä, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H8).</p> <p>Äänestystodennäköisyys on korkeampi vanhemmalla iällä uuteen kotimaahan muuttaneiden keskuudessa silloin kun he ovat syntyneet demokraattisessa maassa, mutta matalampi ei-demokraattisista maista lähtöisin olevilla (H9).</p>

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli sosioekonomisten muuttajien vaikutukseen liittyen testataan sitä, missä määrin vakiintuneet äänestämistä selittävät mallit pätevät maahanmuuttotaustaisiin äänioikeutettuihin (Heath ym. 2011, 261). Keskeisiä muuttajia ovat tässä suhteessa ikä ja koulutus. Yleisesti ottaen taipumus osallistua kasvaa iän myötä sitä mukaa kun äänestämiseen liittyvät käytännön järjestelyt ja poliittiset asetelmat (esim. vaaleissa kilpailevat puolueet ja niiden keskeiset tavoitteet) tulevat tutuksi ja tehtyjen päätösten yhteys oman elämän kannalta alkaa tuntua selvemmältä. Toisenlaisessa poliittisessä kontekstissa varttuneilla äänestäjillä vaalitalanne on kuitenkin uusi iästä riippumatta ja äänestämiseen liittyvät ”käynnistämiskustannukset” ovat vanhemmilla hiljattain äänioikeuden saaneilla yhtä suuria kuin nuorilla äänestäjillä (Black ym. 1987, 75). Luonnollisesti tämä vielä korostuu, mikäli muutto uuteen maahan on tapahtunut hiljattain.

Vastaavasti korkeaan koulutukseen yleensä liitetyt aktivoivat mekanismit voivat olla vähemmän tehokkaita maahanmuuttotaustaisilla äänestäjillä. Koulutuksen on oletettu lisäävän ”kunnon kansalaisen” ihanteen ja siihen liittyvän äänestamisvelvollisuuden omaksumista (Wolfinger ja Rosenstone 1980, 18). Kaikissa poliittisessa järjestelmissä aktiivisen kansalaisuuden mallin opettamista ei kuitenkaan nähdä keskeisenä tavoitteena.

Toisaalta viimeaikaisissa tutkimuksissa on esitetty, että koulutuksella on vain rajallinen itsenäinen vaikutus äänestämiseen (esim. Kam ja Palmer 2008). Sen on havaittu yhtäältä heijastavan lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristön vaikutusta, kuten vanhempien poliittista kiinnostuneisuutta (mt.). Tämä havainto ei välttämättä kuitenkaan päde ei-demokraattisissa järjestelmissä varttuneisiin. Toisaalta on huomattu, että korkeasti koulutetuilla kansalaisilla on usein keskeinen asema sosiaalisissa verkostoissa, jota kautta heihin kohdistuu enemmän aktivoimispyrkimyksiä (Persson 2015). Tämäkään ei välttämättä ole mielekäs oletus maahanmuuttotaustaisten kansalaisten kohdalla mikäli puolueet ja muut poliittiset toimijat eivät osaa suunnata viestiään näille äänioikeutetuille, tai vastaavasti mikäli äänestämättä jättäminen on yleistä maahanmuuttaneiden sosiaalisissa verkostoissa. Lisäksi maahanmuuttaneiden asema työmarkkinoilla ei välttämättä vastaa heidän koulutustasoaan ja työn kautta muodostuvat verkostot ovat näin erilaisia kuin saman koulutuksen saaneilla kantaväestöön kuuluvilla.

Oletusta iän ja koulutuksen erilaisesta vaikutuksesta maahanmuuttaneiden äänestämistodennäköisyyteen voidaan kutsua ”erilaisen vasteen malliksi”. Yhtäältä oletamme, että *äänestystodennäköisyyden ero nuorten ja vanhempien ikäryhmien välillä on lievempi maahanmuuttotaustaisilla kuin syntyperäisillä äänioikeutetuilla (H1)*. Toiseksi oletamme, että *koulutuksen äänestämistä aktivoiva vaikutus on vähäisempi maahanmuuttotaustaisilla kuin syntyperäisillä äänioikeutetuilla (H2)*.

Vaikeus saada koulutusta vastaavaa työtä tai ylipäänsä työllistyä vaikuttaa osaltaan siihen, että maahanmuuttaneiden asema muilla sosioekonomisen aseman mittareilla (ammattiluokka, tulot, omistaminen) tarkasteltuna on syntyperäisiä kansalaisia heikompi. Vähäiset taloudelliset resurssit helposti kaventavat mahdollisuuksia ja motivaatiota poliittiseen osallistumiseen, koska paljon aikaa ja energiaa joudutaan käyttämään perustoimeentulon hankkimiseen (Rosenstone 1982, 26; Verba ym. 1995). Jopa Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa yksilön taloudellisilla resursseilla on vahva sidos osallistumiseen (esim. Martikainen ym. 2005). ”Matalamman sosioekonomisen aseman mallin” mukaisesti oletammekin, että maahanmuuttotaustaisten ja syntyperäisten äänioikeutettujen välinen kuilu äänestystodennäköisyydessä on

pienempi silloin kun huomioidaan koulutuksen (H3a), ammattiluokan (H3b) ja varallisuuden (H3c) vaikutus.

Maahanmuuttaneiden ja syntyperäisten kansalaisten äänestämässä ilmenevien erojen lisäksi kiinnitämme huomiota niihin tekijöihin, joiden voi olettaa vaikuttavan nimenomaisesti maahanmuuttaneiden osallistumiseen. Edellisessä luvussa esitettyjen integroitumista kuvastavien mallien (resitanssi, assimilaatio, altistuminen ja siirrettävyys) testaamiseksi on valittu joukko sosiaalisen ja poliittisen integraation astetta kuvaavia indikaattoreita.

Resistanssimallissa oletetaan, että vanhemmalla iällä muuttaneiden on vaikeampi sopeutua uuden kotimaan poliittiseen ympäristöön, koska he ovat ehtineet juurtua nuoria syvemmin entisen kotimaan poliittiseen järjestelmään (Black 1982, 21; White ym. 2008, 272). Vastaavasti uudessa ympäristössä toimimiseen vaadittu uudelleenoppiminen on helpompaa nuorille. Kuten edellä jo mainittiin, aikaisemmissa Kanadaa koskevissa tutkimuksissa saadut tulokset poikkeavat tältä osin toisistaan. Iän on havaittu sekä lisäävän osallistumista (Black 1982) että vähentävän sitä (Bevelander ja Pendakur 2009). Kolmannessa tutkimuksessa näiden kahden tekijän välillä ei puolestaan havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä (White ym. 2008). Aikaisemmissa tutkimuksissa esitettyjen hypoteesien mukaisesti oletuksemme kuitenkin on, että äänestystodennäköisyys on matalampi niillä äänioikeutetuilla, jotka ovat muuttaneet maahan vanhemmalla iällä (H4).

Assimilaatiomallin mukaisesti erilaiset sosiaaliset siteet lisäävät maahanmuuttaneiden sopeutumista uuteen kotimaahan. Assimilaatio voidaan jakaa useaan eri ulottuvuuteen (Gordon 1964), joista kahta tarkastellaan tässä tutkimuksessa. Avioliitto syntyperäisen kansalaisen kanssa ilmentää identifikaatiopohjaista assimilaatiota (mt. 80) ja indikoi osaltaan maahanmuuttaneen puolison taloudellista ja poliittista integroitumista uuteen kotimaahan (Qian ja Lichter 2007, 70). Tämä voi vastaavasti lisätä tunnetta siitä, että vaaleissa on ”enemmän pelissä” oman perheen kannalta. Syntyperäinen puoliso voi myös helpottaa vaaleja koskevan uutisoinnin ja vaalikeskustelujen seuraamista, koska hän voi tarvittaessa auttaa kieliongelmiensa kanssa. Toisaalta avioliitto voi lisätä vuorovaikutusta myös muiden syntyperäisten kansalaisten kanssa. Esimerkiksi entisestä Neuvostoliitosta kotoisin olevia naisia tarkastelevassa tutkimuksessa havaittiin, että syntyperäisen suomalaisen kanssa naimisissa olevilla naisilla oli enemmän kontakteja suomalaisten kanssa verrattuna niihin naisiin, jotka olivat avioituneet oman etnisen ryhmän edustajan kanssa (Jääskeläinen 2003, 45–47). Vuorovaikutus uuden asuinmaan kansalaisten kanssa voi puolestaan lisätä tietoisuutta vaalien kannalta keskeisistä kysymyksistä ja täten yleistä kiinnostusta vaaleja kohtaan.

Alaikäisten lasten vanhemmuutta voi puolestaan käyttää merkinä rakenteellisesta assimilaatiosta, jolla viitataan laajamittaiseen kiinnittymiseen uuden kotimaan instituutioihin (Gordon 1964, 71). Lasten myötä vanhemmat ovat moninaisissa tekemisissä koulun kanssa. Koulun merkitys rakenteellisen assimilaation kannalta korostuu Suomen kontekstissa, jossa lähes kaikki lapset (yli 97 %) ovat saman, julkisen koulujärjestelmän piirissä (Kumpulainen 2012, 70).¹⁰ Lisäksi kouluilla on velvollisuus pitää säännöllisesti yhteyttä vanhempiin, tarvittaessa tulkin avustuksella (Säävälä 2012, 65–82). Yhteydenpito muodostaa näin siteen vanhemman ja julkisen instituution välille.

Edellä esitettyjen perustelujen ja pohjoismaista saatujen aiempien tulosten (Bevelander ja Pendakur, 2009; Togeby, 1999) pohjalta oletamme, että *äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat naimisissa Suomen kansalaisen kanssa (H5a) ja joilla on alle 18-vuotiaita lapsia (H5b).*

Altistumishypoteesissa lähdetään siitä, että asumisen kesto uudessa kotimaassa lisää kykyä vastaanottaa poliittista informaatiota ja aktivoi täten myös äänestämään (Uhlener ym. 1989, 203). Kuten edellisessä luvussa todettiin, useissa aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu positiivinen yhteys maassa asumisen pituuden ja äänestämisen välillä (esim. Bass ja Casper 2001a, b; Bevelander ja Pendakur, 2009; Jones-Correa 2001; Lien 2004; Messina 2006; Ramakrishnan ja Espenshade 2001; Togeby 1999; Uhlener ym. 1989; White ym. 2008; Xu 2005). Toisaalta voisi esittää, että poliittiselle informaatiolle altistumisen kannalta äänioikeuden pituus on vielä asumistakin osuvampi mittari. Buekerin (2005) Yhdysvaltoja koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että aiempi äänioikeus lisäsi maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen todennäköisyyttä osallistua seuraavissa vaaleissa. Aikaisemman äänioikeuden merkitys näkyy Suomen kontekstissa esimerkiksi siinä, että maahanmuuttotaustaiset äänestäjät ovat tällöin jo saaneet vähintään kerran kirjeen, jossa kerrotaan käytössä olevasta vaalijärjestelmästä usealla kielellä. Näin ollen esitämme, että *äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, joilla on ollut äänioikeus aiemmissa vaaleissa (H6).*

Siirrettävyyshypoteesin pohjalta voidaan puolestaan olettaa, että demokraattisista poliittisista järjestelmistä lähtöisin olevilla maahanmuuttaneilla on parempi tietämys politiikasta, korkeampi osallistumismotivaatio sekä taitoja, jotka helpottavat osallistumista myös uuden kotimaan poliittisessä kontekstissa (Black 1987, 738–739). Vaaliosallistumiseen liittyy myös usein voimakas tavanmuodostus (Aldrich ym. 2011), minkä vuoksi kerran omaksuttu tottumus äänestää voi olla helpommin siirrettävissä kuin alusta opeteltavissa. Jopa entisessä kotimaassaan poliittisesti passiiviset ihmiset tuntevat olettavasti paremmin vaaleihin liittyviä käytäntöjä silloin kun he ovat lähtöisin demokraattisista poliittisista järjestelmistä. Mikäli vastaavasti aiemmat kokemukset poliittisesta toiminnasta ovat kovin negatiivisia, äänestämistavan ”oppiminen” uudessa kotimaassa voi olla vaikeaa siinäkin tapauksessa, että sitä pyritään erityisesti tukemaan. Oletamme siis, että *äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisissa maissa kuin niillä jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H8).*

Toisaalta synnyinmaan demokratian asteella voi olla myös yhteisvaikutus sekä äänioikeuden pituuden että maahanmuuttoajan kanssa. Vaikka äänioikeus, ja sitä kautta tehokkaampi altistuminen poliittiselle informaatiolle, on oletettavasti tärkeää kaikkien maahanmuuttaneiden osallistumisen kannalta, sen merkitys saattaa korostua ei-demokraattisista järjestelmistä lähtöisin olevien kohdalla (White ym. 2008, 272). Pikovin (2011, 52–53) Kanadaa koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että uudessa kotimaassa vietetyn ajan vaikutus äänestämiseen oli suurempi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka olivat lähtöisin matalan demokratiatason maista.

Vastaavasti siinä missä ei-demokraattisista maista kotoisin olevat äänioikeutetut joutuvat uudessa asuinmaassa omaksumaan aktiivisemmän kansalaisroolin, mikä on vanhempana vaikeampaa kuin nuorella iällä, demokraattisista maista tulevat voivat suoraan siirtää aiemmin omaksumansa osallistumistavan uuteen ympäristöön. Jälkimmäisen ryhmän kohdalla aiempi kokemus voi itse asiassa vain helpottaa äänestämistä uudessa ympäristössä. Yhteisvaikutusten osalta oletamme siis, että *aikaisempi äänioikeus lisää äänestystodennäköisyyttä enemmän niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisissa maissa kuin niillä, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H8)* ja että *äänestystodennäköisyys on korkeampi vanhemmalla iällä uuteen kotimaahan muuttaneiden keskuudessa silloin, kun he ovat syntyneet demokraattisissa maissa, mutta matalampi ei-demokraattisista maista lähtöisin olevilla (H9)*.

5 Suomeen suuntautuvan maahanmuuton kehitys ja maahanmuuttaneiden äänioikeus

Nykyisen Suomen alueella on aina asunut ihmisiä eri puolilta lähialueita ja maailmaa (Leitzinger 2008). Toisen maailmansodan jälkeisen ajan kansainvälisistä muuttoliikkeistä Suomi oli kuitenkin melko pitkään syrjässä. Vielä 1980- ja 1990-luvuille asti Suomi oli pitkälti muuttotappiomainen maa, ja muuttoliike keskittyi pääosin aiemmin lähteneiden paluumuuttoon. Vuonna 1990 vain 0,5 prosenttia maan väestöstä oli ulkomaiden kansalaisia. Osuus on tästä hiljalleen kasvanut, mutta oli silti vain 3,6 prosenttia tämän tutkimuksen tarkasteluajankohtana vuonna 2012 (Tilastokeskus 2015b). Ulkomailla syntyneiden osuus, joka siis pitää sisällään myös Suomen kansalaisuuden saaneet, oli vastaavasti 5,3 prosenttia (Tilastokeskus 2015c). Muihin pohjoismaihin verrattuna sekä ulkomaiden kansalaisten että ulkomailla syntyneiden osuus väestöstä on sangen pieni.

Teollistumisen ja taloudellisen kasvun verrattain myöhäisestä ajoittumisesta johtuen Suomi ei koskaan kokenut samanlaista vierasperäisen työvoiman aaltoa kuin monet muut läntisen ja pohjoisen Euroopan maat. Työperäisen maahanmuuton merkitys onkin alkanut kasvaa globalisaation myötä vasta 1990-luvulla. Määrällisesti yleisimmät maahanmuuton syyt juontuvat perhesiteisiin, työhön ja opiskeluun. Yli puolet ulkomaalaistaustaisesta väestöstä on lähtöisin toisista Euroopan valtioista (Martikainen ym. 2013, 39–40). Vaikka Suomi lukeutuukin maihin, jotka ovat sitoutuneet vastaanottamaan YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n kautta tietyn (erittäin pienen) vuosittaisen kiintiön pakolaisia, turvapaikan hakemista koskeva säädöstö on ollut perinteisesti Suomessa varsin tiukka (Saukkonen 2013, 86–88).

Entisen Neuvostoliiton ja nykyisen Venäjän alueella syntyneet muodostavat suurimman ryhmän Suomeen muuttaneista. Minkään toisen synnyinmaan perusteella määritellyn ryhmän osuus Suomen koko väestöstä ei nouse yli prosenttiin. Entisessä Neuvostoliitossa tai Venäjällä syntyneet ovat kuitenkin monessa suhteessa erittäin moninainen joukko ihmisiä. Suomen maahanmuuttohistorian kannalta selvästi erityisen ryhmän muodostavat inkerinsuomalaiset, jotka saivat vuodesta 1990 lähtien muuttaa Suomeen erillisellä paluumuuttajastatuksella. Eduskunta päätti kyseisen käytännön lakkauttamisesta vuonna 2011. Inkerinsuomalaisten erityisluonne näkyy erityisesti siinä, että vaikka monet puhuvat venäjää ensimmäisenä kielenään, monet osaavat silti Suomea. Kielitaidon osoittaminen on myös ollut oleskeluluvan saamisen edellytys (Miettinen 2006). Monet Neuvostoliitossa/Venäjällä syntyneet ovat asettuneet asumaan Itä-Suomeen, mutta heidän osuutensa ei silti ylety missään maakunnassa yli kolmen prosentin (Tilastokeskus 2015c).

Toiseksi suurimman ryhmän maahanmuuttaneita muodostavat virolaiset, joiden sosiaalista integroitumista on helpottanut kielellinen läheisyys Suomeen. Kolmanneksi suurin ryhmä, somalialaiset, eroaa tässä suhteessa huomattavasti kahdesta edellisestä. Somalialaiset ovat pakolaisina Suomeen muuttaneista ryhmistä tunnetuin ja sen on myös havaittu kokeneen muita ryhmiä enemmän syrjintää (European Union Agency for Fundamental Rights 2009). Tästä huolimatta, tai mahdollisesti sitä heijastaen, erityisesti somalialaiset miehet ovat olleet aktiivisia perustamaan kansalaisjärjestöjä (Pirkkalainen 2013) ja toimimaan kunnallispolitiikassa (Rask ym. 2012).

Äänioikeuden myöntäminen maassa asuville ulkomaiden kansalaisille on ollut Suomessa asteittainen prosessi. Muiden pohjoismaiden kansalaiset ovat saaneet äänestää 1976 kunnallisvaaleista lähtien. Vuonna 1992 vastaava oikeus ulotettiin kaikkiin maassa pysyvästi asuviin ulkomaiden kansalaisiin. Nykyisen lainsäädännön mukaan muiden pohjoismaiden ja EU-maiden kansalaisilla on kunnallisvaaleissa Suomen kansalaisten kanssa yhteneväinen oikeus äänestää ja asettua ehdolle (L1647/1995, L365/1995). Muiden maiden kansalaisilla on puolestaan tullut olla kotikunta Suomessa yhtäjaksoisesti kaksi vuotta ja 51 päivää ennen vaaleja. Ulkomaiden kansalaisten osallistumisoikeus on rajattu kunnallisvaaleihin (EU-kansalaisten kohdalla myös Euroopan parlamentin vaaleihin) eikä sen laajentamisesta esimerkiksi eduskuntavaaleihin ole Suomessa toistaiseksi juurikaan keskusteltu.

Äänioikeuden rajoittaminen on kuitenkin edustuksellisen demokratian keskiöön sisältyvän yhdenmukaisuuden periaatteen kannalta ongelmallinen erityisesti silloin kun jonkin toisen maan kansalainen on asunut maassa pitkään. Tällä hetkellä ainoastaan neljä maata maailmassa on myöntänyt maassa asuville ulkomaiden kansalaisille yhtäläisen äänioikeuden maan kansalaisten kanssa. Uudessa-Seelannissa tähän vaaditaan ainoastaan vuoden mittainen maassa oleskelu, Chilessä, Malawissa ja Uruguayssa vastaava vaatimus vaihtelee viidestä kahdeksaan vuoteen (MIPEX 2014). Voikin olettaa, että sitä mukaa kun globaali muuttoliike entisestään lisääntyy, paine laajentaa osallistumisoikeuksia kasvaa.

Sekä vaaliviranomainen että kansalaisjärjestöt ovat pyrkineet eri tavoin tukemaan ulkomaiden kansalaisten osallistumista kunnallisvaaleissa. Oikeusministeriö lähettää äänioikeutetuille ulkomaiden kansalaisille ennen vaaleja esitteen, joka sisältää eri kielillä tietoa kunnallisvaalien säännöistä ja käytännöistä. Ministeriön ylläpitämässä vaalit.fi-portaalissa vaaleja koskevaa perustietoa oli vuoden 2012 kunnallisvaaleissa saatavilla yli kahdellakymmenellä kielellä. Ministeriö myös tuotti tietoiskuja vaaleista selkokielellä suomeksi ja ruotsiksi. Tämän lisäksi kansalaisjärjestöt kampanjoivat vaaleja koskevan tietoisuuden nostamiseksi. Euroopan unionin Kotouttamisrahaston rahoittama iCount-hanke on suunnattu nimenomaisesti maahanmuuttaneiden poliittisen osallistumisen tukemiseen (iCount 2015).

Informaation tarjonnan lisäksi myös käytössä oleva vaalijärjestelmä muodostaa suotuisan ympäristön ulkomaiden kansalaisten osallistumiselle. Suljettuja listoja käyttävissä vaalijärjestelmissä etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ehdokkaat voivat usein tulla sijoitetuiksi listan loppupäähän, mikä vastaavasti vaikeuttaa heidän läpipääsyään (Soininen ja Etzler 2006). Suomessa käytetään avointa listavaalia, jossa ehdokkaat on sijoitettu puolueen tai valitsijamiesyhdistyksen listalle aakkosjärjestyksessä, ja jossa äänestäjät äänestävät suoraan haluamaansa ehdokasta. Tällaisen järjestelmän voisi olettaa kannustavan myös maahanmuuttotautustaisia luottamustehtävistä kiinnostuneita asettumaan ehdolle. Vastaavasti ehdokkaiden määrä voi heijastua valituksi tulleiden määrässä. Käytännössä uudet etniset vähemmistöt ovat kuitenkin jääneet huomattavan aliedustetuiksi. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa ainoastaan 1,8 prosenttia ehdokkaista ja 0,4 prosenttia valituista puhui äidinkielenään jotain muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Vastaava osuus äänioikeutetuista oli 4,1 prosenttia (Tilastokeskus 2012b).

6 Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu Tilastokeskuksen tuottamaan yksilötason rekisteriaineistoon.¹¹ Aineiston pohjana on oikeusministeriön ylläpitämä sähköinen äänioikeusrekisteri. Sähköisen äänioikeusrekisterin kokeilu on ollut käytössä vuoden 2011 eduskunta-vaaleista lähtien. Kokeiluun osallistuminen on kunnille vapaaehtoista. Mukana olevissa kunnissa (211 vuonna 2012) vain osassa äänestysalueita on käytössä sähköinen rekisteri. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa sähköiseen rekisteriin sisältyi yhteensä 585 839 äänioikeutettua. Rekisteriin sisältyvät samat tiedot kuin perinteisiin, paperisiin vaalilistoihin, ja siihen merkitään äänestyspaikalla tieto äänioikeuden käyttämisestä.

Tilastokeskuksessa äänioikeusrekisterin sisältämiin perustietoihin yhdistettiin erilaisia yksilön sosioekonomista asemaa kuvaavia muuttujia. Aineistoon sisällytettiin myös erityisesti maahanmuuttoon liittyviä muuttujia, kuten äänioikeutetun synnyinvaltio, entinen kotimaa, kansalaisuus ja entinen kansalaisuus. Tietosuojasysteemiä tutkijoille luovutetussa aineistossa oli eritelty ainoastaan neljä suurinta Suomessa asuvaa vähemmistöä: ruotsalaiset, venäläiset, virolaiset ja somalialaiset. Muiden maiden kohdalla äidinkielen, synnyinvaltion, entisen kotimaan, kansalaisuuden, entisen kansalaisuuden ja puolison kansalaisuuden yhteydessä käytettiin luokkaa ”muu”.

Oikeusministeriön tuottama äänioikeusrekisteri toimi pohjana taustatietojen kokoamiselle ja sitä täydennettiin Tilastokeskuksen itse tuottamilla tilastotiedoilla vuodelta 2011. Muutamien muuttujien kohdalla tiedot ovat peräisin vuodelta 2010. Yhteensä 491 henkilön kohdalla äänestystietoa ei pystytty linkittämään muihin tarvittaviin taustatietoihin. Lisäksi joidenkin muuttujien määritelmät poikkesivat toisistaan eri tilastoissa. Esimerkiksi kansalaisuutta koskeva tieto oli 685 tapauksessa erilainen oikeusministeriön rekisterissä vuodelta 2012 kuin Tilastokeskuksen itse tuottamassa aineistossa vuodelta 2011. Muiden kuin syntyperäisten suomalaisten kohdalla maahanmuuttoa edeltäneet tiedot (sukupuoli, ikä, edellinen kansalaisuus, koulutus) ovat henkilön itsensä raportoimia. Kyseiset tiedot pyydetään rekisteröitäviksi suomalaista henkilötunnusta anottaessa.

Analyysejä varten aineisto jaettiin ensin viiteen ryhmään yhdistämällä tieto äänioikeutetun nykyisestä kansalaisuudesta ja synnyinmaasta: 1) syntyperäiset Suomen kansalaiset, 2) Ruotsissa syntyneet Suomen kansalaiset, 3) muualla kuin Suomessa tai Ruotsissa syntyneet Suomen kansalaiset, 4) Ruotsin kansalaiset ja 5) muut kuin Suomen tai Ruotsin kansalaiset. Näistä ryhmistä Ruotsissa syntyneet Suomen kansalaiset ja Ruotsin kansalaiset jätettiin tarkastelun ulkopuolelle, minkä seurauksena analyyseistä jäi pois yhteensä 5386 havaintoa. Kyse on hyvin erityisestä ryhmästä, jota ei tässä olisi ollut mielekästä sisällyttää analyysiin. Suomi ja Ruotsi ovat historialliselta ja kulttuuriselta taustaltaan varsin lähellä toisiaan. Maiden välinen muuttoliike kiihtyi 1950- ja 1960-luvulla Ruotsissa vallinneen työvoimapulan myötä, ja sitä myös helpotti pohjoismaisen yhteistyön syveneminen, esimerkiksi jo 1950-luvulla pohjoismaiden kansalaisille myönnetty oikeus matkustaa maiden välillä ilman passia (Korkiasaari 2001, 11–12). Suomen kaksikielisyydestä johtuen ruotsinkielisten on myös mahdollista asioida Suomessa omalla äidinkielellään. Sosioekonomisen taustan ja poliittisen sosialisatioprosessin osalta Ruotsissa syntyneiden Suomen kansalaisten tai Ruotsin kansalaisten erot syntyperäisiin suomalaisiin ovat arviolta hyvin vähäisiä.¹²

Analyysiin mukaan otetuista kolmesta ryhmästä syntyperäiset Suomen kansalaiset (n=557 249) kattaa 96 prosenttia tutkimuksen koko havaintojoukosta. On syytä huomata, että tähän joukkoon sisältyy myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat syntyneet Suomessa ja saaneet ensin vanhempiensa kansalaisuuden ja tulleet vasta myöhemmin kansalaistetuiksi. Suomeen suuntautunut maahanmuutto oli kuitenkin ennen 1990-lukua vähäistä, joten näiden äänioikeutettujen osuus aineistossa on varsin pieni. Lisäksi monet maahanmuuttaneiden Suomessa syntyneistä lapsista eivät vielä ole saavuttaneet äänioikeusikää. Vaikka ryhmä voikin erota syntymästään suomalaisten vanhempien lapsista omilta vanhemmilta saadun äänestämistä koskevan esimerkin osalta, koulun sosiaalistava vaikutus on ollut yhtäläinen. Näin ollen toisen sukupolven sisällyttämisen tässä tutkimuksessa syntyperäisiin suomalaisiin ei juurikaan vaikuttane sen sisäiseen yhtenäisyyteen.

Tutkimuksen toinen ryhmä muodostuu muualla kuin Suomessa tai Ruotsissa syntyneistä Suomen kansalaisista, joita kutsutaan jatkossa kansalaistetuiksi Suomen kansalaisiksi (n=7 813). Ryhmä voi kuitenkin sisältää myös äänioikeutettuja, jotka ovat syntyneet ulkomailla suomalaisille vanhemmille, saaneet siten Suomen kansalaisuuden ja muuttaneet myöhemmin Suomeen. Ruotsissa syntyneiden poisjättäminen kuitenkin vähentää tällaisten tapausten määrää. Kolmas ryhmä ”ulkomaiden kansalaiset” (N=15 347) sisältää kaikki ne äänioikeutetut, jotka ovat syntyneet muualla kuin Suomessa tai Ruotsissa ja joilla on jokin muu kuin Suomen tai Ruotsin kansalaisuus.

Taulukosta 4 voidaan havaita, että muodostettujen kolmen ryhmän koostumus vaihtelee joidenkin taustamuuttujien osalta huomattavastikin. Sekä syntyperäisissä kansalaisissa että etenkin kansalaistetuissa äänioikeutetuissa naiset muodostavat enemmistön, mutta ulkomaiden kansalaisilla tilanne on päinvastainen. Syntyperäisiin kansalaisiin verrattuna kahdessa muussa ryhmässä painottuu nuorten ja nuorten keski-ikäisten osuus. Siviilisäädyn suhteen ryhmät eivät huomattavasti poikkea toisistaan. Koulutuksen osalta on sen sijaan nähtävissä huomattavia eroja. Ulkomaiden kansalaisissa vain perusasteen koulutuksen saaneiden osuus on yli kaksinkertainen syntyperäisiin kansalaisiin verrattuna. Koulutusmuuttujia on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen. Kuten edellä todettiin, Suomeen muuttaneilla se perustuu henkilöllisyystunnuksen hakemisen yhteydessä itse raportoituun tietoon. Ulkomailla hankitun koulutuksen arvioiminen suhteessa Suomen koulutusjärjestelmään ei välttämättä ole aina yksinkertaista, eivätkä ulkomaalaissyntyisen väestön koulutustiedot siten ole suoraan vertailukelpoisia syntyperäisten suomalaisten rekisteripohjaisten koulutustietojen kanssa. Kuten taulukosta nähdään, myös puuttuvien tietojen osuus koulutusmuuttujassa on huomattavan korkea maahanmuuttotaustaisen väestön kohdalla.

Taulukko 4

Sosioekonominen asema ja äänestysaktiivisuus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa kansalaisuusryhmittelyn mukaan (%).

	Syntyperäiset kansalaiset		Kansalaistetut		Ulkomaisten kansalaiset	
	%	(n)	%	(n)	%	(n)
<i>Sukupuoli</i>						
mies	48	(269 451)	44	(3455)	53	(8192)
nainen	52	(287 798)	56	(4358)	47	(7155)
yhteensä	100	(557 249)	100	(7813)	100	(15 347)
<i>Ikä</i>						
18–24-vuotiaat	11	(63 190)	14	(1064)	10	(1495)
25–34-vuotiaat	15	(85 035)	21	(1611)	34	(5066)
35–54-vuotiaat	30	(167 298)	43	(3333)	43	(6412)
55–69-vuotiaat	26	(143 560)	15	(1180)	10	(1469)
70 +	18	(98 166)	8	(625)	3	(494)
yhteensä	100	(557 249)	100	(7813)	100	(14 936)
<i>Siviilisääty</i>						
naimaton	36	(201 356)	28	(2179)	36	(5285)
naimisissa	45	(250 889)	52	(4082)	50	(7323)
asumuserossa tai eronnut	12	(65 787)	15	(1197)	12	(1806)
leski	7	(38 793)	4	(336)	2	(269)
yhteensä	100	(556 825)	100	(7794)	100	(14 683)
<i>Koulutus</i>						
ei perusasteen jälkeistä koulutusta	28	(158 399)	35	(2699)	62	(9229)
alin korkea-aste	43	(237 267)	37	(2879)	20	(3025)
keskiaste	11	(62 346)	6	(454)	3	(447)
alempi korkeakoulututkinto	10	(54 157)	11	(872)	7	(985)
ylempi korkeakoulututkinto	8	(45 080)	12	(909)	8	(1250)
yhteensä	100	(557 249)	100	(7813)	100	(14 936)
<i>Ammattiluokka</i>						
työntekijä	17	(91 516)	21	(1556)	32	(3881)
alempi keskiluokka	21	(114 545)	19	(1374)	11	(1337)
ylempi keskiluokka	11	(60 348)	11	(822)	11	(1290)
maatalousyrittäjä/yrittäjä	5	(29 080)	7	(513)	6	(747)
opiskelija	9	(50 055)	13	(957)	16	(1973)
eläkeläinen	30	(164 365)	14	(1016)	6	(739)
muut	7	(36 352)	15	(1129)	18	(2243)
yhteensä	100	(546 261)	100	(7367)	100	(12 210)
<i>Tulokvartiili</i>						
alin tulokvartiili	24	(132 783)	39	(2946)	49	(6235)
2. tulokvartiili	25	(137 973)	21	(1549)	20	(2549)
3. tulokvartiili	25	(138 050)	22	(1615)	18	(2232)
ylin tulokvartiili	25	(139 117)	18	(1366)	13	(1708)
yhteensä	100	(547 923)	100	(7476)	100	(12 724)
<i>Asunnon hallintaperuste</i>						
vuokra-asuntotyyppinen	25	(137 367)	48	(3558)	66	(8798)
omistaa talon	28	(151 987)	27	(2011)	17	(2309)
omistaa osakkeen	44	(235 037)	22	(1610)	14	(1900)
muu hallintaperuste	3	(14 872)	4	(269)	2	(308)
yhteensä	100	(539 263)	100	(7448)	100	(13 315)
<i>Äänestysprosentti vuoden 2010 kunnallisvaaleissa</i>	58,7		39,0		20,9	

Ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen matalampi sosioekonominen asema tulee selvästi esiin ammattiaseman, tulojen ja omistamisen osalta. Sekä kansalaistetuissa että ulkomaiden kansalaisissa työntekijät, alimpaan tuloluokkaan kuuluvat ja vuokra-asunnossa asuvat äänioikeutetut ovat yliedustettuina. Samoin työvoiman ulkopuolella olevien osuus on eläkeläiset pois lukien suurempi. Asumismuodon suhteen on tosin huomattava, että mikäli Suomessa asuminen mielletään tilapäiseksi, asuntoa ei välttämättä haluta ostaa, vaikka se olisi taloudellisesti mahdollista. Myös äänestysaktiivisuudessa on huomattavia eroja ryhmien välillä. Syntyperäisten suomalaisten äänestysprosentti (58,7) on lähes kolminkertainen ulkomaiden kansalaisten osallistumistasoon (20,9 %) verrattuna. Kansalaistettujen osallistuminen (35,5) sijoittuu näiden kahden ryhmän väliin, mikä heijastaa kansalaistamisen aktivoivaa vaikutusta.

Tutkimuksen empiirisessä analyysissä ryhmiä tarkastellaan ensin erillisinä testattaessa erilaisen vasteen ja matalamman sosioekonomisen aseman malleihin sisältyviä hypoteeseja. Assimilaatio- altistumis- ja siirrettävyyshypoteeseja testattaessa kansalaistettut ja ulkomaiden kansalaiset yhdistetään yhdeksi ryhmäksi, jota kutsutaan ”maahanmuuttotaustaisiksi äänioikeutetuiksi” (N=23 160).

Tutkimuksen selitettävä muuttuja on dikotominen (0=ei äänestänyt, 1=äänesti), joten analyyseissa on käytetty logistisia regressiomalleja. Erilaisen vasteen malliin sisältyviä hypoteeseja testattaessa malleihin on lisäksi sisällytetty edellä esitetyn kansalaisuusryhmittelyn (1=syntyperäinen Suomen kansalainen, 2=kansalaistettu ja 3=ulkomaiden kansalainen) ja iän sekä kansalaisuusryhmittelyn ja koulutuksen välinen yhteisvaikutus eli interaktio. Tuloksin helpottamiseksi tulokset on esitetty äänestystodennäköisyyksinä selittävän muuttujan eri luokissa. Nämä on laskettu Stata 12 -tilasto-ohjelmalla siten, että kaikkien muiden mallissa mukana olevien muuttujien arvoksi on määritetty kunkin muuttujan keskiarvo. Tilastollisen merkitsevyyden arvioimiseksi äänestystodennäköisyyksien lisäksi on raportoitu 95 prosentin luottamusvälit. Varsinaiset logistiset regressioanalyysit on raportoitu liitetaulukoina.

Ennen varsinaiseen empiiriseen analyysiin siirtymistä seuraavassa osiossa tarkastellaan vielä yksinkertaisten ristiintaulukoiden avulla maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuutta vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Analyyseissä käytetään erilaisia selittäviä muuttujia, kuten synnyinmaata tai kansalaisuutta. Tavoitteena on vastata tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, missä määrin vaaliosallistumisesta muodostuva kuva on sidoksissa siihen, millaisia indikaattoreita ulkomaalaistaustan kuvaamiseen on käytetty.

7 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa

Tässä luvussa tarkastellaan Tilastokeskuksen tuottaman aineiston pohjalta ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Vertailemme, millaisia eroja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen osallistumisessa havaitaan sen pohjalta, käytetäänkö luokitteluperusteena a) kansalaisuutta, b) synnyinmaata, c) lähtömaata, d) entistä kansalaisuutta (kansalaistettujen kohdalla) vai e) äidinkieltä. Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, tietosuojasyistä Tilastokeskus on luovuttanut tiedot ainoastaan neljän suurimman kansalaisuusryhmän osalta. Muut ryhmät on yhdistetty omaksi luokakseen.

Taulukoissa 5–9 on ristiintaulukoitu eri ryhmien äänestysaktiivisuus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa sukupuolen kanssa. Päällimmäisin havainto koskee maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen syntyperäisiä suomalaisia matalampaa osallistumisen tasoa, jossa on kuitenkin huomattavaa sisäistä vaihtelua. Mikäli määrittelykriteeriksi valitaan kansalaisuus (taulukko 5), aktiivisimmaksi tässä eritellyistä ryhmistä nousivat somalialaiset, joiden äänestysprosentti (39 %) on yllättäen jopa Ruotsin kansalaisia (36 %) korkeampi. Sen sijaan sekä Viron että Venäjän kansalaisten keskuudessa äänestäminen oli selvästi vähäisempää. Samat havainnot pätevät myös synnyinmaan osalta (taulukko 6), joskin ruotsalaissyntyiset äänioikeutetut ovat tällöin somalialaissyntyisiä hieman aktiivisempia (45% vs. 40%). On myös syytä huomata, että maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumisen aste on kauttaaltaan näin luokiteltuna korkeampi kuin kansalaisuuden mukaan tarkasteltaessa. Tämä johtuu siitä, että kansalaistetut äänestäjät, jotka taulukossa 5 oli luokiteltu Suomen kansalaisiksi, on nyt sijoitettu synnyinmaansa mukaiseen ryhmään.

Taulukko 5

Äänestysaktiivisuus kansalaisuuden ja sukupuolen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) sekä äänioikeutettujen lukumäärä aineistossa.

	miehet	naiset	yhteensä	
			%	(n)
Suomi	57	60	58	(569 358)
Ruotsi	35	38	36	(1134)
Venäjä	10	20	16	(2281)
Viro	8	16	12	(2995)
Somalia	40	37	39	(355)
muu	23	25	24	(9418)
yhteensä	56	59	57	(585 541)

Taulukko 6

Äänestysaktiivisuus synnyinmaan ja sukupuolen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) sekä äänioikeutettujen lukumäärä aineistossa.

	miehet	naiset	yhteensä	
			%	(n)
Suomi	57	60	59	(558 029)
Ruotsi	43	47	45	(4716)
Venäjä	14	21	19	(681)
Viro	9	17	14	(2456)
Somalia	40	39	40	(492)
muu	26	28	27	(18 454)
yhteensä	56	59	57	(584 828)

Taulukko 7 puolestaan osoittaa ennen kaikkea, että lähtömaan mukainen luokittelu ei näytä olevan mielekäs tapa tarkastella maahanmuuttotaustaisten äänestäjien vaaliosallistumista, koska tieto entisestä kotimaasta puuttuu käytetyistä rekistereistä merkittävältä osalta muualla kuin Suomessa syntyneitä äänioikeutettuja. Kansalais-tettujen kohdalla (taulukko 8) näkyy selvästi kansalaistamisen äänestysaktiivisuutta nostava vaikutus ja myös se, että erot eri ryhmien välillä ovat pienempiä kuin muilla kriteereillä vertailtaessa. Kuten aiemman tutkimuksen esittelystä kävi ilmi, kansalai-suuden itsenäisen aktivoivan vaikutuksen havaitsemiseksi on kuitenkin syytä ottaa huomioon myös esimerkiksi maassa oleskelun kesto.

Taulukko 7

Äänestysaktiivisuus lähtömaan ja sukupuolen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) sekä äänioikeutettujen lukumäärä aineistossa.

	miehet	naiset	yhteensä	
			%	(n)
Ruotsi	9	20	14	(37)
Venäjä	12	20	17	(2076)
Viro	6	15	9	(119)
Somalia	42	37	40	(259)
muu	22	24	23	(6456)
yhteensä	20	23	22	(8947)

Taulukko 8

Äänestysaktiivisuus entisen kansalaisuuden ja sukupuolen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) sekä äänioikeutettujen lukumäärä aineistossa.

	miehet	naiset	yhteensä	
			%	(n)
Ruotsi	47	54	50	(395)
Venäjä	24	36	32	(325)
Viro	21	39	33	(214)
Somalia	43	43	43	(135)
muu	39	37	38	(1679)
yhteensä	38	39	39	(2748)

Äidinkielen mukainen tarkastelu on pitkälti linjassa esitettyjen havaintojen kanssa. Ruotsinkieliset osallistuvat selvästi suomenkielisiä useammin. Tämä ilmiö on pantu merkille jo vuoden 1987 ja 1999 eduskuntavaalien rekisteriaineistoihin perustuvissa tutkimuksissa (Martikainen ja Wass 2002, 86; Martikainen ja Yrjönen 1991, 53). Se heijastelee pitkälti suomenruotsalaisen väestön suomenkielisiä korkeampaa sosio-ekonomista asemaa, sosiaalista pääomaa ja puoluesamastumista (Bengtsson ja Grönlund toim. 2005). Kuten vertailu taulukkoon 5 osoittaa, vain murto-osa ruotsinkielisestä väestöstä on muita kuin suomenruotsalaisia. Somalia äidinkielenään puhuvien äänioikeutettujen aktiivisuus (40 %) korostuu tässäkin tarkastelussa ja on alle kymmenen prosenttiyksikköä saamenkielisiä (49 %) matalammalla tasolla.

Sukupuolten välisten osallistumiserojen suhteen tulokset ovat jokseenkin yllättäviä. Suomessa naisten äänestysaktiivisuus on ollut miehiä korkeampi vuoden 1978 presidentin valitsijamiesvaaleista lähtien. Sama malli pätee odotetusti myös ruotsalais-taustaisiin äänestäjiin, sekä lisäksi myös venäläisiin ja virolaisiin (taulukot 5–7). Somali-laistaustaisten äänestäjien joukossa miehet ovat vain hivenen naisia aktiivisempia. Havainto osoittaa, että kulttuuristen stereotyyppien mukainen oletus ”maahanmuuttajanaisten” miehiä poliittisesti passiivisemmasta roolista ei näyttäisi äänestämisen suhteen juurikaan pitävän paikkaansa. Virolaistaustaiset naiset näyttävät itse asiassa aivan huomattavasti virolaistaustaisia miehiä aktiivisemmilta äänestäjiltä, mutta toisaalta virolaistaustaisten miesten äänestysosallistuminen onkin hyvin matalalla tasolla.

Taulukko 9

Äänestysaktiivisuus äidinkielen ja sukupuolen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) sekä äänioikeutettujen lukumäärä aineistossa.

	miehet	naiset	yhteensä	
			%	(n)
suomi	56	59	58	(522 407)
ruotsi	68	70	69	(41 177)
saame	48	49	49	(121)
venäjä	15	24	21	(4934)
viro	9	20	15	(2611)
somali	41	39	40	(516)
muu	27	27	27	(12 467)
yhteensä	56	59	57	(584 233)

Virolaistaustaisten matala osallistumistaso tässä aineistossa on linjassa työ- ja elinkeinoministeriön Maahanmuuttajabarometrin kyselytulosten kanssa. Barometrissä Viron kansalaiset vastasivat muita tarkasteltuja kansalaisuusryhmiä harvemmin pitävänsä äänestämistä tärkeänä (työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 58). Virolaiset osallistujat myös vastasivat selvästi muita useammin, etteivät tarvitse lisää tietoa äänestämisestä (mt., 59).

Edellä esittämämme tulokset poikkeavat Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (Maamu-tutkimus) (Rask ym. 2012) löydöksistä. Maamu-kyselytutkimukseen osallistuneista, venäläissyntyisistä venäjän- tai suomenkielisistä Suomen kansalaisista 43,7 prosenttia ja somalialaissyntyisistä Suomen kansalaisista 49,3 prosenttia ilmoitti äänestäneensä edellisissä eduskuntavaaleissa (mt., 222). Venäläissyntyisten miesten äänestysprosentti oli 46,7 ja naisten 42,3, somalialaissyntyisten miesten 70,7 ja naisten 32,1. Osaltaan erot tämän tutkimuksen tuloksiin johtuvat siitä, että eduskuntavaaleissa äänestysaktiivisuus on yleensäkin aina kunnallisvaaleja selvästi korkeammalla tasolla.

Maamu-aineistossa miehet kuitenkin näyttäisivät olevan naisia aktiivisempia äänestäjiä. Erityisesti kysymyksiä herättää lähes 40 prosenttiyksikön ero somalialaissyntyisten mies- ja naisvastaajien välillä. Maamu-tutkimuksessa Suomen kansalaisia oli venäläissyntyisistä vastaajista runsas 300, eli sama määrä kuin tässä rekisteripohjaisessa tutkimuksessamme. Somalialaissyntyisiä Suomen kansalaisia oli Maamu-aineistossa noin 90 enemmän kuin rekisteriaineistossa. Aikaisemmista Suomen somalialaisia käsitelleistä tutkimuksista (Pirkkalainen 2013; Saksela 2003, 252–254) ja kyselyistä (työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 58) tiedetään yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja sen arvostamisen olevan yleistä tässä väestöryhmässä. Kun aggregaattitason äänestysaktiivisuus oli vuoden 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa kuitenkin oli alle 70 prosenttia, voidaan Maamu-tutkimuksen lukuihin arvella sisältyvän jonkin verran kyselytutkimuksissa tyyppillistä yliparointia ja/tai aktiivisimpien valikoitumista vastaajiksi erityisesti somalialaistaustaisten miesten kohdalla. Myös Maamu-aineiston ja rekisteriaineistomme muodostuminen eri tavoin suhteessa äänestysalueisiin saattaa olla syynä erilaisiin tuloksiin.

Edellä esitettyjen lukujen pohjalta vaikuttaisi siltä, että maahanmuuttotaustaisen väestön äänestysaktiivisuudesta muodostuva yleiskuva ei vaihtele olennaisesti sen mukaan, mitä maahanmuuttotaustan luokitteluperustetta käytetään. Näin olennaisin kriteeri lieneekin se, minkä taustamuuttujan avulla tietoa on saatavilla mahdollisimman monesta äänioikeutetusta eli mihin muuttajaan liittyy vähiten tiedon puuttumista käytetyistä rekistereistä. Puuttuvien tietojen lisäksi myös keskenään epä johdonmukaiset tiedot voivat tuottaa ongelmia tutkimusaineistoa luotaessa.

Tietojen laajimman saatavuuden kannalta joko kansalaisuus tai synnyinmaa näyttäisi mielekkäimmältä tavalta tarkastella ulkomaalaistaustaisia äänestäjiä. Kansalaisuusmuuttuja kuitenkin kadottaa ne äänioikeutetut, jotka saavat Suomen kansalaisuuden (vaikka he eivät menettäisikään aikaisempaa kansalaisuuttaan). Tieto synnyinmaasta puolestaan ei vielä kerro mitään siitä, minkä poliittisen järjestelmän piirissä äänioikeutettu on kasvanut. Sekä kansalaistettujen että ulkomailla syntyneiden luokittelu maahanmuuttotaustaiseksi voi siis olla ongelmallista tapauksissa, joissa henkilö on asunut suurimman osan elämästään Suomessa. Joissakin pohjoismaisissa tutkimuksissa ja tilastoissa maahanmuuttotaustaa on kuvattu muuttujilla, joissa yhdistetään äänioikeutetun ja hänen vanhempiansa syntymämaatiedot (Bhatti ja Hansen 2010; 2014; Wiggen ja Aalandslid 2014). Myös Tilastokeskus on ottanut käyttöön termin ulkomaalaistaustainen. Ulkomaalaistaustaiseksi on vaihtelevasti määritelty ihminen, jolla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt ulkomailla, tai jonka molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla (Tilastokeskus 2012a). Tällaisten taustamuuttujien käyttöä vaalitutkimuksessa kuitenkin rajoittaa eri ryhmien pieni koko, erityisesti silloin, kun aineisto ei kata kaikkia äänioikeutettuja. Eri vähemmistöryhmien äänestysprosenttien sijaan onkin hedelmällisintä tutkia, mitkä eri tekijät vaikuttavat maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen yleisesti. Tähän kiinnitämme huomiota tutkimuksen kahdessa seuraavassa luvussa.

8 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen suhteessa syntyperäisiin kansalaisiin

Kuten kansainvälisten tutkimustulosten katsauksessa totesimme, sosioekonomisten tekijöiden vaikutuksen huomioiminen maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen on tärkeää kahdesta eri syystä. Yhtäältä on havaittu, että vakiintuneet sosioekonomiset taustatekijät näyttävät olevan heikommin yhteydessä maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumiseen kuin syntyperäisillä kansalaisilla (Cho 2005; Heath ym. 2011; Xu 2005). Tämä voi johtua esimerkiksi erilaisesta sosialisatioprosessista tai muista kontekstuaalisista seikoista. Kutsumme tätä oletusta ”erilaisen vasteen malliksi”, joka sisältää hypoteesit äänestämässä ilmenevistä lievemmistä ikä- ja koulutuseroista (H1 ja H2) maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen keskuudessa syntyperäisiin kansalaisiin verrattuna. Hypoteesit on koottu edellä esitettyyn taulukkoon 3.

Toisaalta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen syntyperäisiä kansalaisia matalampi osallistumistaso voi osittain liittyä siihen, että heidän joukossaan on keskimääräistä enemmän matalasti koulutettuja, työntekijäryhmiin kuuluvia ja vähiten ansaitsevia, mikä käy ilmi edellä esitetystä taulukosta 4. Asetimme tämän ”matalamman sosioekonomisen aseman” mallin testaamiseksi kolme hypoteesia sillä oletuksella, että äänestämiserot syntyperäisten ja maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen välillä kapenevat, kun otetaan huomioon koulutuksen (H3a), ammattiluokan (H3b) ja varallisuuden (H3c) vaikutus.

Kyseisiä hypoteesejä testattiin kahdella eri logistisella regressioanalyysillä. Ensimmäisessä analyysissä selittävinä muuttujina ovat ikä, iän neliö, koulutus, kansalaisuusryhmittely sekä iän, iän neliön ja koulutuksen yhteisvaikutus (interaktio) kansalaisuusryhmittelyn kanssa (liitetaulukko 1). Interaktiotermin lisäämisellä voidaan selvittää, vaihtelee kyseisten tekijöiden vaikutus eri kansalaisuusryhmittelyjen välillä. Kansalaisuusryhmittely pitää sisällään edellisessä luvussa kuvatut kolme kategoriaa (1=syntyperäiset kansalaiset, 2=kansalaistetut ja 3=ulkomaiden kansalaiset). Koulutusta on mitattu viisiluokkaisella muuttujalla (1=ei perusasteen jälkeistä koulutusta, 2=keskiaste, 3=alin korkea-aste, 4=alempi korkeakoulututkinto, 5=ylempi korkeakoulututkinto). Sukupuoli ja sukupuolen interaktio kansalaisuusstatuksen kanssa on mukana mallissa kontrollimuuttujana. Näin on menetelty siitä syystä, että naisten tiedetään olevan miehiä aktiivisempia äänestäjiä syntyperäisten kansalaisten joukossa. Edellisessä luvussa esitetyistä taulukoista 5–7 havaittiin, että sama havainto pätee ruotsalais-, virolais-, ja venäläis-taustaisiin äänioikeutettuihin kun taas somalialais-taustaisilla miesten vaaliosallistumisen taso on hivenen naisia korkeampi.

Iän neliö puolestaan sisältyy analyysiin siitä syystä, että iän vaikutus äänestysaktiivisuuteen ei aikaisempien tutkimusten mukaan ole suoraviivainen (lineaarinen) vaan muistuttaa pikemminkin vuoristorataa (Bhatti ym. 2012). Äänestysaktiivisuus laskee muutaman vuoden ajan äänioikeuden saavuttamisesta, nousee sitten jyrkästi, pysyy samalla tasolla läpi keski-iän ja alkaa sitten vähitellen hiipua. Erilaisten aikuisuuden roolien, kuten perheen perustamiseen, vakituisen työpaikan saamisen ja kodin hankkimisen, on esitetty lisäävän äänestämismotivaatiota nuorilla aikuisilla (yhteenvetona Highton ja Wolfinger 2001, 202–203). Keski-ikäisillä kirkossa käynnin tiheyden, lisääntyneen järjestöosallistumisen, vahvemman puoluekiinnittymisen ja kasvavan

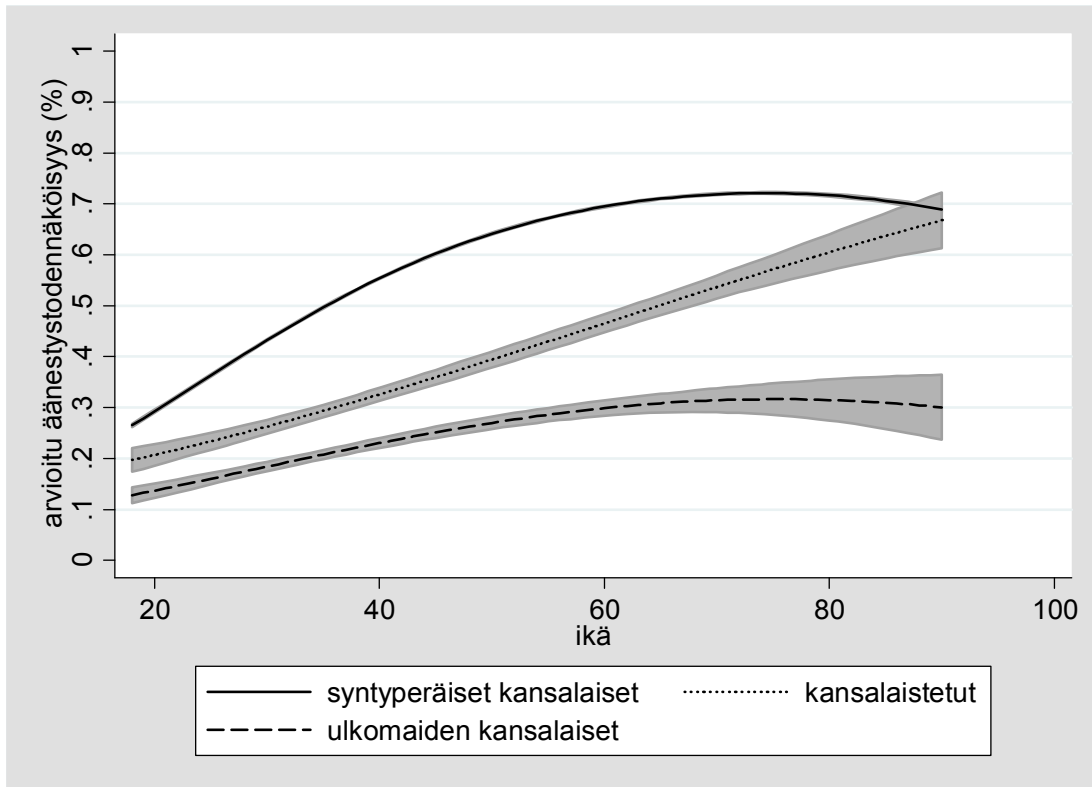
tulotason on puolestaan kunkin osoitettu vaikuttavan myönteisesti äänestämiseen (Strate ym. 1989, 444). Vanhuudessa fyysiset rajoitteet ja sosiaalisten suhteiden kaventuminen esimerkiksi leskeksi jäämisen myötä (Bhatti ja Hansen 2012; Goerres 2007; Milbrath 1965, 135, Wolfinger ja Rosenstone 1980, 37–41) taas vähentävät osallistumista.

Kuvioissa 1 ja 2 on esitetty regressioanalyysin (liitetaulukko 1) pohjalta lasketut erikikäisten äänestystodennäköisyydet kussakin ryhmässä. Kuviosta on nähtävissä, että iän vaikutus äänestysaktiivisuuteen on syntyperäisiin suomalaisiin verrattuna selvästi erilainen sekä kansalaistetuilla että ulkomaiden kansalaisilla. Edellä mainittu kurvilineaarinen yhteys iän ja äänestämisen välillä näyttää pätevän ainoastaan syntyperäisiin kansalaisiin. Kansalaistuilla aktiivisuus lisääntyy lähes suoraviivaisesti iän myötä, mutta ikäryhmien väliset erot ovat kuitenkin lievempiä kuin syntyperäisillä kansalaisilla. Ulkomaiden kansalaisilla ikä ei taas puolestaan näytä juurikaan vaikuttavan osallistumismotivaatioon. Kanadalaisessa tutkimuksessa (Black ym. 1987, 75) esitetty hypoteesi äänestämisen samansuuruisista käynnistämiskustannuksista erikäisille ulkomaalaissyntyisille äänioikeutetuille saa näin ollen tukea suomalaisista havainnoista. Vastaavasti myös oma hypoteesimme 1, jossa oletettiin iän vaikutuksen olevan lievempi kansalaistettujen ja ulkomaiden kansalaisten kohdalla syntyperäisiin kansalaisiin verrattuna, saa tukea.

Myös hypoteesimme koulutuksen vähäisemmästä aktivoimisvaikutuksesta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen kohdalla pitää paikkansa (kuvio 2). Kuviota tulkitessa kutakin koulutusluokkaa verrataan aina perusasteen koulutuksen saaneiden ryhmään, jota on käytetty analyysissa vertailuluokkana (liitetaulukko 1). Vaikka korkeimmin koulutetut ovatkin kansalaisuusstatuksesta riippumatta aktiivisimpia äänestäjiä, ero matalimmin ja korkeimmin koulutettujen välillä on huomattavasti suurempi syntyperäisten kansalaisten kohdalla (32,1 %-yksikköä) kuin kansalaistettujen (14,7 %-yksikköä) ja ulkomaiden kansalaisten (11,8 %-yksikköä) ryhmässä.

Kuvio 1

Arvioitu äänestystodennäköisyys iän mukaan kansalaisuusryhmissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusväli).

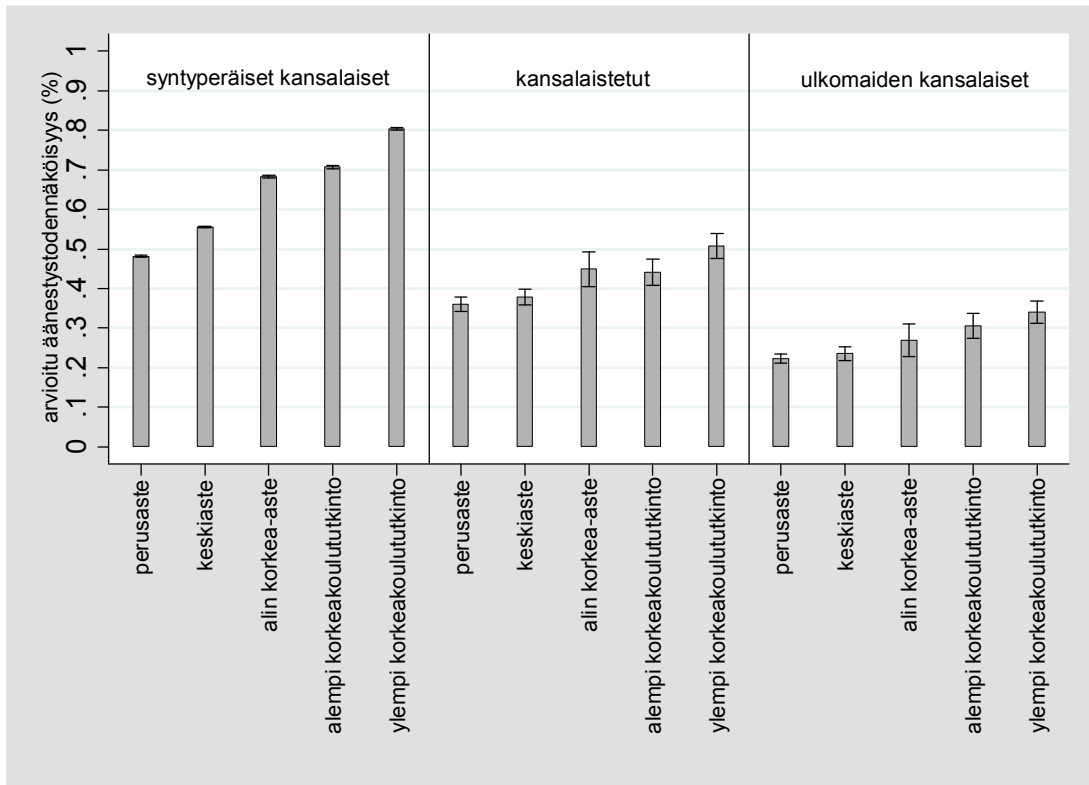

Kuviossa esitetyt äänestystodennäköisyydet on laskettu logistisen regressioanalyysin pohjalta (liitetaulukko 1).

Matalamman sosioekonomisen aseman malliin sisältyviä hypoteeseja testattiin regressioanalyysillä, jossa selittävänä muuttujana on kansalaisryhmittely (liitetaulukko 2). Sukupuoli, ikä, iän neliö ovat mukana kontrollimuuttujina. Näin muodostuvaan perusmalliin (malli 1) on lisätty yksi kerrallaan kukin sosioekonomisen aseman indikaattori: koulutus (malli 2), ammattiluokka (malli 3) ja varallisuus (malli 4). Ammattiluokka on mitattu seitsemänluokkaisella muuttujalla (1=työntekijä, 2= alempi keskiluokka, 3= ylempi keskiluokka, 4 =maatalousyrittäjä/yrittäjä, 5=opiskelija, 6=eläkeläinen, 7=muu). Varallisuutta on mitattu sekä tulokvartileilla että asunnon hallintoperusteella. Tulokvartiilit on laskettu henkilökohtaisten tulojen perusteella ja kuvastavatsiis siitä, mihin tuloneljännekseen henkilö lukeutuu. Asunnon hallintaperuste on jaettu neljään luokkaan (1=vuokra-asuntotyyppinen, 2=omistaa talon, 3=omistaa osakkeen, 4=muu hallintaperuste).

Kuvio 2

Arvioitu äänestystodennäköisyyskoulutuksen mukaan kansalaisuusryhmissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusväli).

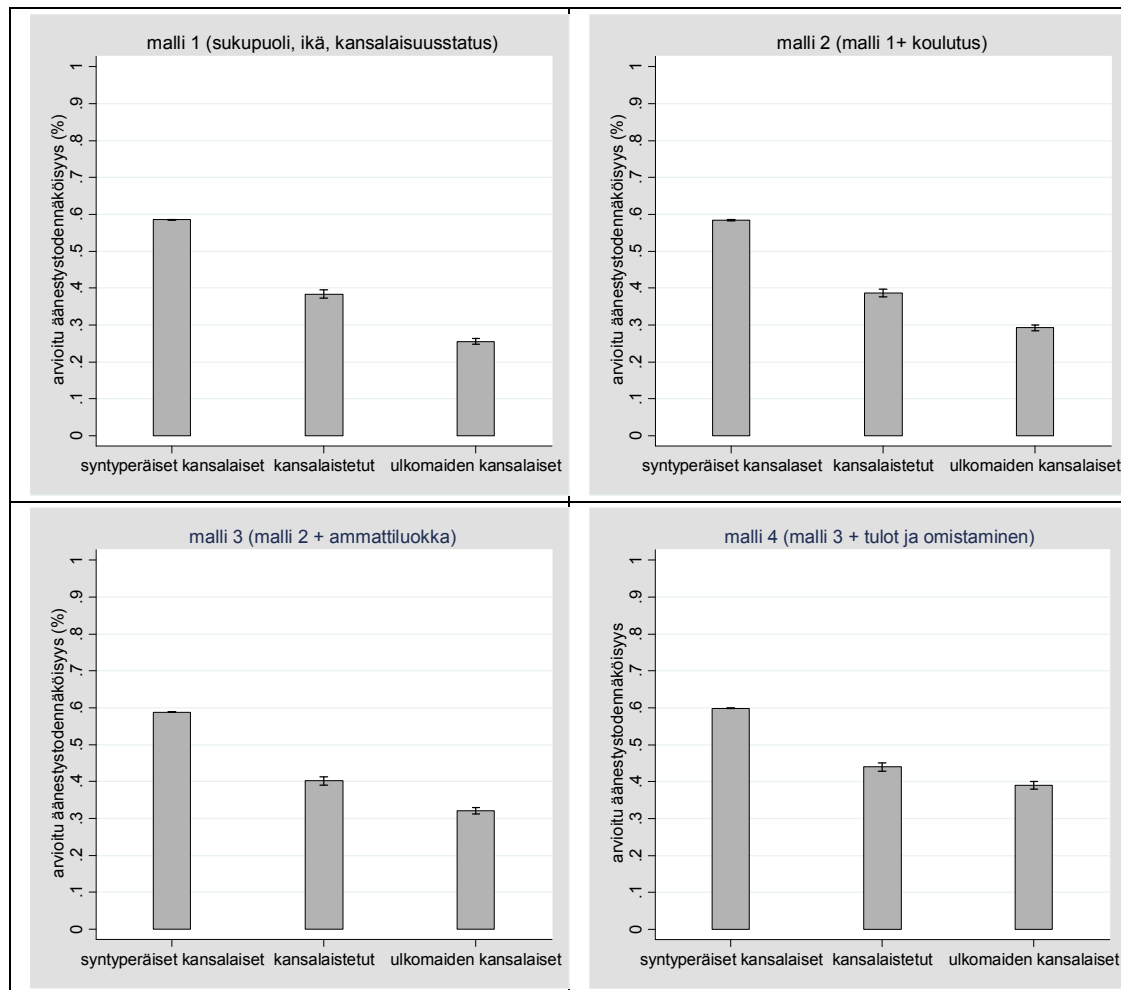

Kuviossa esitetyt äänestystodennäköisyydet on laskettu logistisen regressioanalyysin pohjalta (liitetaulukko 1).

Kuviosta 3 nähdään, että hypoteesin 3 mukaisesti syntyperäisten kansalaisten ja ulkomaiden kansalaisten väliset erot äänestysaktiivisuudessa ovat pienemmät silloin kun sosioekonomisen aseman eri indikaattorien vaikutus on otettu huomioon. Lähtötilanteessa (malli 1), jossa on huomioitu ainoastaan sukupuoli ja ikä kansalaisuusryhmittelyn lisäksi, ulkomaiden kansalaisten äänestystodennäköisyys (25,5 %) on 33 prosenttiyksikköä syntyperäisiä kansalaisia (58,5 %) matalampi. Kun koulutuksen vaikutus sisällytetään analyysin (malli 2), vastaava ero (29 %-yksikköä) kapenee hieman. Tämä johtuu siitä, että koulutuksen vakiointi tasaa ulkomaiden kansalaisten yliedustusta matalammin koulutetuissa. Kun koulutus lisää osallistumista myös ulkomaiden kansalaisilla, jonkin lievemmin kuin syntyperäisillä äänioikeutetuilla, arvioitu äänestysaktiivisuus vastaavasti nousee. Sama toistuu lisättäessä ammattiluokka analyysiin (malli 3).

Kuvio 3

Arvioitu äänestystodennäköisyys kansalaisuusryhmän mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusväli).

Kuviossa esitetyt äänestystodennäköisyydet on laskettu logistisen regressioanalyysien pohjalta (liitetaulukko 2).

Tuloilla ja omistamisella on puolestaan erityisen huomattava vaikutus. Lopullisessa mallissa 4, jossa on mukana kaikki neljä sosioekonomisen aseman indikaattoria, syntyperäisten kansalaisten ja ulkomaiden kansalaisten välinen aktiivisuusero on kaventunut 21 prosenttiyksikköön. Voidaan siis todeta, että yhdysvaltalaisissa ja kanadalaisissa tutkimuksissa tehdyt havainnot sosioekonomisen aseman vaikutuksesta äänestyseroihin (Cassel 2002; Uhlaner ym. 1989; White ym. 2006; Xu 2005) ovat yleistettävissä myös Suomeen. Sen sijaan kansalaistettujen kohdalla sosioekonomisen aseman huomioiminen vaikuttaa ainoastaan varallisuuden osalta ja silloinkin hyvin lievästi. Tämä liittyy siihen, että kansalaistettujen sosioekonominen asema poikkeaa syntyperäisistä kansalaisista juuri tulojen ja omistamisen osalta, kun taas koulutuksen ja ammattiluokan osalta kyseiset ryhmät ovat keskenään selvästi yhteneväisempiä (taulukko 4).

9 Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuutta lisäävät tekijät

Tässä luvussa tarkastellaan sosiaalista ja poliittista integraatiota kuvaavien tekijöiden vaikutusta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Edellä esiteltyjä resistanssi-, assimilaatio-, altistumis- ja siirrettävyydsmalleja kuvaamaan on valittu joukko muuttujia, joiden suorasta vaikutuksesta äänestämiseen esitettiin yhteensä viisi hypoteesia ja yhteisvaikutuksesta kaksi hypoteesia (taulukko 3). Resistanssimallin mukaisesti oletettiin, että äänestysaktiivisuus on matalampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat muuttaneet vanhemmalla iällä, ja vastaavasti korkeampi nuorella iällä muuttaneilla (H4). Assimilaatiomallin mukaisesti oletettiin, että äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat naimisissa syntyperäisen suomalaisen kanssa (H5a) ja joilla on alle 18-vuotiaita lapsia (H5b).

Altistumismallin osalta testataan, onko äänestystodennäköisyys korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat olleet pidempään äänioikeutetuina (H6). Siirrettävyydsmallin osalta vastaava oletus on, että äänestystodennäköisyys on korkeampi niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisissa valtioissa kuin niillä, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H7). Siirrettävyydsmallilla oletettiin myös olevan yhteisvaikutus sekä altistumismallin että resistanssimallin kanssa: aikaisempi äänioikeus lisää äänestystodennäköisyyttä enemmän niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisessa maassa kuin niillä, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisista maista (H8), ja äänestystodennäköisyys on korkeampi vanhemmalla iällä uuteen kotimaahan muuttaneiden keskuudessa silloin kun he ovat syntyneet demokraattisessa maassa, mutta matalampi ei-demokraattisista maista lähtöisin olevilla (H9).

Hypoteesien testaamista varten kansalaistetut ja ulkomaiden kansalaiset yhdistettiin yhdeksi ryhmäksi ”maahanmuuttotaustaiset äänioikeutetut” (n=23 160). Kutakin mallia kuvaavat muuttujat lisättiin erikseen logistisiin regressiomalleihin (liitetaulukko 3). Sukupuoli, ikä, iän neliö, koulutus ja ammattiluokka sisällytettiin analyysiin kontrollimuuttujina, joiden vaikutusta ei erikseen ole raportoitu. Selittävästä muuttujista ikä Suomeen muuton ajankohtana on luokiteltu neljään kategoriaan (1=alle 18, 2=18–24, 3=25–34, 4=35 tai vanhempi).¹³ Puolison syntyperää on kuvattu kolmiluokkaisella muuttujalla (1=muu kansalaisuus, 2=Suomen kansalainen, 3= ei puolisoa). Alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärää kuvaava muuttuja on niin ikään kolmiluokkainen (1=ei lapsia, 2=1–4 lasta, 3=5–9 lasta). Aikaisempaa äänioikeutta on mitattu kaksien edellisten kunnallisvaalien (2004 ja 2008) perusteella (1=ei äänioikeutta kummissakaan vaaleissa, 2=äänioikeutettu yksissä vaaleissa, 3=äänioikeutettu molemmissa vaaleissa).

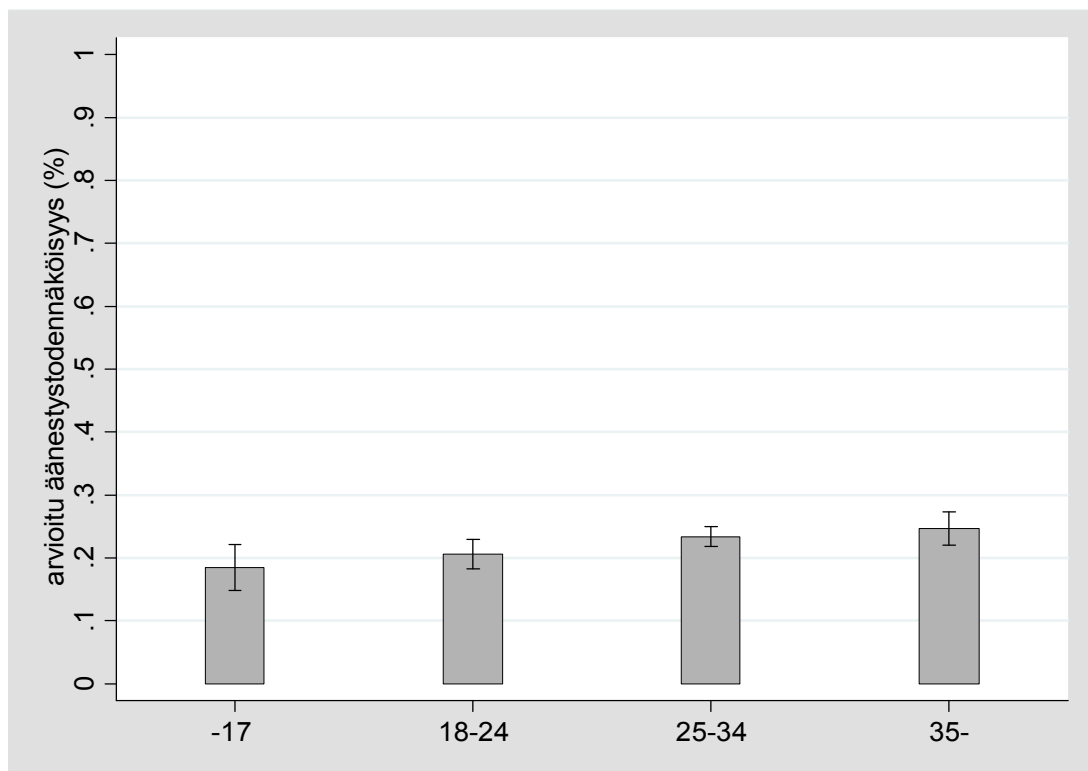
Demokratisoitumisen astetta mittaava muuttuja perustuu Freedom Housen vuodesta 1973 lähtien tuottamaan aineistoon (Freedom House 2015).¹⁴ Freedom House laatii vuosittain arvion poliittisten ja kansalaisoikeuksien tilasta kussakin maailman valtiossa. Kumpikin ulottuvuus pisteytetään asteikolla 1–7 (1=korkein, 7=matalin oikeuksien taso). Näiden lisäksi on saatavilla poliittisten ja kansalaisoikeuksien tilan keskiarvo, jonka perusteella valtiot on luokiteltu ”demokraattisiksi” (arvot 1–2,5), ”osittain demokraattisiksi” (arvot 3–5) ja ”ei-demokraattisiksi” (arvot 5–7).¹⁵ Niiden äänioikeutettujen kohdalla, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1973 (mistä lähtien tietoja on saatavilla),

synnyinmaalle annettiin vuoden 1973 tilannetta vastaava arvo. Tämä ei juuri vähentäne mittarin tarkkuutta, koska ennen 1970-lukua vain harvat ei-demokraattiset poliittiset järjestelmät demokratisoituivat. Näin luokiteltuna tutkimukseen sisällyvistä maahanmuuttotaustaisista äänioikeutetuista 18 prosenttia (n=3201) oli syntynyt demokraattisissa, 17 prosenttia (n=2983) osittain demokraattisissa ja 65 prosenttia (n=11 310) ei-demokraattisissa valtioissa.

Kuviossa 4 on tarkasteltu maahanmuuttoajan vaikutusta äänestystodennäköisyyteen uudessa kotimaassa. Päinvastoin kuin hypoteesissa 4 oletettiin, osallistuminen on korkeammalla tasolla vanhemmalla iällä muuttaneilla. Tältä osin tulos vastaa kanadalaisessa tutkimuksessa tehtyä havaintoa (Black 1982). Äänestystodennäköisyyden ero on huomattavin 17-vuotiaina tai sitä nuorempina Suomeen muuttaneiden ja 35-vuotiaiden tai sitä vanhempina saapuneiden välillä. Näiden välillä on huomattavasti vähemmän vaihtelua, eikä ero nuorimman ja toiseksi nuorimman ikäryhmän välillä ole tilastollisesti merkitsevä. Tämä näkyy kuviossa luottamusvälien päällekkäisyytenä. On myös hyvä huomata, että havaintojen määrä (n=8160) on tämän analyysin osalta huomattavasti pienempi kuin muissa analyyseissä, koska tieto maahanmuuton ajankohdasta puuttuu aineistossa monilta äänioikeutetuilta.

Kuvio 4

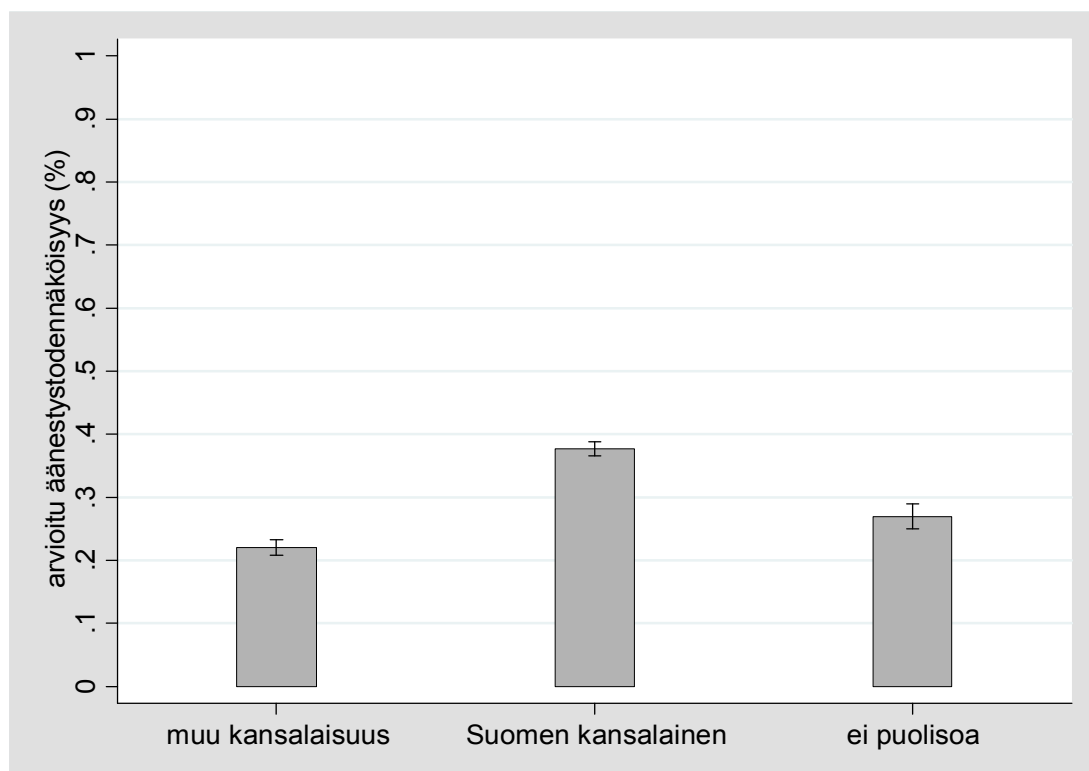
Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=8160) arvioitu äänestystodennäköisyys maahanmuuttoajan mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

Sekä avioliitto Suomen kansalaisen kanssa (kuvio 5) että alaikäisten lasten vanhemmuus (kuvio 6), joita käytettiin tässä kuvastamaan rakenteellista assimilaatiota, lisäävät äänestystodennäköisyyttä. Näin hypoteesit 5 ja 6 saavat molemmat tukea. Puolison kansalaisuuden suhteen tulos on yhteneväinen ruotsalaisessa ja tanskalaisessa tutkimuksessa (Bevelander ja Pendakur 2009; Togeby 1999) tehdyn havainnon kanssa. Alaikäisten lasten lukumäärän osalta huomataan puolestaan, että vanhemmuudella sinällään on vain pieni vaikutus äänestämisen kannalta (kuvio 6). Sen sijaan suurperheen (5–9 lasta) vanhempien äänestystodennäköisyys on 22 prosenttiyksikköä suurempi kuin niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, joilla ei aineiston keruuajankohtana ollut lapsia. On myös syytä huomata, ettei suurperheen mobilisoiva vaikutus rajoitu vain maahanmuuttotaustaisiin äänioikeutettuihin vaan on nähtävissä myös syntyperäisillä äänioikeutetuilla, joskin lievempänä (18 %-yksikköä). Havainto liittyy oletettavasti siihen, että sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla on erityisen suuri merkitys monilapsisille perheille, mikä puolestaan motivoi äänestämään. Kyseinen yhteys korostunee kunnallisvaaleissa, koska kunnat ovat vastuussa lasten päivähoiton ja terveystalvelujen järjestämisestä samoin kuin peruskouluopetuksesta ja toisen asteen koulutuksesta.¹⁶

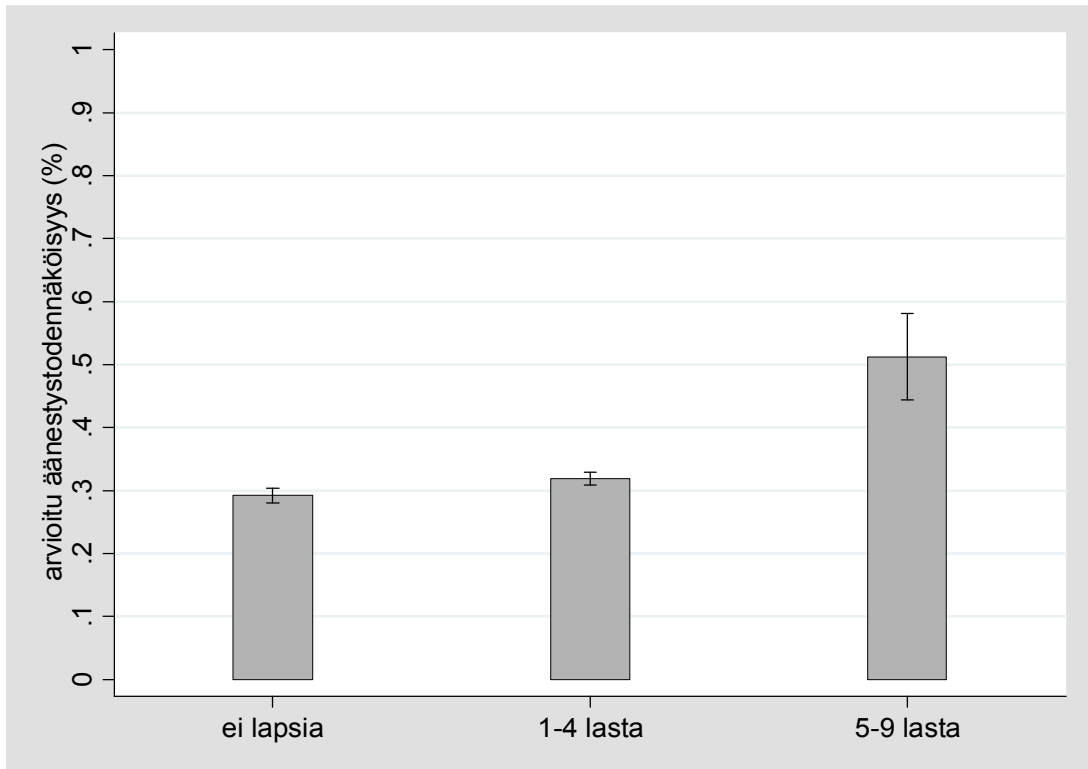
Kuvio 5

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=13 759) arvioitu äänestystodennäköisyys puolison kansalaisuuden mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

Kuvio 6

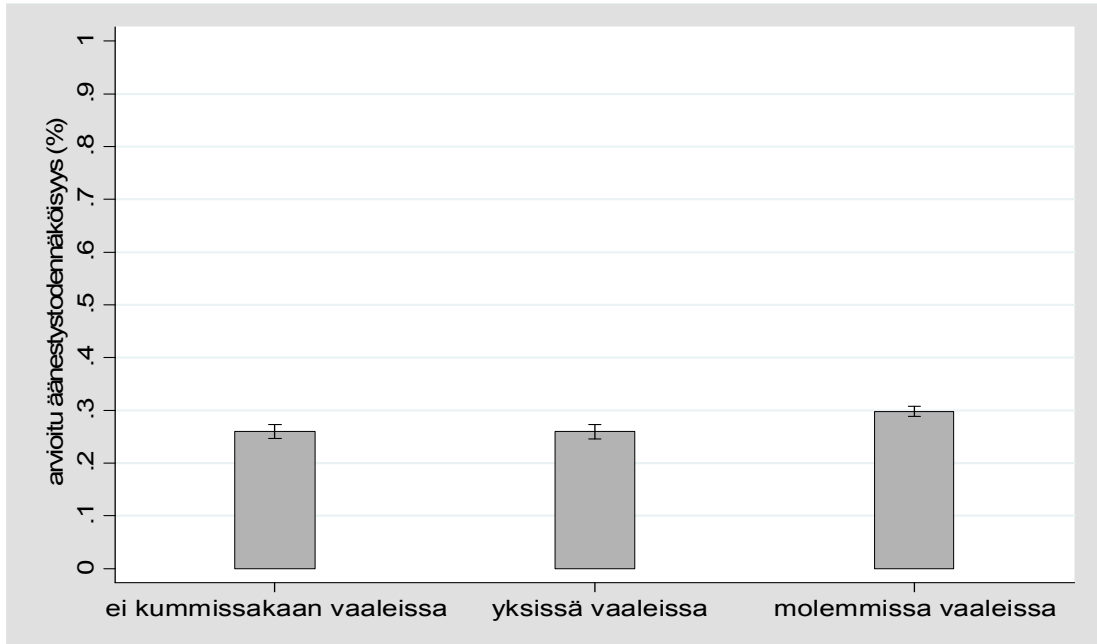
Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=13 759) arvioitu äänestystodennäköisyys alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärän mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusväli).

Hypoteesin 7 mukaisesti aikaisemmalla äänioikeudella on positiivinen yhteys äänestämiseen (kuvio 7). Ero on kuitenkin havaittavissa vain ensimmäistä kertaa äänioikeutettujen ja molemmissa edellisissä kunnallisvaaleissa äänioikeutettuina olleiden välillä, ja tuolloinkin melko vähäinen (4 %-yksikköä). Sen sijaan synnyinmaan demokraattisuudella on huomattava vaikutus (kuvio 8), kuten kanadalaisessa (Pikkov 2011) ja saksalaisessa tutkimuksessa (Wüst 2012) on havaittu. Demokraattisessa maassa syntyneiden äänestystodennäköisyys on 12 prosenttiyksikköä suurempi verrattuna niihin äänioikeutettuihin, jotka ovat lähtöisin ei-demokraattisesta valtiosta. Näin myös hypoteesi 8 saa tukea aineistosta.

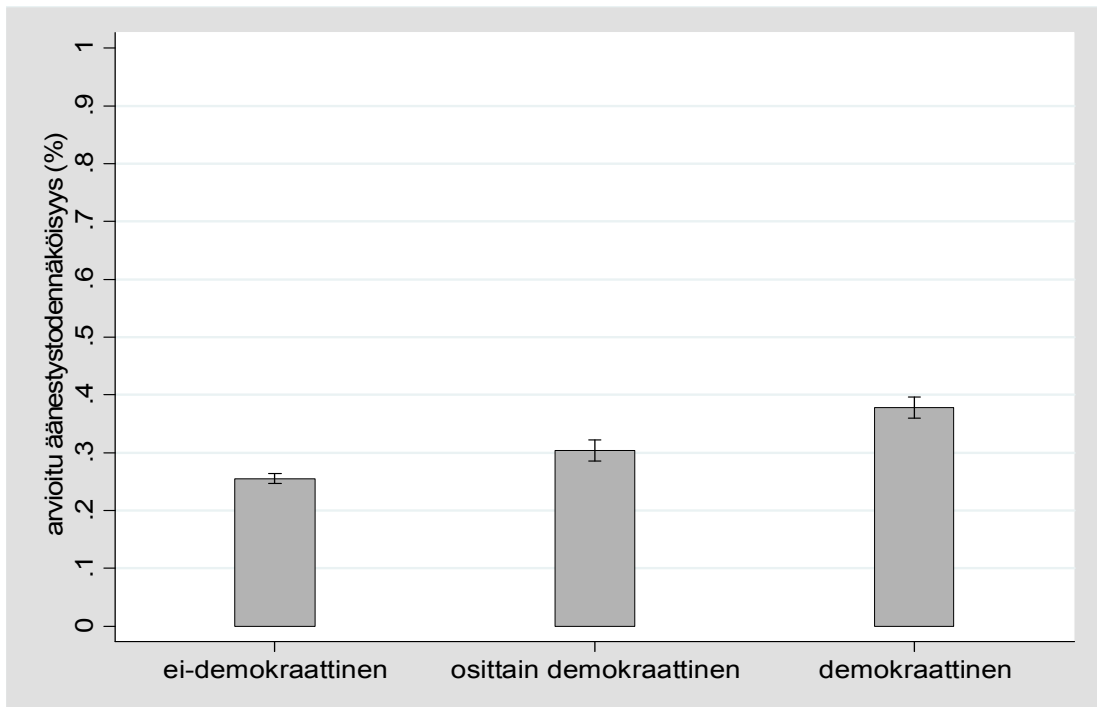
Kuvio 7

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=19 577) arvioitu äänestystodennäköisyys aiemman äänioikeuden (vuosien 2004 ja 2008 kunnallisvaalit) mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

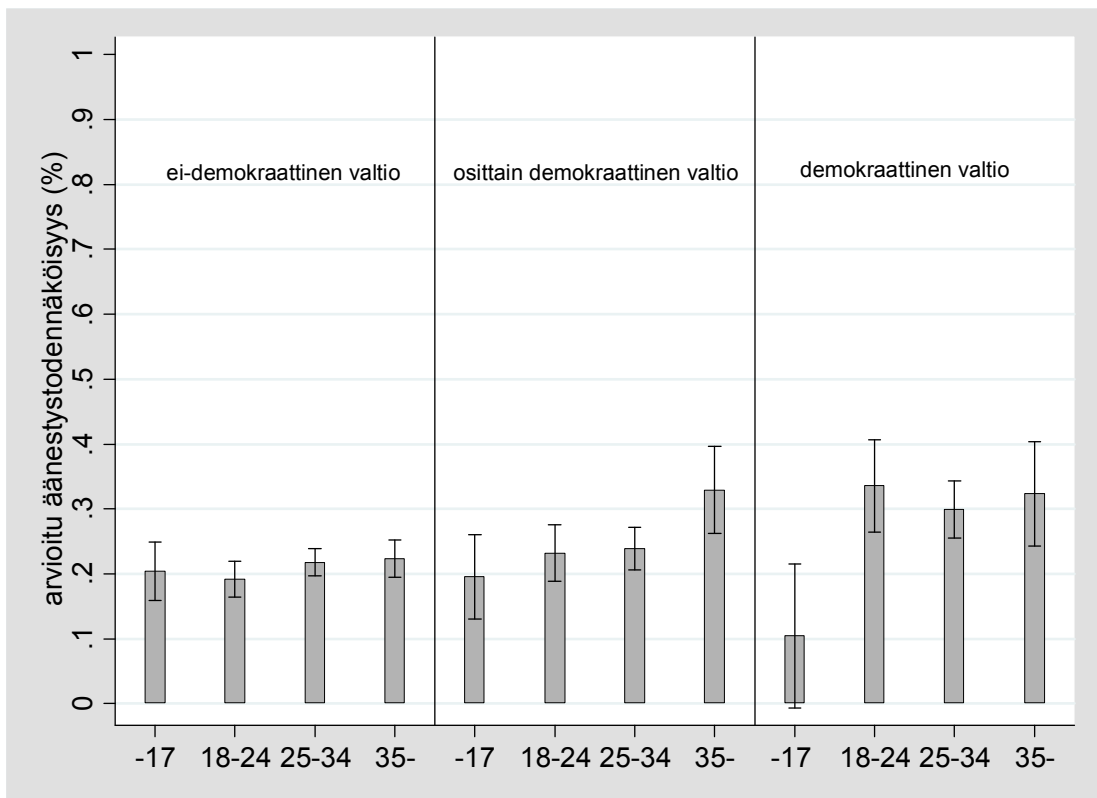
Kuvio 8

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=13 759) arvioitu äänestystodennäköisyys synnyinmaan demokratisoitumisen asteen mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

Kuviossa 9 on esitetty yhteisvaikutus demokratisoitumisen asteen ja maahanmuuttoian välillä. Tämä selvittää huomattavasti maahanmuuttoian osalta tehtyä havaintoa, joka oli päinvastainen asettamamme hypoteesin kanssa. Kuten hypoteesissa 9a oletetaan, korkeampi ikä lisää äänestystodennäköisyyttä ainoastaan niillä maahanmuuttotaustaisilla äänioikeutetuilla, jotka ovat syntyneet demokraattisessa valtiossa. Iän vaikutus ei kuitenkaan ole suoraviivainen vaan keskeinen merkitys näyttää olevan sillä, oliko henkilö täysikäinen Suomeen muuttaessaan. Havainto vaikuttaa yhtenevältä siirrettävyyssmallin oletuksen kanssa. Jotta aikaisemman ympäristön toimintamalli olisi siirrettävissä uuteen ympäristöön, henkilöllä tulee olla siitä aikaisempaa kokemusta. Tässä tapauksessa kyse on siis siitä, että äänestäjän on tullut olla tarpeeksi vanha ollakseen äänioikeutettu ennen uuteen asuinmaahan muuttoa. Eidemokraattisessa valtiossa syntyneillä iällä ei sen sijaan ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta. Näin ollen hypoteesin 9a jälkimmäinen osa ei saa tukea.

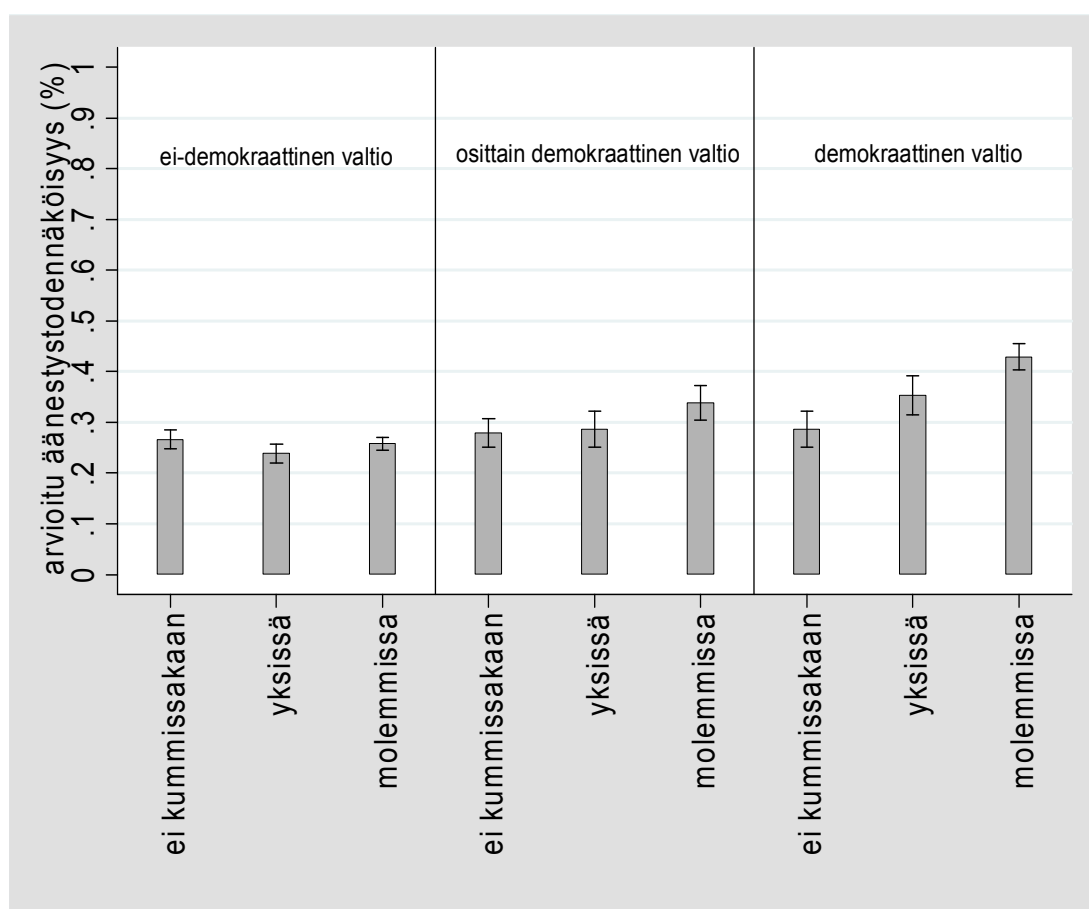
Kuvio 9
Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=7299) arvioitu äänestystodennäköisyys synnyinmaan demokratisoitumisen asteen ja maahanmuuttoian mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

Kuviossa 10 esitetyn synnyinmaan demokraattisuuden ja aikaisemman äänioikeuden välinen yhteisvaikutus on päinvastainen oletuksemme (H9b) kanssa. Mahdollisuus äänestää kaksissa aikaisemmissa kunnallisvaaleissa näyttää aktivoineen ainoastaan niitä maahanmuuttotaustaisia äänioikeutettuja, joille demokraattiset käytännöt olivat jo alun perin tuttuja. Tämä saattaa liittyä siihen, että vaikka aikaisemman äänestysmahdollisuuden yhteydessä tarjottu informaatio vaaleista olisikin erityisen tärkeää ei-demokraattisista maista lähtöisin oleville äänioikeutetuille, se voi olla demokraattisesta valtiosta kotoisin oleville äänioikeutetuille helpommin omaksuttavissa. Vastavasti informaation aktivoiva vaikutus voi näin olla suurempi.

Kuvio 10

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen (n=15 315) arvioitu äänestystodennäköisyys synnyinmaan demokratisoitumisen asteen ja aiemman äänioikeuden mukaan vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (%) (95 %:n luottamusvälit).

10 Päätelmät

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Tilastokeskuksen tuottaman yksilötason rekisteriaineiston pohjalta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Tutkimuksella oli neljä keskeistä tavoitetta. Ensiksi haluttiin selvittää, missä määrin maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen aktiivisuudesta muodostuva kuva on sidoksissa siihen, mitä luokitteluperustetta (esim. kansalaisuus, synnyinmaa, äidinkieli) kiinnostuksen kohteena olevan ryhmän määrittelyssä käytetään. Toiseksi tarkasteltiin sitä, onko vakiintuneilla äänestysaktiivisuutta selittävillä yksilötason tekijöillä (ikä ja koulutus) samanlainen vaikutus maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen kuin syntyperäisillä kansalaisilla. Kolmas tutkimuskysymys puolestaan kohdistui siihen, missä määrin maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen syntyperäisiä kansalaisia vähäisempi vaaliosallistuminen on sidoksissa matalampaan sosioekonomiseen asemaan. Kyseisiä vertailuja varten tutkimuksen aineisto jaettiin kolmeen ryhmään: 1) syntyperäiset kansalaiset, 2) kansalaistetut ja 3) ulkomaiden kansalaiset. Neljänneksi tarkasteltiin, miten erilaiset sosiaalisen ja poliittisen assimilaation indikaattorit vaikuttavat maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen. Näissä analyyseissa kansalaistetut ja ulkomaiden kansalaiset yhdistettiin yhdeksi ryhmäksi.

Tulosten perusteella näyttää siltä, että maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisesta muodostuu suhteellisen samanlainen kuva riippumatta siitä, mitä määritelmää käytetään. Näin Suomea koskevien, eri taustamuuttujaa käyttävien tutkimusten välinen vertailtavuus ainakin äänestysaktiivisuuden kohdalla näyttäisi tällä hetkellä hyvältä. Keskeisinä taustamuuttujan valintakriteereinä voidaan käyttää tietojen saatavuutta (millä indikaattorilla puuttuvia arvoja on vähiten) sekä kunkin muuttujan erityispiirteitä (esim. rekisteröidyn kielitiedon luonteesta, Lomaa 2012). Ajan myötä jotkin vanhat indikaattorit menettävät kuvaavuuttaan, kun väestön moninaistuminen jatkuu. Tilastokeskuksen uusi syntyperäluokittelu on erityisen käyttökelpoinen, koska sen avulla on mahdollista tehdä pohjoismaisia vertailuja.

Muiden tutkimuskysymysten osalta keskeisin huomio on, että kahta lukuun ottamatta asetetut hypoteesit saivat tukea. Tämä on merkittävä löydös, koska suomalainen ympäristö eroaa huomattavasti pohjoisamerikkalaisesta kontekstista, jossa testatut mallit oli alun perin kehitetty. Erilaisen vasteen mallin sisältämien hypoteesien osalta havaittiin, että sekä iällä että koulutuksella on lievempi yhteys äänestämiseen maahanmuuttotaustaisten kuin syntyperäisten äänioikeutettujen keskuudessa. Vastavasti erilaisen vasteen mallin sisältämä hypoteesi matalamman sosioekonomisen aseman negatiivisesta vaikutuksesta maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumiseen osoittautui paikkansapitäväksi. Kun koulutuksen, ammattiluokan, tulojen ja omistamisen vaikutus otettiin analyysissä huomioon, syntyperäisten ja ulkomaiden kansalaisten välinen ero äänestystodennäköisyydessä kaventui huomattavasti. Sen sijaan kansalaistettujen kohdalla vastaava vaikutus oli lievempi.

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistumista edistäviä tekijöitä tarkasteltiin neljän eri mallin pohjalta. Molemmat assimilaatioon liittyvät hypoteesit puolison kansalaisuudesta ja alaikäisten lasten vanhemmuuden merkityksestä saivat tukea. Avioliitto syntyperäisen kansalaisen kanssa ja suurperheen vanhemmuus lisäsivät huomattavasti maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen vaaliosallistumisen todennäköisyyttä. Altistumismalliin sisältyvällä äänioikeutettuna olemisen kestolla oli niin ikään positiivinen, joskin vaatimaton yhteys äänestämiseen. Siirrettävyyksellään

osalta havaittiin, että asetetun hypoteesin mukaisesti synnyinmaan demokratisoitumisen aste lisäsi selvästi äänestämisen todennäköisyyttä. Tämä on huomattavaa myös siitä syystä, että kaksi kolmasosaa tutkimuksen aineistoon sisällyttyistä maahanmuuttotautaisista äänioikeutetuista on syntynyt ei-demokraattisissa valtioissa.

Lisäksi demokratisoitumisen asteen huomioiminen tarkensi myös resistanssimalliin sisältyvää oletusta maahanmuuttoajan vaikutuksesta. Havainto myöhemmällä iällä muuttaneiden korkeammasta osallistumisen tasosta, joka ensisilmäyksellä tuntui olevan päinvastainen asettamamme hypoteesin kanssa, osoittautuikin ainoastaan demokraattisissa maissa syntyneitä koskeväksi. Kyseinen yhteisvaikutus on luontava, koska vanhempana Suomeen muuttaneet ovat ehtineet saada kokemusta äänestämiseen liittyvistä käytännöistä aikaisemmassa kotimaassaan ja pystyvät näin siirtämään ne uuteen kontekstiin. Sen sijaan vain osittain demokraattisissa tai ei-demokraattisissa valtioissa syntyneillä maahanmuuttoikä ei näyttänyt vaikuttavan äänestämiseen.

Saatuja tuloksia voidaan arvioida niin äänestämisen tutkimuksen kuin kotouttamispolitiikan näkökulmista. Ensiksi mainitun osalta tutkimuksemme ilmentää yksilötason rekisteriaineiston käyttöön sisältyviä etuja, joita ovat erityisesti käytettyjen mittarien luotettavuus ja suuri otoskoko. Kyselytutkimuksissa äänestystieto tulee usein arvioiduksi yläkanttiin esimerkiksi siksi, että kyselytutkimuksiin valikoituu helposti keskimääräistä poliittisesti aktiivisempia vastaajia. Lisäksi kyselytutkimusten aineistot ovat jokseenkin pieniä. Esimerkiksi Ison-Britannian ja Saksan vaalitutkimuksiin (EMBES ja GLES) sisältyy erityinen otos maahanmuuttotautaisista äänioikeutetuista, joiden pohjalta voidaan tehdä monipuolisia analyyseja osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Kyseisten tutkimusten otoskoko on kuitenkin sen verran pieni, että eri osallistumismallien yhtäaikainen vertailu tai eri tekijöiden yhteisvaikutusten tarkastelu on usein vaikeaa. Suomen eduskuntavaalitutkimuksiin ei puolestaan resurssisyistä ole voitu toistaiseksi sisällyttää maahanmuuttotautaisia äänioikeutettuja. Vaaleissa äänestämistä on kuitenkin tarkasteltu osana maahanmuuttaneiden elinolosuhteita koskevaa kyselytutkimusta (Rask ym. 2012).

Toisaalta rekisteriaineistoihin liittyy myös rajoituksia. Rekisterien pohjalta on mahdollista käyttää ainoastaan niihin sisältyviä ”objektiivisia” indikaattoreita. Näin analyysiin ei voida sisällyttää erilaisia asenteita kuvaavia mittareita. Maahanmuuttotautaisien äänioikeutettujen tapauksissa kiinnostavia olisivat esimerkiksi politiikkaa kohtaan tunnettu kiinnostus vanhassa ja uudessa kotimaassa, erilaiset sosiaalisen pääoman indikaattorit, kuten jäsenyys etnisissä yhdistyksissä, sekä erilaiset identifioitumista ja kuulumisen kokemusta kuvaavat kysymykset (esim. e.g. Bevelander ja Pendakur 2007; González-Ferrer 2011; Heath ym. 2011; Togeby 1999).

Vähemmistöihin liittyvän tiedon tarkastelemiseen rekisterien avulla liittyy Suomen kontekstissa lisäksi ainakin kaksi erityistä haastetta. Analyysin luotettavuutta voivat heikentää yhtäältä tietojen puute ja toisaalta maahanmuuttoa edeltävien tietojen perustuminen omaan raportointiin henkilötunnuksen hakemisen yhteydessä. Tämän tutkimuksen aineistossa tietoja puuttui erityisesti Suomeen muuton vuodesta. Toisaalta pienien vähemmistöjen tutkimista rajoittavat eettiset näkökohdat, ennen kaikkea herkemmän tunnistettavuuden vuoksi. Suurempien tutkimusaineistojen käyttö tulevaisuudessa lieventää molempia ongelmia. Kun sähköinen äänioikeusrekisteri otetaan valtakunnallisesti käyttöön, voidaan tehdä kattavampaa tutkimusta myös maahanmuuttotautaisien äänioikeutettujen osallistumisesta. Sitä mukaa kun maahanmuuttaneiden osuus kaikista äänioikeutetuista kasvaa, uusiin etnisiin vähemmistöihin kuuluvia on mahdollista myös sisällyttää mukaan esimerkiksi eduskuntavaali-

tutkimusten kyselyaineistojen otoksiin. Näin voidaan saada poliittista kiinnostusta ja asenteita koskevaa tietoa äänestysaktiivisuutta kuvaavien lukujen tueksi.

Lisäksi on syytä muistaa, että maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuuden kvantitatiivinen tutkimus tarvitsee rinnalleen myös laadullista tutkimusta. Sen avulla voitaisiin esimerkiksi avata, miten eri ryhmissä ymmärretään poliittinen kansalaisuus ja millaisia sisäisiä eroja jää ryhmäluokittelujen alle. Miten kokemuksia aikaisemmista kotimaista siirretään uuteen kontekstiin Suomessa? Millaisina näyttäytyvät suomalainen poliittinen järjestelmä ja puolueet? Voisi myös pohtia, millainen poliittinen osallistuminen kiinnostaa niitä ihmisiä, jotka mieltävät elämänsä Suomessa väliaikaiseksi vaiheeksi, vaikka viipyisivät useita vuosia.

Kotoutumispolitiikan näkökulmasta tutkimuksemme korostaa yhtäältä sekä rakenteellisen että sosiaalisen integraation ja näin myös tukitoimien merkitystä. Tuloksemme antavat viitteitä siitä, että maahanmuuttaneen väestön sosioekonomisen aseman paraneminen nostaisi myös heidän äänestystodennäköisyyttään. Näin ollen erilaisilla koulutukseen ja työelämään liittyvillä toimilla voi olla tärkeä vaikutus osallistumiselle. Samasta syystä myös työnantajien rekrytointi- ja palkkauskäytännöt, syrjimättömyys sekä julkisessa keskustelussa käytetyt puhettavat maahanmuuttaneista kansalaisina ja työntekijöinä voivat osaltaan heijastua äänestämiskäyttäytymiseen.

Äänestämistä yleisesti selittävien sosioekonomisten tekijöiden huomioon ottaminen ei kuitenkaan poista eroa syntyperältään suomalaisten ja ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuudessa. Maasta toiseen muuttoon ja uuteen asuinmaahan asettumiseen erityisesti liittyvien tekijöiden huomiointi selvittää kuvaa. Tuloksemme osittavat, että osallistumisalttius hivenen kasvaa vuosien kuluessa. Asumisajan indikaattorina käytettiin tässä äänioikeutta aikaisemmissa kunnallisvaaleissa. Sen heikko positiivinen yhteys äänestämiseen voidaan tulkita myös niin, että on poliittisen kansalaisuuden kannalta edullista antaa maahan muuttaneelle vaalioikeudet melko pian tämän muutettua maahan. Tästä näkökulmasta EU- ja pohjoismaiden kansalaisten oikeus osallistua kunnallisvaaleihin asuttuaan suomalaisessa kotikunnassa 51 päivän ajan on hyvä linjaus, joka saattaisi olla edullista ulottaa myös muihin ulkomaiden kansalaisiin. Pian maahanmuuton jälkeen annettavan kotoutumiskoulutuksen oppisisältö poliittisesta järjestelmästä tulisi konkreettisemmaksi, kun kaikkien kurssilaisten tiedettäisiin olevan äänioikeutettuja seuraavissa kunnallisvaaleissa. Kotoutumiskoulutuksen kannalta olennainen havainto on myös synnyinmaan demokratisoitumisen asteen vaikutus äänestystodennäköisyyteen Suomessa. Työvoimapolitiisessa kotoutumiskoulutuksessa ohjauksen keskiössä on kurssilaisten ammatillisen osaamisen tunnistaminen ja mahdollisuuksien mukaan uuteen kontekstiin siirtäminen. Myös yhteiskunnallisten ja poliittisten taitojen tunnistamista ja siirrettävyyttä voisi pohtia enemmän. Kurssilaisten aikaisempien kotimaiden poliittisten järjestelmien tuntemisesta voisi olettaa olevan opettajalle erityistä hyötyä.

Kotouttamisen kontekstissa maahanmuuttaneisiin naisiin liitetään usein oletus tasa-arvon puutteesta (Vuori 2009, 218), ja heidän kotoutumisestaan ilmaistaan erityistä huolta (ks. Sisäasiainministeriö 2013, 20). Tämän tutkimuksen aineiston valossa naiset kuitenkin näyttävät lähes yhtä aktiivisina tai jopa selvästi aktiivisempina äänestäjinä kuin miehet. Lisäksi on kiinnostavaa, että somalialaistaustaisten äänestysosallistuminen oli tässä aineistossa korkeammalla tasolla kuin virolais- ja venäläistaustaisten, vaikka näiden ryhmien sosioekonominen asema tiedetään yleisesti ottaen somalialaistaustaisten asemaa vahvemmaksi (Castaneda ym. toim. 2012;

Pohjanpää ym. 2003). Tämä huomio muistuttaa yhteiskuntaan kiinnittymisen monitahoisuudesta. Työmarkkinoilla muita heikommin menestynyt ryhmä voi olla joltain muulta osin selvemmin integroitunut. Yhteiskunnallinen osallistuminen saattaa tarjota tapoja mielekkään kansalaisuuden toteuttamiseen silloinkin, ja myös erityisesti silloin, kun työelämä ei ole avautunut halutulla tavalla (Pirkkalainen 2013, 94).

Kansalaistettujen osallistuminen on ei-kansalaistettuja korkeammalla tasolla. Siten aktiivisen ja inklusiivisen kansalaistamispolitiikan voi katsoa olevan osallistumisen kannalta tärkeää. González-Ferrerin (2011, 81–83) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin kansalaistettuja äänioikeutettuja eri eurooppalaisissa kaupungeissa, ei kuitenkaan havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä avoimen kansalaistamispolitiikan ja äänestysaktiivisuuden välillä. Kansalaistaminen itse asiassa nosti äänestystodennäköisyyttä enemmän sellaisessa poliittisessä kontekstissa, jossa myös ulkomaiden kansalaisten oikeudet olivat hyvällä tasolla (mt.). Maahanmuuttajapolitiikkaa ja sen yhteyttä osallistumisen tukemiseen on siis arvioitava kokonaisvaltaisesti.

Kansalaistaminen ei kuitenkaan kokonaan häivyttä osallistumiskuilua syntyperältään suomalaisten ja muiden äänioikeutettujen välillä. Siksi näemme monipuolisen viestinnän ja osallistumisen esteettömyyden parantamisen edelleen tärkeiksi. Valtaosa kansalaistetuista Suomen kansalaisista on kansalaisuushakemuksensa yhteydessä osoittanut taitonsa yhdessä Suomen virallisista kielistä, mikä takaa perusvalmiudet hankkia tietoa vaaleista suomeksi tai ruotsiksi. Osallistumaan motivoimisen kannalta äidinkielen viesti voi kuitenkin olla tärkeä. Tuloksetkaasta kielenopetuksesta ja aktiivisesta kansalaistamispolitiikasta riippumatta voi siis olla perusteltua tarjota monikielistä informaatiota kunnallisvaalien lisäksi myös niiden vaalien yhteydessä, joissa äänioikeutettuja ovat vain Suomen kansalaiset.

Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen aktivoitumisen kannalta olennaisia ovat myös tarjontatekijät, joiden tarkastastelu rajattiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Toistaiseksi maahanmuuttotaustaiset äänioikeutetut ovat olleet puolueille melko heikosti hyödynnetty resurssi niin äänestäjinä kuin ehdokkaina. ”Maahanmuutto- tai ulkomaalaistaustaiset äänioikeutetut” on kuitenkin vain tilastollinen kategoria. Suomeen muuttaminen tai perhesiteiden yllirajaisuus eivät välttämättä itsessään johda mihinkään tiettyihin poliittisiin preferensseihin, jotka olisivat ratkaisevan vahvoja äänestyspäätöksen kannalta. Uusien etnisten ja kulttuuristen vähemmistöjen mobilisointi kannattajiksi ei siten ole yksinkertaista. Maahanmuuttotaustaiset ehdokkaat voivat kuitenkin, omasta poliittisesta identiteetistään ja profiilistaan riippuen, osaltaan auttaa nostamaan esiin samaan vähemmistöön kuuluville merkityksellisiä asioita poliittiselle agendalle. Tällaiset asiat saattavat liittyä paikallisiin mutta myös yllirajaisiin tai kansainvälisiin kysymyksiin. Tanskasta saatu esimerkki osoittaa, että puolueiden ehdokasrekrytoinnin lisäksi sellainen vaalijärjestelmä, jossa maahanmuuttotaustaisilla ehdokkailla on todelliset mahdollisuudet tulla valituksi, kannustaa vähemmistöihin kuuluvia osallistumiseen ja kollektiiviseen mobilisoitumiseen.

LÄHTEET

94/80/EY. Neuvoston direktiivi 94/80/EY, annettu 19 päivänä joulukuuta 1994, niiden unionin kansalaisten kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista yksityiskohtaisista säännöistä, jotka asuvat jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he eivät ole. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0080&from=EN>, 12.2.2015.

Aalandslid, Vebjørn. 2008. Political participation and representation. Teoksessa Gunnlaug Daugstad (toim.) *Immigration and immigrants 2008*. Oslo–Kongsvinger: Statistics Norway.

Ahokas, Laura, Weide, Marjukka ja Wilhelmsson, Niklas. 2011. *Maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen tukeminen julkishallinnossa ja puolueissa*. Selvityksiä ja ohjeita 9/2011. Helsinki: oikeusministeriö.

Aldrich, John H., Montgomery, Jacob M. ja Wood, Wendy. 2011. Turnout as a habit. *Political Behavior* 33(4), 535–563.

Anttonen, Anneli. 2001. The female working citizen: social rights, work and motherhood in Finland. *Kvinder, Køn og Forskning* No 2, 33–44.

Barreto, Matt A. 2005. Latino immigrants at the polls: foreign-born voter turnout in the 2002 election. *Political Research Quarterly* 58(1), 79–86.

Bass, Loretta E. ja Casper, Lynne M. 2001a. Differences in registering and voting between native-born and naturalized Americans. *Population Research and Policy Review* 20(6), 483–511.

Bass, Loretta E. ja Casper, Lynne M. 2001b. Impacting the political landscape: who registers and votes among naturalized Americans? *Political Behavior* 23(2), 103–130.

Bauböck, Rainer. 2005. Expansive citizenship – voting beyond territory and membership. *PS: Political Science and Politics* 38(4), 683–687.

Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo. toim. 2005. *Den finlandssvenska väljaren*. Vasa: Samforsk.

Berger, Maria, Galonska, Christian ja Koopmans, Ruud. 2004. Political integration by a detour? Ethnic communities and social capital of migrants in Berlin. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 491–507.

Bevelander, Peter ja Pendekur, Ravi. 2009. Social capital and voting participation of immigrants and minorities in Canada. *Ethnic and Racial Studies* 32(8), 1406–1430.

Bevelander, Peter ja Pendekur, Ravi. 2011. Voting and social inclusion in Sweden. *International Migration* 49(4), 67–92.

- Bhatti, Yosef ja Hansen, Kasper M. 2010. *Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 17. november 2009: Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata*. Arbejdsrapport 2010/0. Copenhagen: Københavns Universitet.
- Bhatti, Yosef ja Hansen, Kasper M. 2012. Retiring from voting: turnout among senior voters. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 22(4), 479–500.
- Bhatti, Yosef ja Hansen, Kasper M. 2014. *Hvem stemte og hvem blev hjemme?* CVAP working paper series 2/2014. København: Københavns Universitet.
- Bhatti, Yosef, Hansen, Kasper. M. ja Wass, Hanna. 2012. The relationship between age and turnout: A roller-coaster ride. *Electoral Studies* 31(3), 588–593.
- Bird, Karen. 2005. The political representation of visible minorities in electoral democracies: a comparison of France, Denmark, and Canada. *Nationalism & Ethnic Politics* 11(4), 425–465.
- Bird, Karen, Saalfeld, Thomas ja Wüst, Andreas M. toim. 2011. *The political representation of immigrants and minorities: voters, parties and parliaments in liberal democracies*. London: Routledge.
- Black, Jerome H. 1982. Immigrant political adaptation in Canada: some tentative findings. *Canadian Journal of Political Science* 15(1), 3–28.
- Black, Jerome H. 1987. The practice of politics in two settings: political transferability among recent immigrants to Canada. *Canadian Journal of Political Science* 20(4), 731–753.
- Blais, André. 2000. *To vote or not to vote: the merits and limits of rational choice theory*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Brady, Henry E, Verba, Sidney ja Schlozman Kay Lehman. 1995. Beyond SES: a resource model of political participation. *American Political Science Review* 89(2), 271–294.
- Bueker, Catherine Simpson. 2005. Political incorporation among immigrants from ten areas of origin: the persistence of source country effects. *International Migration Review* 39(1), 103–140.
- Bäck, Henry ja Soininen, Maritta. 1998. Immigrants in the political process. *Scandinavian Political Studies* (21)1, 29–50.
- Bäck, Maria ja Kestilä-Kekkonen, Elina. 2013. Sosiaalinen pääoma ja osallistuminen Suomessa. *Politiikka* 55(2), 59–72.
- Cassel, Carol A. 2002. Hispanic turnout: estimates from validated voting data. *Political Research Quarterly* 55(2), 391–408.
- Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki ja Koskinen, Seppo. toim. 2012. *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa*. Raportti 61/2012. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

- Cho, Wendy K. Tam. 1999. Naturalization, socialization, participation: immigrants and (non-)voting. *Journal of Politics* 61(4), 1140–1155.
- Cruikshank, Barbara. 1999. *The will to empower. Democratic citizens and other subjects*. Ithaca: Cornell University Press.
- Cutts, David, Fieldhouse, Edward, Purdam, Kingsley, Steel, David and Tranmer, Mark. 2007. Voter turnout in British South Asian communities at the 2001 general election. *The British Journal of Politics & International Relations* 9(3), 396–412.
- Dahlstedt, Magnus. 2009. *Aktiveringens politik. Demokrati och medborgarskap för ett nytt millenium*. Malmö, Liber.
- DeSipio, Louis. 1996. Making citizens or good citizens? Naturalization as a predictor of organizational and electoral behavior among Latino immigrants, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 18(2), 194–213.
- Elklit, Jørgen, Møller, Birgit, Svensson, Palle ja Togeby, Lise. 2000. *Hvem stemmer – og hvem stemmer ikke? En analyse af valgdeltagelsen i København og Århus ved kommunalbestyrelsesvalgene i 1997*. Århus: Magtudredningen.
- Elklit, Jørgen, Møller, Birgit, Svensson, Palle ja Togeby, Lise. 2005. *Gensyn med sofavælgene. Valgdeltagelse i Danmark*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Eudo Citizenship Observatory. 2015. <http://eudo-citizenship.eu/>, 12.2.2015.
- European Union Agency for fundamental rights. 2009. EU-MIDIS at a glance. Introduction to the FRA's EU-wide discrimination survey. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/414-EU-MIDIS_GLANCE_EN.pdf, 12.2.2015.
- Fennema, Meindert ja Tillie, Jean. 1999. Political participation and political trust in Amsterdam: civic communities and ethnic networks. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 25(4), 703–726.
- Fieldhouse, Edward ja Cutts, David. 2008. Diversity, density and turnout: the effect of neighborhood ethno-religious composition on voter turnout in Britain. *Political Geography* 25(5), 530–548.
- Freedom House. 2015. <https://freedomhouse.org/content/our-history#.VNs8OPmUeSo>, 12.2.2015.
- Goerres, Achim. 2007. Why are older people more likely to vote? The impact of ageing on electoral turnout across Europe. *British Journal of Politics and International Relations*, 9(1): 90–121.
- González-Ferrer, Amparo. 2011. The electoral participation of naturalized immigrants in ten European cities. Teoksessa Laura Morales ja Marco Giugni (toim.) *Social capital, political participation and migration in Europe: making multicultural democracy work?* Basingstoke, Palgrave Macmillan, 63–86.

Goodman, Sara Wallace. 2010. Integration requirements for integration's sake? Identifying, categorising and comparing civic integration policies. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36(5), 753–772.

Gordon, Milton. 1964. *Assimilation in American life*. New York: Oxford University Press.

Guldvik, Ingrid, Askheim, Ole Petter ja Johansen, Vegard. 2013. Political citizenship and local political participation for disabled people. *Citizenship Studies* 17(1), 76–91.

Heath, Anthony F., Fisher, Stephen D., Sanders, David ja Sobolewska, Maria. 2011. Ethnic heterogeneity in the social bases of voting at the 2010 British general election. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 21(2), 255–277.

Held, David. 1991. *Between state and civil society: citizenship*. Teoksessa Geoff Andrews (toim.) *Citizenship*. London: Lawrence ja Wishart, 19–25.

Hellsten, Villiina ja Martikainen, Tuomo. 2001. Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. *Tutkimuksia* 2001:3. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Highton, Benjamin ja Burris, Arthur L. 2002. New perspectives on Latino voter turnout in the

United States. *American Politics Research* 30(3), 285–306.

iCount. 2015. www.icount.fi/icount/, 12.2.2015.

Jacobs, Dirk, Phalet, Karen ja Swyngedouw Marc. 2004. Associational membership and political involvement among ethnic minority groups in Brussels. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 543–559.

Jones-Correa, Michael. 1998. Gender, immigration and political participation. *International Migration Review* 32(2), 326–349.

Jones-Correa, Michael. 2001. Institutional and contextual factors in immigrant naturalization and voting. *Citizenship Studies* 5(1), 41–56.

Joppke, Christian. 2007. Transformation of immigrant integration: civic integration and antidiscrimination in the Netherlands, France, and Germany. *World Politics* 59(2), 243–273.

Jääskeläinen, Anni. 2003. Intermarriage and segmented integration into Finnish society: immigrant women from the former Soviet Union. *Finnish Yearbook of Population Research*, 39, 33–54.

Kam, Cindy D. ja Palmer, Carl L. 2008. Reconsidering the effects of education on political participation. *Journal of Politics* 70(3): 612–631.

Keränen, Marja. 2007. Poliittisen osallistumisen epäpolitisoituminen. Teoksessa Tapani Kaakkuriniemi ja Juri Mykkänen (toim.) *Politiikan representaatio*. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys, 193–221.

Korkiasaari, Jouni. 2001. Suomalaisten Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden yhteiskunnalliset syyt 1900-luvulla. Turku: siirtolaisuusinstituutti.

L1647/1995. Laki kuntalain 10 ja 26 §:n muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19951647>, 12.2.2015

L 1718/1991. Laki kunnallislain muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19911718>, 12.2.2015.

L 355/1976. Laki kunnallislain 15 ja 127 §:n muuttamisesta.

L365/1995. Kuntalaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>, 12.2.2015.

L 714/1998. Vaalilaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980714>, 12.2.2015.

Latomaa, Sirkku. 2012. Kielitilasto maahanmuuttajien väestöosuuden mittarina. *Yhteiskuntapolitiikka* 5/2012, 525–534.

Leitzinger, Antero. 2008. *Ulkomaalaiset Suomessa 1812–1972*. Helsinki: East-West Books Helsinki.

Lien, Pei-te. 1998. Does the gender gap in political attitudes and behavior vary across racial groups? *Political Research Quarterly* 51(4), 869–894.

Lien, Pei-te. 2004. Asian Americans and voting participation: comparing racial and ethnic differences in recent U.S. elections. *International Migration Review* 38(2), 493–517.

Logan, John. R., Darrah, Jennifer ja Oh, Sokhee. 2012. The impact of race and ethnicity, immigration and political context on participation in American electoral politics. *Social Forces* 90(3), 993–1022.

Martikainen, Tuomas ja Haikkola, Lotta. 2010. Johdanto. Sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Teoksessa Tuomas Martikainen ja Lotta Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 9–43.

Martikainen, Tuomas, Saari, Matti ja Korkiasaari, Jouni. 2013. Kansainväliset muutoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.) *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 23–54.

Martikainen, Pekka, Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2005. The effect of socio-economic factors on voter turnout in Finland: a register based study of 2.9 million voters. *European Journal of Political Research* 44(5), 645–669.

Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2002. *Äänettömät yhtiömiehet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin*. Vaalit 2002:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Martikainen, Tuomo, Wass, Hanna ja Weide, Marjukka. 2013. Äänestysaktiivisuus ja puolueiden kannatus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa Helsingissä. *Kvartti* 1/2013, 17–36.

- Martikainen, Tuomo ja Yrjönen, Risto. 1991. *Vaalit, puolueet ja yhteiskunnan muutos*. Tutkimuksia 178. Helsinki: Tilastokeskus.
- McAdam, Doug. 1996. Conceptual origins, current problem, future directions. Teoksessa Doug McAdam, John D. McCarthy ja Mayer N. Zald (toim.) *Comparative perspectives on social movements. Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*. Cambridge: Cambridge University Press, 23–40.
- Messina, Anthony M. 2006. The political incorporation of immigrants in Europe: trends and implications. Teoksessa Anthony M. Messina ja Lahav Gallya (toim.) *The migration reader: exploring politics and policies*. Boulder: Lynne Rienner.
- Miettinen, Helena. 2006. Peilistä näkyy muuttunut kuva. Ajatuksia ja havaintoja 2000-luvun inkeriläisyydestä. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.) *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 144–167.
- Milbrath, Lester. W. 1965. *Political participation*. Chicago, IL: Rand McNally.
- MIPEX. 2014. Migrant Integration Policy Index. MIPEX blog: A question for referendum: should foreigners vote in national elections? <http://www.mipex.eu/blog/a-question-for-referendum-should-foreigners-vote-in-national-elections>, 12.2.2015.
- MIPEX. 2015. Migrant integration policy index. www.mipex.eu, 12.2.2015.
- Morales, Laura ja Giugni, Marco. toim. 2011. *Social capital, political participation and migration in Europe: making multicultural democracy work?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Myllyniemi, Sami. toim. 2014. *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 50, julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) nro 145.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Perusopetuksen järjestämisluvat. Lista lisensioituista yksityisistä peruskouluista (ei-julkaistu, saatavana tiedusteltaessa).
- Pakulski, J. 1997. Cultural citizenship. *Citizenship Studies* 1(1), 73–86.
- Pantoja, Adrian D. ja Segura, Gary M. 2003. Does ethnicity matter? Descriptive representation in legislatures and political alienation among Latinos. *Social Science Quarterly* 84(2), 441–460.
- Pantoja, Adrian D., Ramirez, Ricardo ja Segura, Gary M. 2001. Citizens by choice, voters by necessity: patterns in political mobilization by naturalized Latinos. *Political Research Quarterly* 54(4), 729–750.
- Persson, Mikael. 2015. Education and political participation. *British Journal of Political Science* doi: 10.1017/S0007123413000409 (tulossa).

Pikkov, Deanna L. 2011. The practice of voting: immigrant turnout, the persistence of origin effects, and the nature, formation and transmission of political habit. University of Toronto, https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/31900/1/Pikkov_Deanna_L_201108_PhD_thesis.pdf, 12.2.2015.

Pirkkalainen, Päivi. 2013. *Transnational responsibilities and multi-sited strategies. Voluntary associations of Somali diaspora in Finland*. Jyväskylä studies in Education, Psychology and Social Research 489. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Plummer, Ken 2001. The square of intimate citizenship: some preliminary proposals. *Citizenship Studies* 5(3), 237–253.

Pohjanpää, Kirsti, Paananen, Seppo ja Nieminen, Mauri. 2003. *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002*. Elinolot 2003:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Qian, Zhenchao ja Lichter, Daniel T. 2007. Social boundaries and marital assimilation: interpreting trends in racial and ethnic intermarriage. *American Sociological Review* 72(1), 68–94.

Ramakrishnan, S. Karthick ja Espenshade, Thomas J. 2001. Immigrant incorporation and political participation in the United States. *International Migration Review* 35(3), 870–909.

Rask, Shadia, Martelin, Tuija, Nieminen, Tarja ja Solovieva, Natalia. 2012. Osallistuminen ja luottamus. Teoksessa Anu E. Castaneda, Shadia Rask, Päivikki Koponen, Mulki Mölsä ja Seppo Koskinen (toim.) *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurdi-taustaisista Suomessa*. Raportti 61/2012. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Rosenstone, Steven J. 1982. Economic adversity and voter turnout. *American Journal of Political Science* 26(1), 25–46.

Saastamoinen, Mikko. 2010. Aktiivisen kansalaisuuden vastatulkintoja. Neuroottinen ja hylätty kansalaisuus. Teoksessa Jani Kaisto ja Miikka Pyykkönen (toim.) *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*. Helsinki: Gaudeamus, 230–253.

Saksela, Sanna. 2003. Mångkulturella organisationer och invandrarorganisationer i Finland. Teoksessa Flemming Mikkelsen (toim.) *Indvandrerorganisationer i Norden*. NORD 2003:11. København: Nordisk Ministerråd, Akademiet for Migrationsstudier i Danmark, 235–281.

Sanders, David, Fisher, Stephen, Heath, Anthony F. ja Sobolewska, Maria. 2014. The democratic engagement of Britain's ethnic minorities. *Ethnic and Racial Studies* 37(1), 120–139.

Saukkonen, Pasi. 2013. Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.) *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 81–97.

Shafir, Gershon. 1998. Introduction: the evolving tradition of citizenship. Teoksessa Gershon Sharif (toim.) *The citizenship debates. A Reader*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1–28.

Sobolewska, Maria. 2013. Party strategies and the descriptive representation of ethnic minorities: the 2010 British general election. *West European Politics* 36(3), 615–633.

Sobolewska, Maria, Cutts, David ja Fieldhouse, Edward. 2013. Taking minorities for granted? Ethnic density, party campaigning and targeting minority voters in 2010 British general elections. *Parliamentary Affairs* 66(2), 329–344.

Soininen, Maritta ja Etzler, Nils. 2006. *Partierna nominerar. Exkluderingens mekanismer – etnicitet och representation*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Strate, John M., Parrish, Charles J., Elder, Charles D. ja Ford, Coit. 1989. Life span civic development and voting participation. *American Political Science Review* 83(2), 443–464.

Säävälä, Minna. 2012. *Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset: oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa*. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 43/2012. Helsinki: Väestöliitto.

Tilastokeskus. 1997. *Kunnallisvaalit 1996*. Vaalit 1997:2. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus. 2001. *Kunnallisvaalit 2000*. Vaalit 2001:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus. 2006. *Kunnallisvaalit 2004*. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus. 2011. Äänioikeutetut ja äänestäneet ulkomaalaiset vaalipiirin mukaan kunnallisvaaleissa 2008, http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=770_kvaa_2008_2009-12-30_tau_153_fi&ti=%C4%E4nioikeutetut+ja+%E4%E4nest%E4neet+ulkomaalaiset+vaalipiirin+mukaan+kunnallisvaaleissa+2008&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/2008_05/&lang=3&ultilang=fi, 12.2.2015.

Tilastokeskus. 2012a. Ehdokkaiden tausta-analyysi kunnallisvaaleissa 2012. http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/01/kvaa_2012_01_2012-10-18_kat_001_fi.html, 12.2.2015.

Tilastokeskus. 2012b. Suomen virallinen tilasto (SVT). Kunnallisvaalit. 1. Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi kunnallisvaaleissa 2012. Helsinki: Tilastokeskus, http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-11-02_kat_001_fi.html, 12.2.2015.

Tilastokeskus. 2013. Äänioikeutetut ja äänestäneet kansalaisuuden mukaan kunnallisvaaleissa 1996–2012, http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2013-03-14_tau_002_fi.html, 12.2.2015.

- Tilastokeskus. 2015a. Eduskuntavaalit 1983–2011, äänestystiedot.
http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=010_evaa_tau_110_fijati=Eduskuntavaalit+1983%2D2011%2C+%E4%E4nestystiedot&path=../Database/StatFin/vaa/evaa/evaa_as/jalang=3&multilang=fi, 12.2.2015
- Tilastokeskus. 2015b. Kansalaisuus iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990–2013,
http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=020_vaerak_tau_101_fi&ti=Kansalaisuus+i%E4n+ja+sukupuolen+mukaan+maakunnittain+1990+%2D+2013&path=../Database/StatFin/vrm/vaerak/&lang=3&multilang=fi, 12.2.2015.
- Tilastokeskus. 2015c. Syntymävaltio iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990–2013.
http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=040_vaerak_tau_103_fi&ti=Syntym%E4valtio+i%E4n+ja+sukupuolen+mukaan+maakunnittain+1990+%2D+2013&path=../Database/StatFin/vrm/vaerak/&lang=3&multilang=fi, 12.2.2015.
- Tilastokeskus. 2015d. Syntyperä ja taustamaa.
http://tilastokeskus.fi/meta/kas/syntypera_ja_ta.html, 12.2.2015.
- Tilastokeskus. 2015e. Äänioikeutetut ja äänestäneet ulkomaalaiset vaalipiirin ja sukupuolen mukaan kunnallisvaaleissa 2012.
http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=770_kvaa_2012_tau_153_fi&ti=5%2E13%2E+%C4%E4nioikeutetut+ja+%E4%E4nest%E4neet+ulkomaalaiset+vaalipiirin+ja+sukupuolen+mukaan+kunnallisvaaleissa+2012&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/2012_05/&lang=3&multilang=fi, 12.2.2015.
- Togeby, Lise. 1999. Migrants at the polls: an analysis of immigrant and refugee participation in Danish local elections. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 25(4), 665–684.
- Togeby, Lise. 2004. It depends... how organizational participation affects political participation and social trust among second-generation immigrants in Denmark. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(3), 509–528.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Maahanmuuttajabarometri 2012. TEM raportteja 11/2013.
www.tem.fi/files/35826/Maahanmuuttajabarometri2012_11_2013.pdf, 12.2.2015.
- Uhlener, Carol J., Cain, Bruce E. ja Kiewiet, D. Roderick. 1989. Participation of the ethnic minorities in the 1980s. *Political Behavior* 11(3), 195–231.
- Verba, Sydney, Schlozman, Kay Lehman ja Brady, Henry E. 1995. *Voice and equality: civic voluntarism in American politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Vuori, Jaana. 2009. Guiding migrants to the realm of gender equality. Teoksessa Suvi Keskinen, Salla Tuori, Sari Irni ja Diana Mulinari. *Complying with colonialism: gender, race and ethnicity in the Nordic region*. Farnham, Ashgate: 207–224.
- Weide, Marjukka. 2011. Maahanmuuttaneet vaaleissa. *Politiikka* 53(1), 55–62.
- White, Stephen, Nevitte, Neil, Blais, André, Everitt, Joanna, Fournier, Patrick ja Gidengil, Elisabeth. 2006. Making up for lost time. Immigrant voter turnout in Canada. *Electoral Insight* 8(2), 10–16.

White, Stephen, Neviite, Neil, Blais, André, Gidengil, Elisabeth ja Fournier, Patrick. 2008. The political resocialization of immigrants. Resistance of lifelong learning? *Political Research Quarterly* 61(2), 268–281.

Wiggen, Kjersti Stabell ja Aalandslid, Vebjørn. 2014. Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn ved stortingsvalget 2013. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Winkler, Adam. 1993. Expressive voting. *New York University Law Review* 68(2), 330–388.

Wolfinger, Raymond E. ja Rosenstone, Steven J. 1980. *Who votes?* New Haven, CT: Yale University Press.

Wüst., Andreas M. 2012. Dauerhaft oder temporär? Zur Bedeutung des Migrationshintergrunds für Wahlbeteiligung und Parteiwahl bei der Bundestagswahl 2009. Teoksessa Rüdiger Schmitt-Beck (toim.) *Wählen in Deutschland*. Baden-Baden: Nomos, 157–178.

Wüst, Andreas M., Bergh, Johannes, Bird, Karen, Diehl, Clauda, Jacobs, Dirk, Jenny, Marcelo, Méndez Lago, Mónica, Michon, Laure, Pérez-Nievas, Santiago, Saalfeld, Thomas, Tahvilzadeh, Nazem, Tiberj, Vincent, Tillie, Jen ja Togeby, Lise. 2011. Voter turnout among immigrants and visible minorities in comparative perspective. Teoksessa Karen Bird, Thomas Saalfeld ja Andreas M. Wüst (toim.) *The political representation of immigrants and minorities: voters, parties and parliaments in liberal democracies*. London: Routledge, 25–65.

Xu, Jun. 2005. Why do minorities participate less? The effects of immigration, education and electoral process on Asian American voter registration and turnout. *Social Science Research* 34(4), 682–702.

Yuval-Davis, Nira. 1999. The 'multi-layered citizen'. *International Feminist Journal of Politics* 1(1), 119–136.

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 1

Sosioekonomisten tekijöiden ja kansalaisuusryhmän vaikutus äänestysaktiivisuuteen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa, logistinen regressioanalyysi.

<i>Sukupuoli</i>	
nainen	0,01 (0,01)
<i>Ikä</i>	0,10 (0,00)***
<i>Ikä²</i>	-0,00 (0,00)***
<i>Koulutus</i>	
keskiaste	0,32 (0,01)***
alin korkea-aste	0,92 (0,01)***
alempi korkeakoulututkinto	1,04 (0,01)***
ylempi korkeakoulututkinto	1,62 (0,01)***
<i>Kansalaisuusryhmä</i>	
kansalaistettu	0,96 (0,19)***
ulkomaiden kansalainen	0,11 (0,18)
<i>Sukupuoli x kansalaisuusryhmä</i>	
nainen, kansalaistettu	-0,10 (0,05)
nainen, ulkomaiden kansalainen	0,08 (0,04)*
<i>Ikä x kansalaisuusryhmä</i>	
ikä x kansalaistettu	-0,06 (0,01)***
ikä x ulkomaiden kansalainen	-0,04 (0,01)***
<i>Ikä² x kansalaisuusryhmä</i>	
ikä ² x kansalaistettu	0,00 (0,00)***
ikä ² x ulkomaiden kansalainen	0,00 (0,00)***
<i>Koulutus x kansalaisuusryhmä</i>	
keskiaste, kansalaistettu	-0,24 (0,06)***
keskiaste, ulkomaiden kansalainen	-0,25 (0,05)***
alin korkea-aste, kansalaistettu	-0,52 (0,11)***
alin korkea-aste, ulkomaiden kansalainen	-0,66 (0,11)***
alempi korkeakoulututkinto, kansalaistettu	-0,68 (0,08)***
alempi korkeakoulututkinto, ulkomaiden kansalainen	-0,61 (0,08)***
ylempi korkeakoulututkinto, kansalaistettu	-0,97 (0,08)***
ylempi korkeakoulututkinto, ulkomaiden kansalainen	-1,01 (0,07)***
vakio	-3,08 (0,02)***
N	579 998
Log likelihood	84323,85

Taulukossa on esitetty standardoimattomat regressiokertoimet sekä keskivirhe suluissa (**p<0,03<0,001, **p<0,01, *p<0,05). Sukupuoli, koulutus ja kansalaisuusryhmä ovat dummy-muuttujia, joissa vertailuluokkina ovat mies, ei perusasteen jälkeistä koulutusta ja syntyperäinen kansalainen.

Liitetaulukko 2

Sosioekonomisten tekijöiden ja kansalaisuusryhmän vaikutus äänestysaktiivisuuteen vuoden 201 kunnallisvaaleissa, logistinen regressioanalyysi.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
<i>Sukupuoli</i>				
nainen	0,08 (0,01)***	0,01 (0,01)	-0,03 (0,01)***	0,02 (0,01)**
<i>Ikä</i>				
Ikä	0,13 (0,00)***	0,10 (0,00)***	0,11 (0,00)***	0,09 (0,00)***
Ikä ²	-0,00 (0,00)***	-0,00 (0,00)***	-0,00 (0,00)***	-0,00 (0,00)***
<i>Koulutus</i>				
keskiaste		0,30 (0,01)***	0,32 (0,01)***	0,29 (0,01)***
alin keskiaste		0,90 (0,01)***	0,81 (0,01)***	0,72 (0,01)***
alempi korkeakoulututkinto		1,01 (0,01)***	0,09 (0,01)***	0,82 (0,01)***
ylempi korkeakoulututkinto		1,55 (0,01)***	1,33 (0,02)***	1,25 (0,02)***
<i>Ammattiluokka</i>				
alempi keskiluokka			0,26 (0,01)***	0,24 (0,01)***
ylempi keskiluokka			0,51 (0,01)***	0,47 (0,01)***
maatalousyrittäjä / yrittäjä			0,32 (0,01)***	0,30 (0,01)***
opiskelija			0,61 (0,01)***	0,71 (0,01)***
eläkeläinen			0,20 (0,02)***	0,38 (0,01)***
muut			-0,22 (0,01)***	-0,01 (0,01)
<i>Tulokvartiili</i>				
2. tulokvartiili				0,17 (0,01)***
3. tulokvartiili				0,22 (0,01)***
ylin tulokvartiili				0,26 (0,01)***
<i>Asunnon hallintaperuste</i>				
omistaa talon				0,46 (0,01)***
omistaa osakkeen				0,58 (0,01)***
muu hallintaperuste				0,22 (0,02)***
<i>Kansalaisuusryhmä</i>				
kansalaistettu	-0,89 (0,02)***	-0,91(0,03)***	-0,86 (0,03)***	-0,75 (0,03)***
ulkomaiden kansalainen	-1,52 (0,02)***	-1,38 (0,02)***	-1,26 (0,02)***	-0,98 (0,02)***
vakio	-3,23 (0,02)***	-3,03 (0,02)***	-3,61 (0,03)***	-3,67 (0,03)***
N	579 998	579 998	565 838	540 070
Log likelihood	61165,21	83632,64	83710,38	87117,07

Taulukossa on esitetty standardoimattomat regressiokertoimet sekä keskivirhe su-luissa (***) $p < 0,001$, ** $p < 0,01$). Sukupuoli, koulutus, ammattiluokka, tulotaso, asunnon hallintoperuste ja kansalaisuusryhmä ovat dummy-muuttujia, joissa vertailu-luokkina ovat mies, ei perusasteen jälkeistä koulutusta, työntekijä, alin tulokvartiili, vuokra-asuntotyyppinen ja syntyperäinen kansalainen.

Liitetaulukko 3

Sosiaalista ja poliittista integraatiota kuvastavien tekijöiden vaikutus maahanmuutto-taustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuuteen vuoden 2012 kunnallisvaaleis-sa, logistinen regressioanalyysi.

	Resistanssimalli	Assimilatiomalli	Altistumismalli	Siirrettävyyssmalli	Interaktiomalli 1	Interaktiomalli 2
<i>Ikä maahanmuuton ajankohtana</i>						
18–24	0,14 (0,12)				-0,08 (0,15)	
25–34	0,30* (0,13)				0,08 (0,16)	
35–	0,37* (0,17)				0,12 (0,19)	
<i>Puolison kansalaisuus</i>						
suomalainen		0,80*** (0,05)				
ei puolisoa		0,28*** (0,07)				
<i>Lasten lukumäärä</i>						
1–4		0,14** (0,04)				
5–9		1,03*** (0,16)				
<i>Äänioikeus vuosien 2004 ja 2008 kunnallisvaaleissa</i>						
äänioikeutettu vain yksissä vaaleissa			-0,00 (0,05)			-0,15* (0,07)
äänioikeutettu molemmissa vaaleissa			0,20*** (0,05)			-0,05 (0,06)
<i>Synnyinmaan demokratisoitumisen aste</i>						
osittain demokraattinen				0,25*** (0,05)	-0,06 (0,22)	0,07 (0,08)
demokraattinen				0,60*** (0,05)	-0,80 (0,61)	0,11 (0,10)
<i>Ikä maahanmuuton ajankohtana x synnyinmaan demokratisoitumisen aste</i>						
18–24, osittain demokraattinen					0,30 (0,26)	
18–24, demokraattinen					1,56* (0,64)	
25–34, osittain demokraattinen					0,18 (0,25)	
25–34, demokraattinen					1,23 (0,63)	
35–, osittain demokraattinen					0,60* (0,28)	
35–, demokraattinen					1,31* (0,64)	
<i>Äänioikeus vuosien 2004 ja 2008 kunnallisvaaleissa x synnyinmaan demokratisoitumisen aste</i>						
äänioikeutettu vain yksissä vaaleissa, osittain demokraattinen						0,19 (0,13)
äänioikeutettu vain yksissä vaaleissa, demokraattinen						0,47** (0,15)
äänioikeutettu molemmissa vaaleissa, osittain demokraattinen						0,34** (0,12)
äänioikeutettu molemmissa vaaleissa, demokraattinen						0,70*** (0,12)
vakio	-2,98*** (0,29)	-2,85*** (0,20)	-2,92*** (0,15)	-3,20*** (0,17)	-3,02*** (0,33)	-2,87*** (0,18)
N	8 160	13 759	19 577	15 315	7 299	15 315
Log likelihood	154.17	1171.44	1146.89	840.67	170.74	890.21

Taulukossa on esitetty standardoimattomat regressiokertoimet sekä keskivirhe suluisissa (** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$). Ikä maahanmuuton ajankohtana, puolison kansalaisuus, lasten lukumäärä, äänioikeus vuosien 2004 ja 2008 kunnallisvaaleissa ja synnyinmaan demokratisoitumisen aste ovat dummy-muuttujia, joissa vertailuluokkina ovat 17 tai nuorempi, muu kansalaisuus, ei lapsia, ei äänioikeutta kummissakaan vaaleissa ja ei-demokraattinen. Lisäksi sukupuoli, ikä, iän neliö, koulutus ja ammattiluokka on sisällytetty analyysiin kontrollimuuttujina.

KIRJOITTAJAT

Dosentti, VTT Hanna Wass on akatemiaturkija Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksella. Viisivuotisessa akatemiaturkijahankkeessaan *"Equality in political participation and vote choice"* Wass tutkii rekisteriaineistojen pohjalta vaaliosallistumisessa ilmeneviä vinoumia. Hän on mukana myös Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimusprojektissa *"Health and political engagement"*. Hän on Suomen vaalitutkimuskonsortiojohtoryhmän jäsen ja vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksen pääraportin toinen toimittaja.

VTM Marjukka Weide työskentelee Jyväskylän yliopistossa valtio-opin väitöskirjatutkijana. Hänen tutkimuksensa käsittelee poliittisen kansalaisuuden muotoutumista suomalaisissa ja tanskalaisissa maahanmuuttajapoliittisissa teksteissä. Weide myös opettaa Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanissa.

VIITTEET

¹ Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusprojektia ”*Equality in electoral participation and vote choice*” (nro 273433). Tutkimuksessa käytetty aineisto on hankittu Tilastokeskukselta oikeusministeriön demokratia- kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön, Svenska social- och kommunalhögskolanin ja mainitun tutkimusprojektin rahoituksella. Osa tutkimuksen empiirisestä analyysistä perustuu saman aineiston pohjalta laadittuun artikkeliin Wass, Hanna, Blais, André, Morin-Chassé, Alexander ja Weide, Marjukka. 2015. Engaging immigrants? Examining the correlates of electoral participation among voters born outside the country. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* (tulossa).

² Kuten edellä todettiin, ei-syntyperäisestä väestöön voidaan viitata useita eri termejä käyttäen. ”Maahanmuuttaneet” viittaa Suomessa asuviin henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla ja jossain vaiheessa elämänsä muuttaneet Suomeen. ”Maahanmuutto-” tai ”ulkomaalaistaustainen” väestö voi puolestaan sisältää myös maahanmuuttaneille uudessa kotimaassa syntyneet lapset eli niin kutsutun toisen sukupolven. Tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä maahanmuuttotaustainen muista kuin syntyperäisistä äänioikeutetuista puhuttaessa. Suomessa syntyneiden maahanmuuttaneiden lapset jäävät kuitenkin pääosin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä suurimmassa osassa analyysissä tarkastellaan ainoastaan ulkomailla syntyneitä. Kun äänestysaktiivisuutta on tarkasteltu äidinkielen mukaan (taulukko 9), toinen sukupolvi tulee mukaan. Heidän osuutensa äänioikeutetuista on kuitenkin vielä melko pieni. Siten tämän tutkimuksen voi katsoa tarkastelevan nimenomaan itse Suomeen muuttaneiden, niin kutsutun ensimmäisen sukupolven, äänestysaktiivisuutta.

³ Yhdysvalloissa äänioikeus on ainoastaan maan kansalaisilla, minkä vuoksi on olennaista, että eri etnisten ryhmien äänestysprosentit lasketaan äänestysikäisistä kansalaisista (voting-age citizen population) äänestysikäisen väestön (voting-age population) sijaan (Highton ja Burris 2002, 286). Suuresta ei-kansalaisten osuudesta johtuen esimerkiksi latinalaisperäisen väestön äänestysprosentti tulee muutoin aliarvioiduksi (mt.).

⁴ Kuubalaiset ovat maahanmuuttaneiden keskuudessa siinäkin suhteessa poikkeuksellinen ryhmä, että pakeneminen Yhdysvaltoihin vaati myös hyviä taloudellisia resursseja (Bareto 2005, 79).

⁵ Lakialoitteeseen liittyvä mobilisaatio näyttää kuitenkin jääneen lyhytkestoiseksi, sillä lain hyväksymisen jälkeen vuoden 1996 vaaleissa aktivoiva vaikutus oli nähtävissä enää kolmannen sukupolven kohdalla (Ramakrishnan ja Espenshade 2001, 893). Toisessa tutkimuksessa aktivoitumisen havaittiin koskeneen ainoastaan rekisteröitymistä, ja aloitteen vaikutuksen olleen varsinaisen äänestämisen suhteen negatiivinen (Logan ym. 2012).

⁶ Akkulturaatio eli kulttuurin sulautumisen tai sopeutumisen tutkimuksen puolella Rumbaut (2007, viitattu Martikainen ja Haikkola 2010, 13) on kehittänyt sukupolvimallin, joka ottaa huomioon yksilön synnyinmaan, asuinmaan, vanhempien synnyinmaan ja muuttoajan. Siinä esimerkiksi lapsuusiässä uuteen kotimaahan muuttaneet edustavat 1,5-sukupolvea ja teini-ikäisinä muuttaneet 1,25-sukupolvea. Ulkomailla syntyneen ja asuinmaassa syntyneen vanhemman lapsi puolestaan edustaa 2,5-sukupolvea.

⁷ Sen sijaan pakistani-laistaustaisilla äänestäjillä havaittiin positiivinen yhteys äänestämisen ja urheiluseuran jäsenyyden välillä. Tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että kyseinen riippuvuus on oletettavasti näennäinen ja heijastaa yleisempää kiinnittymistä tanskalaiseen yhteiskuntaan, joka on yhteydessä sekä äänestämiseen että järjestöseuran jäsenyyteen (Togeby 2004, 522–523).

⁸ Casselin tutkimuksessa yhteys koski ainoastaan presidentinvaaleja, mutta sen sijaan niin kutsuttujen välivaalien (midterm elections) vastaavaa vaikutusta ei näyttänyt olevan havaittavissa (Cassel 2002). Xu:n (2005) tutkimuksessa puolestaan aasialaistaustaisten äänestäjien osallistumistaipumus säilyi valkoisia matalampana silloinkin, kun sosiodemografisten ja -ekonomisten muuttujien vaikutus oli otettu huomioon. Sama päti Uhlanerin ym. (1989) tarkasteluun, jossa oli lisäksi huomioitu suoraan maahanmuuttoon liittyviä tekijöitä.

⁹ Toisessa kanadalaisessa tutkimuksessa tehtiin myös havainto iän äänestysaktiivisuutta lisäävästä vaikutuksesta (White ym. 2008). Iän vaikutus kuitenkin hävisi, kun maahanmuuttoa edeltänyt aika sisällytettiin analyysiin. Tutkimuksen laatijat painottavatkin, että kaikkia kolmea aikaa mittaavaa muuttujaa, maahanmuuttaneen ikää, vanhassa kotimaassa asumisen pituutta ja altistumista uuden kotimaan poliittiselle järjestelmälle on tarkasteltava samanaikaisesti, jotta voitaisiin testata kutakin maahanmuuttoon liittyvää hypoteesia (altistuminen, siirrettävyys ja resistanssi) (mt. 268–269).

¹⁰ Yksityisillä kouluilla on lisäksi vain harvoin jokin kielellis-kulttuurinen painotus. Esimerkiksi venäläis-suomalaisia peruskouluja on vain kaksi koko maassa (opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).

¹¹ Kiitämme yliaktuaari Satu Heinosta ja yliaktuaari Tuukka Saranpäästä aineiston tuottamisesta ja Saranpäästä aineiston tuottamisen yksityiskohtaisesta kuvauksesta.

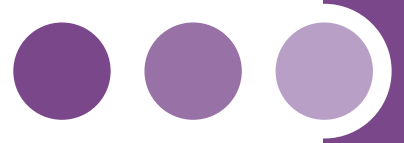
¹² Tutkimuksessa esitetyt analyysit on tehty myös siten, että Ruotsissa syntyneet äänioikeutetut ja Ruotsin kansalaiset ovat olleet mukana. Tulokset pysyivät sisällöllisesti samoina.

¹³ Jatkuvia muuttujia on käytetty tässä luokiteltuina, jotta liitetaulukossa 3 esitetyt tulokset olisivat yhteneväiset samalla aineistolla tehdyn englanninkielisen tutkimuksen (Wass ym. 2015) kanssa. Kyseisessä tutkimuksessa kaikkia muuttujia käytettiin luokiteltuina, koska kunkin muuttujan kohdalla vaikutus haluttiin suhteuttaa suoraan vertailuluokkana käytettyyn kategoriaan. Tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset (liitetaulukko 3) poikkeavat kuitenkin siten, että englanninkieliseen tutkimukseen sisältyvää integroitua mallia ei tässä ole erikseen esitetty. Kuviot 4–10 on tuotettu ainoastaan tätä tutkimusta varten.

¹⁴ Kiitämme Alexandre Morin-Chasséa syntymämaan demokratisoitumisen astetta kuvastavaan muuttujan tarvittavien tietojen keräämisestä. Muuttujan varsinainen muodostaminen tehtiin Tilastokeskuksessa. Kiitämme yliaktuaari Satu Heinosta asiantuntevasta työstä muuttujan muodostamisessa.

¹⁵ Tilastokeskuksen aineistossa Saksa, Vietnam ja Yemen on luokiteltu kukin yhdeksi valtioksi. Toisin kuin Freedom Housen aineistossa, pohjoisen ja etelän (Vietnam ja Yemen) ja idän ja lännen (Saksa) välillä ei siis ole tehty eroa. Näin synnyinmaan demokratisoitumisen astetta mittaava muuttuja sai kyseisissä valtioissa syntyneiden kohdalla arvon ainoastaan siinä tapauksessa, että kahden eri osan demokratisoitumisen tasoa koskeva arvio oli henkilön synnyinvuonna keskenään sama.

¹⁶ Tässä esitettyjen tulosten lisäksi on testattu työvoimaan kuulumisen vaikutusta, sillä sen voi katsoa indikoivan rakenteellista assimilaatiota. Yllättäen työttömät ovat maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen ryhmässä lähes yhtä aktiivisia kuin työssäkäyvät. Sen sijaan syntyperäisillä äänioikeutetuilla työttömien ja työllisten välillä on kymmenen prosenttiyksikön ero (48 % vs. 58 %). Havainto on erityisen merkillepantava myös siitä syystä, että aiemmassa vertailevassa tutkimuksessa työssäkäynnillä oli aktiiviva vaikutus kansalaistettujen äänioikeutettujen kohdalla (González-Ferrer 2011, 77–78).

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7067
ISBN 978-952-259-450-1 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.oikeusministerio.fi